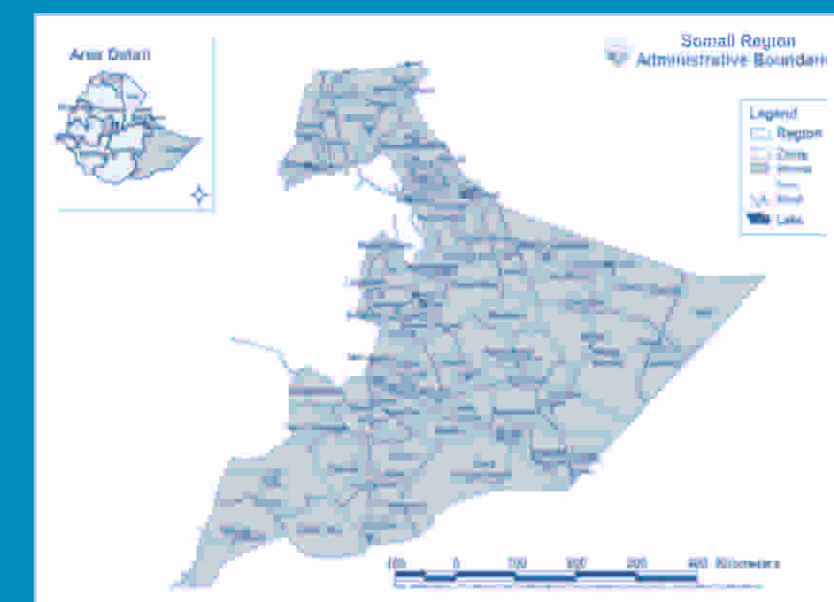

WAXBARASHADA MILGAHA QARANKA IYO ANSHAXA

TILMAAME BARE

FASALKA 8^{aad}

QIIMAHA: ETB 6.00
ISBN: 978-99944-2-113-8

Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya,
Wasaarada Waxbarashada

Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya,
Wasaarada Waxbarashada

Calamada Dawlad - Deegaanada ay ka kooban tahay Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalke Itoobiya

Calanka Dawlad- deegaanka Tigraay

Calanka Dawlad- deegaanka Canfarta

Calanka Dawlad- deegaanka Amxaarada

Calanka Dawlad- deegaanka Oromiya

Calanka Dawlad- deegaanka Somaalida

Calanka Dawlad- deegaanka Benishangul- Gumus

Calanka Dawlad- deegaanka Qaramada, Qowmiyadaha iyo shucaubta Konfureed

Calanka Dawlad- deegaanka Gambeela

Calanka Dawlad- deegaanka Hararida

Xubnaha Dawlad-Deegaanadu waxay u dhigan yihiin sida ku xusan qodoba 47aad ee dastuurka Jamhuuriyada Dimuqraadiga federaalka Itoobiya.

WAXBARASHADA MILGAHA QARANKA IYO ANSHAXA

**TILMAAME BARE
FASALKA 8^{aad}**

**Qoraha Buuga:
Anas Yusuf**

**Tafatiraha:
Xuseen Bille**

**Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka
Itoobiya, Wasaarada Waxbarashada**

Laxmi Publications

Mahadnaq

Dib u habaynta, daabacaada iyo qaybinta buugta waxaa maalgaliyay mashruuca kor u qaadida tayada waxbarashada guud ee loo yaqaano (GEQIP), kasoo ujeedadiisu tahay in la kobciyo tayada waxbarashada ee ardayda fasalka 5-8 ee dhamaan dugsiyada dalka Itoobiya.

Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya deeqda ay ka heshay mashruuca kor u qaadida tayada waxbarashada guud (GEQIP) waxay usoo martay ururka horumarinta caalamiga ah (IDA) Credit No. 4535ET, the Fast Track Initiative Catalytic Fund (FTICF) iyo qaybaha kale ee bahwadaagta horumarinta Talyaniga, gargaarka Holand iyo Boqortooyada Ingiriiska ee ka timaada waaxda horumarinta caalamiga ee loo yaqaano (DFID).

Waxaa kale oo gacan ka gaystay soo saarista buuga ardayga iyo Kan baraha ee ku lamaan, shaqsiyaad iyo ururo (hay'ado) kala duwan oo fara badan, islamarkana aanan halkan lagu soo koobi Karin. Hase yeeshe, waxaa xusid gaar ah mudan, Mayra Maarbi, oo wakhti badan gelisay kobcinta awoodeed ee qorayaasha buuga ee wasaarada, si loo soo saaro qalab xidhiidh isdhexgal iyo jawi saaxiibtinimo la leh hawlaha baris-barashada. Taageerada maaliyadeed ee u midawga Yurub u fidiyay hawlaha shaqo ee Mayra ka waday Itoobiya, waa mid loo jeedinayo amaan/bogaadin. Waxaa kale oo mahadnaq halkan looga soo jeedinayaa: Golha Faderashinka, J.D.F.I, Wakaalada Warbaahinta Itoobiya, Wasaarada Dhaqanka iyo Dalxiiska, Wasaaradii hore ee Warfaafinta, Macadka daraasaadka Itoobiya, Ururka Macalimiinta ee Itoobiya, iyo Wakaalada wax soosaarka iyo baahinta (fidinta) qalabka tacliinta ee Itoobiya, oo dhamaantood u fidiyay taageero dhanka sawirada ah. Waxaa mahadnaq mudan shaqadii Helen PaPworth ee tabaruca ahayd, iyada oo ahaan jirtay Waaxda Cilmiga Milgaha qaranka iyo Anshaxa islamarkana tafatirtay, hubisay buuga ardayga iyo buuga baraha ee ku meelgaadhka ahaa. Waxaa kale oo mahadnaq mudan tabarucayasha Ingiriiska ee lagu meleeyay wasaarada dhexdeeda ee awood noo siiyay inaan isticmaalo khibradooda mashruucan iyo kuwo kaleba.

Waxaa kale oo la ilaawin Karin oo mahadnaq balaadhan mudan Xafiiska Waxbarashada Dawlad Deegaanka Somalida oo door wayn ka qaatay dadaalka loogu jiro in la soo saaro buug taya leh.

© Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya, Wasaarada Waxbarashada.

Daabacaada koobaad, 2002 T.I.

Dib u qabaynta, daabacaad iyo soo saarida buugta waxaa wasaarada waxbarashada u sameyay shirkada gaarka ah ee daabacaada Laxmi iyo Gopsons Paper Ltd, Indiya heshiiska tirsigiisu yahay GEQIP No. ET-MOE/GEQIP/IDA/ICB/G-10/09-B.

Xuquuqda buugani way dhawran tahay. Qayb ka mid ah daabacaada dib looma saari karo lamina kaydsan karo si markale dib loogu soo saarro ayadoo la adeegsanayo qalabyada kala duwan ee daabacaada. Waa in ogolaansho laga helo mulkiilaha ama fasax qoraal oo ku ogolaanayo inaad isticmashid daabacaadaha lagu mamnuucay xeerarka Jamhuuriyafa Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya eek u cad Federal Negarit Gazeta, bayaanka tirsigiisu yahay 410/2004 ee xuquuqda daabacaada (Copy Right and Neighbouring rights protection proclamations, 10th year, No, 55, Addis Ababa, 19 July 2004.

Hordhac

Waxbarashada iyo horumarku waa laba shay oo aad iskugu dhaw islamarkana aan kala maarmayn. Taasi waa sababta ugu muhiimsan ee aan u leenahay waxbarashadu waa furaha horumarka ee Itoobiya.

Dunida casriga ah ee aan ku noolahay qof kasta wuxuu u baahan yahay inuu yeesho a qoon cusub, xirfad iyo aragti wanaagsan. Waana u jeedada manhajkan, kaas oo ka turjumaya nidaamka waxbarasho ee dalka, oo ay tahay inuu jawaab ka bixiyo isbadalka xaaladahan.

Mudo shan iyo toban sano ah ayaa laga joogaa markii ay Itoobiya hirgalisay siyaasada waxbarashada iyo tababarada. Tan iyo xiligaas, dalkeenu wuxuu kasoo hoyay guulo wax ku ool leh dhinacyada fidinta waxbarashada, isku dhelitirnaanta iyo jaan go'naanta mabaadiida waxbarasho. Waxaa kale oo dadaal dheeri ah loo galay loona gali doona kor u qaadida tayada waxbarashada.

Si loo joogteeyo horumarkan, waxay wasaarada waxbarashadu dajisay jihooyin lagu horumarinayo manaahijta. Qorshahu wuxuu taabanayaa dhamaanba maadooyinka iyo fasalada ka hor waxbarashada dugsiyada hoose, dugsiyada hoose, dugsiyada dhexe, waxbarashada guud ee dugsiyada sare iyo tan heerka u diyaargarowga tacliinta sare. Ujeedadeeduna waa in la hirgaliyo qodobadii iyo mabaadiida ku cad siyaasada waxbarashada iyo tobarada, waxayne gogol xaadh u tahay diyaarnta dhamaanba qabbyana manaahijta la xidhiidha uuna ka mid yahay buuganta tilmaanuu Bare liyo kan ardayda ee ku lammaan.

Daabacaada iyo dib usoo saarida jihooyin u dajisan manhajka iyo buugaag cusub ama tilmaame bare ma ehe xal ka kali ah ee lagu xaqiijin karo tayada waxbarashada ee dal walba. Kor u qaadis joogta ah waxay u baahantahay ka qaybgalka dhamaanba qaybaha doorka ku leh. Kaalinta barayaasha waa in ay nqote mid aad u firficon u isugu jirta heer bare ilaa mid hawlwadeen ah ama hormuud. Si gacan loogasiyo arintan, barayaashu waxay heleen, ayna sii wadandoonaan tobobar iyo kor uqaadida xirfadoodo.

Wasaarada waxbarashada

Tusmada Buuga

Cutubka 1: Nidaamka Dimuqraadiyada	3
Cutubka 2: Sarreynta Sharciga	8
Cutubka 3: Sinaanta	16
Cutubka 4: Cadaalada	20
Cutubka 5: Wadanniyada	29
Cutubka 6: Masuuliyadda	41
Cutubka 7: Hawl-karnimada Shaqo	48
Cutubka 8: Isku Filaanshaha	56
Cutubka 9: Kaydsashada	62
Cutubka 10: Ka Qayb-galka Fir-fircoon Ee Bulshada	65
Cutubka 11: Aqoon Raadsi	69

HORDHACA

Maadadan fasalka 8aad ee Waxbarashada Milgaha Qaranka iyo Anshaxa Suuban waxaa loo diyaariyey laguna daray arrimo badan oo ka caawina baraha geedi-socodka habka baris-barasho sida ugu tayada fiican in uu u soo bandhigo. Waxaa aad loogu dadaalay in buugan tilmaame bare si faah-faahsan loogu sharaxay nuxurada iyo hababka qodobada maadadan koob iyo tobanka cutub ee uu ka koobanyahay iyada oo waliba lagu tilmaamayo hawl-galada ardeyda iyo barayaasha. Waxaana la aaminsan yahay in uu gacan ka gaysanayo hanashada ujeeddooyinka waxbarashada maadada.

Buuga ardeygana waxaa lagu soo bandhigay su'aalo baraarujinaya ardayda islamarkaana hordhac ah; laylisyo iyo hawl-galo kooxedyo iyo waliba sida uu u maaraynayo baruhu hawlaha habka baris-barasho oo tilmaamo iyo tusaalooyin kala duwan la adeegsanayo.

Waxaa la ogsoon yahay si ujeeddada waxbarista loo hirgaliyo in uu tilmaamaha baruhu uu keenayo natiijo muhiim ahee laga rabo. Hadaba macalinka waxaa laga rabaa si waxbaristu u noqoto mid ka qayb gal leh in habka uu buugu uu dhigayo la raaco iyadoo lagu salaynayo xaalada degaanka iyo ardayga. Waxaa kale oo loo baahan yahay ka shaqaynta su'aalaha bilawga cashirka iyo laylisyada iyo sixitaankoodu in ay tahay hawlo muhiim ah oo macalinku horseed u yahay. Sidoo kale fikradaha ku qoran tilmaamaha waa kuwo loogu talo galay in ay fahanka macalinka kor u qaadaan sida daradeed ma'aha in loo fahmo fikirka kaliya ee saxda ah. Si tilmaamaha baraha looga faa'iidaysto waxaa haboon in qodobadan hoos ku xusan in lagu xisaabtamo.

SIDA LOO ADEEGSANAYO TILMAAMAHA BARAHA

I. Su'aalaha hordhaca ah

- Su'aalaha hordhaca ah ujeeddada aas'aasiga ah ee in la gaadho loogu talagalay waxa weeyaan in aqoonta

iyo khibradihii ay horay u lahaayeen qodobada loogu soo bandhigay casharka ay u adeegsadaan in laga caawiyo. Waxaa waliba intaa dheer fikradaha loo soo bandhigay macnaha ay xambaarsan yihiin fahankooda iyo arragtida ay ka qabaan in ay qeexaan. Ardeydu inta ay ku guda jirto in la dar-dargaliyo rabitaankooda la xidhiidha in ay si fir-fircoon uga qayb-qaataan hawlaha baris-barashada ula socdaana ee ujeeddooyinka la xidhiidha. Isaga oo tix-galinaya ujeeddadan, baraha waxaa laga filayaa su'aalaha baraarujinta in uu ugu badnaan 10 daqiiqo gudahood ku soo gabagabeeyo kadibna mawduuca ama qodobka casharka ugu muhiimsan ama Hawl-galaha baris-barashada ee xiga u gudbo.

- Waxaa laga yaabaa su'aalaha hordhaca ah dhammaantood jawaabahooda ku habboon in aan buugan tilmaame bare laga helin. Jawaabaha laga bixiyey su'aalaha hordhaca ah ee buuga ku xusan xataa ma'aha kuwa kaliya ee jawaab ahaan loo qaadan karo. Ardeydu jawaabaha su'aalaha hordhaca ah laga bixiyey si ay u saxaan islamarkaana u hagaajiyaan sharaxaadaha fikradaha ama talooyinka lagu faah-faahiyey ayey isticmaali karaan si ay gacan uga helaan. Hasa ahaatee, laakiin ujeeddada su'aalaha hordhaca ah ka sokow casharka muhiimka ah qodobka la xidhiidha oo dhan inta la soo qaado wada hadaladu in ayna ballaadhanin islamarkaana fikraduhu ayna isku-qasmin in laga digtoonaado ayaa loo baahan yahay. Mar-marka qaar jawaabaha ay ardeydu ka bixiso su'aalaha hordhaca ah si loogu saxo buuga ardeyga iyo buuga tilmaame bare fikradaha lagu

soo bandhigay in ku filnaan waayaan ayaa dhici karta. Maran oo kale waxaa baraha laga sugayaa aqoontiisa iyo khibradhiisa gaar ahaaneed isaga oo adeegsanaya in uu sida ugu habboon ugu saxo ama ugu hagaajiyo.

2. Arrimaha La Xidhiidha Hawlgalada

- Waxaa la' isku dayey in la soo bandhigo jawaabo ku haboon laylisyada. Mararka qaarkood laylis walba su'aashiisa jawaab u gaar ah ayaa laga bixiyey. Marar kalana su'aalo hal ka badan inta si guud la iskugu soo koobay ayaa la sharaxaadooda iyo qeexitaankoodaba loo soo bandhigay islamarkaana waxaa la isku-dayey in la tilmaamo ilaha laga heli karo fikradaha jawaabta u noqonaysa.

3. Jajabinta Cutubyada iyo Xiisadaha

- Waxaa dhici karta cutubyada qaarkood in xiligii loogu tala galay xili ka badan ay qaataan. Hadaba marka ay siaasoo kale dhacaan waxaa loo baahan yahay in uu macalinku cutubkasta qaybtiisa ugu muhiimsan soo qaato islamarkaana cutubkasta xiligii loo qoondeeyay uu ku dhamaystiro.

4. Arrimaha La Xidhiidha Hawlgalada kooxaha

- Dhammaan hawlgalada kooxaha ee ku xusan tilmaamahan waxaa loo baahan yahay in ay ardayda koox-koox uga wadashaqeyaan, sababta oo ah hawlgalada kooxuhu waxay dhisaan aqoonta iyo kartida ardayga.

CUTUBKA 1: NIDAAMKA DIMUQRAADIYADA

(12-Xiisadood)

Ujeedooyinka guud ee cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Fahmaan macnaha dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada wuxuu yahay.
- Fahmaan xuquuqda bini'aadamka iyo kuwa dimuqraadiyadeed ee muwaadiniinta.
- Fahmaan xarrumaha dimuqraadiyadu muhiimada ay leeyihiin.
- Ka heshiiyaan khilaafka u dhexeeya isla markaana fahmaan muhiimada iyo faa'iidada ay leedahay in si nabad galyo ah u wada noolaadaan.
- Gartaan waxyaabaha ay isaga midka yihiin islamarkaana ay ku kala duwan yihiin Dawladaha Federaalka iyo kuwa deegaanka.

Tiro	Casharka	Ujeedooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada	<ul style="list-style-type: none">• Qeexaan macnaha dhismaha nidaamka dimuqraadigu waxa uu yahay.• Liis gareeyaan waxyaabaha ay isaga midka yihiin islamarkaana ku kala duwan yihiin	<ul style="list-style-type: none">• Dastuurka Dawladaha Federaalka iyo dawlad deegaanada. Filimo, Jaantusyo, Sawiro muujinaya ama tilmaamaya ka qayb-galka bulshada
2.	Xarumaha Dimuqraadiyadeed iyo muhiimada ay u leeyihiin in la sugo xuquuqda bini aadminimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed	<ul style="list-style-type: none">• list institutions that promote human and democratic rights.• describe the importance of the institutions.	<ul style="list-style-type: none">• A chart displaying lists of the different institutions that promote human and democratic rights.
3.	Peaceful Settlement of Disputes	<ul style="list-style-type: none">• list the different mechanisms settlement of disputes.• resolve conflicts with their friends.	<ul style="list-style-type: none">• Picture displaying people discussing together.
4.	Federal and Regional States	<ul style="list-style-type: none">• recognize the power of federal and regional governments.• identify the concurrent powers of the federal and regional governments.• list the major function of city administrations.	<ul style="list-style-type: none">• Pictorial representations displaying governmental structures.
5.	International Relations of Ethiopia	<ul style="list-style-type: none">• describe the advantages of Ethiopia's peaceful relation with other countries.	<ul style="list-style-type: none">• Pictures illustrating Ethiopia's peaceful relations with other countries.

I.1. DHISMAHA NIDAAMKA DIMUQRAADIYADA (3-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Dastuurada dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanada.
- Sawiro, Filimo, iwm oo tilmaamaya ka qayb-galka bulshada

I.1.1. Macnaha Dhismaha Nidaamka Dimuqraadiyada

Hordhaca

Sawirka 1.1

- Sawirka korka ku xusan idinkoo ku salaynaya macnaha dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada waxaa uu yahay qeexe.
- Ardeydu iyaga oo laba laba ah ama koox-koox u wada shaqaynaya su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan ha kadooan hana ka jawaabaan

Sharaxaad

- Sharaxaada ku saabsan macnaha dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah ee sawirka 1.1.aad ee buuga ardayga ku xusan islamarkaana ku xiga su'aasha hordhaca ah adiga oo u Sharaxaya fahansii ardeyda.

Hawlgal

- Layliska laad saddexda su'aalood ee ku xusan iyagoo koox-koox ah ha kadooan hana ka shaqeeyaan. Adiga (bare!) oo la soconaya wada hadalka sii wixii taageerooyin ah ee ay u baahan yihiin. Kooxuhu marka ay wada hadalka soo gabagabeeyaan jawaabta ay diyaariyeen ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal

Shaqokooxeedka qodobka leh hoostiisa ee ku saabsan dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada hawlaha dalkeena laga xogaha la xidhiidha iyada oo illo kala duwan laga urursanayo qoraal aan labo bog ka badnayn hakaga soo qoraan marka ay ka soo shaqeeyaan ha soo bandhigaan. Kooxuhu rabitaanka ardeyda way ku salayn karaan. Sii

wakhti ku filan oo ay si wanaagsan ugaga soo shaqeeyaan. Markay soo gudbiyaan u sax, kadibna kooxaha sida wanaagsan uga soo shaqeeyay fasalka ha u soo bandhigaan hana u akhriyaan.

I.1.2. Tiirarka Aas'aaska U ah Dhismaha Nidaamka Dimuqraadiyada

Hordhaca

Sawirka 1.2 iyo su'aalaha hordhaca ah

- Sawirka korka ku xusan maxaad ka dareenteen?
- Dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah waxyaabaha ugu waaweyn ee asaaska u ah waxa ay yihiin ha taxaan.
- Ardeydu iyaga oo labo-laba ama koox-koox ah sawirka 1.2 su'aasha ku xigta ee hordhaca ah ha ka doodaan hana ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Waxyaabaha asaaska u ah dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah ee buuga ardeyga ku qoran "B" ilaa "R" mid mid ha u sharaxaan.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee layliska 2aad ka tirsan iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan. Wada hadalka la soco. Wada hadlka marka ay dhammeeyaan koox walba mar ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan jawaabahooda.

Hawlgal

- Shaqo kooxeed "Cinwaanka ardeyda" qodobka leh ee korka ku xusan hoostiisa waxyaabaha dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah asaaska u ah ee ku qoran xaalada ama sida ay dalkeena ka yihiin, ilo kala duwan iyaga oo xogo ka soo urursanaya islamarkaana qiimaynaya ha soo bandhigaan qodobka leh inay ka shaqeeyaan islamarkaana soo dhiibaan ku amar kooxdu rabitaanka ardeyda way ku salayn karaan. Wakhti ku filan oo ay si fiican ugaga soo shaqeeyaan sii ardeyda.

Marka ay dhammeeyaan u sax kadibna, kooxaha sida wanaagsan uga soo shaqeeyey ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

I.2. XARUMAHA DIMUQRAADIYADEED IYO MUHIIMADA AY U LEEYIHIIN IN DHIDIBADA LOO TAAGO AMA LA SUGO XUQUUQDA BINI AADMINIMO IYO KUWA DIMUQRAADIYADEED

Kaabayaasha Barista

- Sawiro iyo Jaantusyo tilmaamaya xarumaha u qaabilsan daryeelka xuquuqda bini'aadanimo iyo kuwa dimuqraadiyadeed ee kala duwan.

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

Sawirka 1.3 iyaga oo ku salaynaya xarumaha dimuqraadiyadeed ee lagu sugi karo xuquuqda bini'aadamka iyo kuwa dimuqraadiyadeed faa'iidooyinka ay leeyihiin waxa ay yihiin ha qeexaan.

- Ardeydu iyaga oo laba-laba ama koox-koox ah sawirka 1.3 ha fiirsadaan islamarkaana su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan inta ay ka doodaan ha ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga sharaxaada cinwaanka hoostiisa ku xusan mid-mid ugu sharax.

Gunaanadka

Ugu dambayn fahanka ardeydu fahmeen inta uu dhan yahay si aad u hubisid qodobka casharka iyaga oo isku soo koobaya dhawr ardey ah sharaxaad afka ah ha ka bixiyaan.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee layliska saddexaad ka tirsan koox-koox ha uga doodaan hana ka shaqeeyaan. Wada hadalka dabagal ku samee ugu dambayna kooxba mar jawaabahooda ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal

- Shaqo-kooxeedka layliska 3aad ku xiga si ay uga shaqeeyaan 7 kooxood inta ay isku

qaybiyaan waraaqo magacyada todobada xarumood ee Dimuqraadiyada ku duuban yihiin koox walba qofka ay soo wakiilatay si bakhtiyaanasiib ah ha uga qaado koox walba xarunta ay nasiibka ku heleen haddii agagaarkooda uu ka jiro ha booqdaan. Haddii ayna jirina illo kala duwan iyaga oo adeegsanaya xog ha soo urursadaan dalkeena xarumaha xaalada ay ku sugan yihiin in ay qiimeeyaan. Warbixin in ay ka soo diyaariyaan u sheeg sii wakhti ku filan oo ay si fiican uga soo shaqeeyaan. Marka ay dhammeeyaan islamarkaana soo gudbiyaan u sax kadibna kooxaha si fiican uga shaqeeya ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

I.3. SIYAABAHA LOO XALLIYO ISFAHAN LA'AANTA (3-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir tilmaamaya dad wada hadlaya.

Hordhaca

Sawirka 1.4 iyo su'aalaha hordhaca ah

- Sawirka korka ku xusan iyaga oo eegaya ardeydu waxaa ay fahmeen ha qiyaasaan.
- Ardeyda saaxiibadooda ah haddii ay fikir ku kala duwanaadaan ama is-fahan la'aani ka dhax dhacdo si nabadgalyo ah in lagu xaliyo maxaad samaysiin?
- Sawirka 1-4 iyaga oo eegaya su'aalaha hordhaca qofba haka jawaabo.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo koox-koox ah cinwaanka leh "saddex saaxiibo ah" qoraalka hoostiisa ku xusan inta ay akhriyaan labada su'aalood ee layliska 4aad ka tirsan ha ka doodaan jawaabahana ha u diyaariyaan. Su'aalaha si ay uga jawaabaan xubin kasta oo kooxda ka tirsan su'aal kasta haddii kooxdayada loo soo bandhigo "Waxan baan sammayn lahaa, sidan baan uga jawaabi lahaa! Iyaga oo leh in looga baahan yahay in uu kooxdiisa kala hadlo

islamarkaana xubnaha kooxaha oo dhan, sidan oo kale marka ay uga jawaabaan kadib waxyaabaha ay doorbidayaan in ay doortaan iyaga oo koox-koox ah u sheeg. Dabagal ku samee wada hadalka. Marka ay dhammeeyaan wada hadalka jawaabaha ay diyaariyeen ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga layliska 4aad is fahan la'aanta ku xigta in si nabad galyo ah loogu xaliyo arrimaha asaasiga ah ee lagama maar-maanka ah oo laga wada hadlo. In la is-dhagaysto islamarkaana la isku-tanaasulo (la heshiiyo) in loo baahan yahay soona saaraan mid walba si kooban ugu sharax.

Hawlgal

- 2 su'aalood ee layliska 5aad ka tirsan iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan kadibna kooxuhu marka ay wada hadalkooda soo gabagabeeyaan jawaabahooda ardeyda ha u soo bandhigaan.

I.4. DAWLADA FEDERAALKA IYO TAN DEEGANADA

Kaabayaasha Barista

- Sawiro tilmaamaya Qaab-dhismeedka dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanka
- Dastuurada dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanada.

I.4.1. Waxyaabaha ay iskaga midka yihiin iyo Waxa ay ku kaladuwan yihiin Dawlada iyo kuwa deegaanada

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Dawlada Federaalka iyo iyo tan deegaanada waxyaabaha ay isaga mid yihiin iyo waxay ay ku kala duwan yihiin arrimo tilmaamaya qeexa.

- Ardeydu iyaga oo laba-labo ama koox-koox ah su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan inta ay ka doodaan jawaabahooda ha soo bandhigaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga qoraalka ku xiga su'aasha hordhaca ah ee faah-faahinaya faraq u dhexeeya dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanada adigoo u akhrinaya u sharax ardeyda si ay u fahmaan.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee ku jira layliska 8aad buugtooda hakaga shaqeeyaan. Buugtana u sax.

I.4.2. Awood xileedka ay wadaagaan Dawlada Federaalka iyo Tan Deegaanada

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Sheega Awood- xileedka aad u malaynaysiin in ay wadaagaan dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanadu.
- Ardeydu iyaga oo laba-labo ama kabadanba su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan haka doodaan jawaabahoodana ha soo bandhigaan

Sharaxaad

- Buuga ardeyga qoraalka ku xiga su'aasha hordhaca ah ee Sharaxaadaysa faraq u dhexeeya dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanka adiga oo akhrinaya u sharax ardeydu si ay u fahmaan.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee layliska 7aad iyaga oo koox-koox ah haka doodaan warbixinaha ka soo jeediyaan dabagalna waa in lagu sameeyo. Kooxuhu marka ay wada hadalkooda dhammeeyaan jawaabahooda kooxba marka ha soo bandhigto.

I.4.3. Hawlaha Ugu Waa Weyn ee Is-Maamulka Magaalooyinku Fuliyaan

Hordhaca

Su'aasha hordhaca

- Labada magaalo oo maamul ahaan dawlada Federaalka hoos yimaada waa kuwee?
- Su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan ardeydu ha ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga su'aasha hordhaca ah qoraalka ku xiga ee ku saabsan faraqa u dhexeeya dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanka adiga oo akhrynaya u sharax ardayda.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee layliska 8aad koox-koox ha uga doodaan. Wada hadalkana dabagal ku samee kadibna, kooxba mar jawaabahooda ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

I.5. XIDHIIDHKA ARIMAHA DIBADA EE ITOOBIYA (2-XIISADOOD)

Sharaxaad

- Buuga ardeyga qoraalka su'aasha hordhaca ku xigta ee Sharaxaya Itoobiya dalalka caalamka xidhiidhka ay la leedahay adiga oo akhrynaya u sharax ardeyda si ay u fahmaan.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee layliska 9aad iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. La soco doodahooga kadibna, koox walba jawaabtooda ardeyda fasalka ha u soo jeediyaan.

I.5.1. Faa'iidada ay Ka Hesho Itoobiya Xidhiidhka ay La Leedahay Dibada

Hordhaca

- Itoobiya xidhiidhka ay dalalka caalamka la leedahay maxay ka heshaa?

- Iyaga oo laba-laba ah ama koox-koox ah su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan ha ka doodaan jawaabtana ha u diyaariyaan. Waa hadalka marka ay dhammeeyaan kooxba mar jawaabahooda fasalka ha u soo jeediyaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga qoraalka su'aasha hordhaca ku xigta ee ku saabsan Itoobiya xidhiidhka ay la leedahay dalalka caalamka ah faa'iidada ay ka hesho adiga oo u akhrynaya u sharax ardeyda.

Hawlgal

- Labada su'aalood ee ka tirsan layliska 10aad iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan wada hadalka la soco. Ugu dambayna koox walba mar jawaabaan fasalka ha u soo bandhigto su'aalaha gunaanadka cutubka.

JAWAABAHA LAYLISKA GUUD EE CUTUBKA

I. "Run" Iyo "Been"

1. Run	2. Run
3. Been	4. Run
5. Been.	

II. Isku Aadi

1. R	2. J
3. T	4. B
5. B	

III. Buuxi Meelaha Banaan

1. Ururada bulshada rayadka ah
2. Xarumaha ilaalinta xuquuqda shakhsiyadka taagta yar leh
3. Wada hadal, isdhegaysi iyo heshiis ama is-fahan.

IV. Ka dooro

1. J	2. T
3. J	

CUTUBKA 2: SARREYNTA SHARCIGA

(10-Xiisadood)

Ujeeddooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Gartaan waxyaabaha ay isaga midka yihiin iyo waxyaabaha ay ku kala duwan yihiin Dastuurka dawlada Federaalka iyo dastuurka Dawlad deegaanada.
- Gartaan Anshaxa wanaagsan ee laga filayo in ay la yimaadaan.
- Fahmaan dhibaatooyinka musuq-maasuqu keeni karo.

Tiro	Casharka	Ujeeddooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Dastuurka	<ul style="list-style-type: none">● Sharaxaan waxyaabaha ay isaga mid yihiin iyo faraqyada u dhexeeya Dastuurka dawlada Federaalka iyo Dastuurka dawlada deegaanka.	<ul style="list-style-type: none">● Buugta ay ku daabacan yihiin dastuurka dawlada Federaalka iyo dawlada deegaanka.
2.	Anshaxa	<ul style="list-style-type: none">● Sharaxaan awood xileedka haddii aan xad loo samaynin dhibaatooyinka ka dhalankara.	
3.	Awood-xileedka	<ul style="list-style-type: none">● Sharaxaan awood xileedka haddii aan xad loo samaynin dhibaatooyinka ka dhalankara.	
4.	Sirta	<ul style="list-style-type: none">● Sharaxaan heer dal ahaan dhibaatooyinka imankara sirta oo la bixiyo.	
5.	Musuq-maasuqa	<ul style="list-style-type: none">● Qeexaan muhiimada xarumaha dimuqraadigu ay u leeyihiin la dagaalanka musuq-maasuqa.● Sharaxaan kaalinta waaxyaha caddaalada iyo bulshadu ku leeyihiin la dagaalanka musuq-maasuqa.● La dagaalamaan inta awoodooda ah arrimaha musuq-maasuqa ah.	

2.1. DASTUURKA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Dastuurka Dawlada Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya.
- Dastuurka dawlad-jamhuuriyda.
- Khariirada siyaasadeed ee Itoobiya.

2.1.1. Waxa ay ka simanyihiin iyo waxa ay ku kala duwanyihiin Dastuurada Dawlada Federaalka Itoobiya iyo Dawlad-deegaanadu

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Dastuurada aad ka fiirsateen sawirka waxyaabaha ay isaga midka yihiin iyo

faraqa u dhexeeya maxaad u malaynaysiin in ay yihiin?

- Bare! Ardeydu si ay casharka si fir-fircoon oo rabitaan ku dheehan yahay ugula socoto kharriirada Itoobiya ee cinwaankan hoostiisa ku xusan iyo arrimaha dhaxdeeda (kharriirada) ku xusan ha fiiriyaan kadibna waxyaabaha ay awood u heleen in ay fahmaan fursad ay kaga waramaan (Iyaga oo laba-labo ah in ay ka doodaan baa wanaagsan).
- Haddii ay ku adkamudane in ay jawaabo bixiyaan su'aalo dheeriya iyada oo la soo qaadanayo dhanka qodobka la rabo u soo hogaami.
- Buuga dhaxda ka muuqda kuwa kale siduu ama muxuu kaga weynaaday? Muxuu u taagan yahay?
- Jawaabaha ardeydu soo jeediso sabuurada korkeeda ku qora.
- Dhawr ka mid ah ardeyda jawaabta marka ay dhegayaan kadib, qodobka xiga inta aanad u gudbin ka hor sharaxaad kooban ka sii sharaxaad.
- Buuga weyni wuxuu matalaya ama wakiil u yahay Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka iyo Itoobiya sababta badhtamaha uu u yaalo ama loo dhigay waxa weeye maadaama uu asaas u yahay dastuurada dawlad deegaanada ayuu tilmaamaya. Kuwa yar-yari waxay tilmaamayaan in dastuurada dawlad deegaanadu ay ka soo dheegmaan ama ka soo asaasaan dastuurka Jamhuuriyada Federaalka iyo Dimuqraadiyada Itoobiya in uu tilmaamayo adiga oo u sharaxaya u soo gabagabe.

Hawlgal

- Bare! Dastuurka jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka iyo dastuurka

Dawlad deegaanka soomaalida fikradaha hordhaca ah ee laga soo qaatay ardeydu iyaga oo koox-koox ha fiiriyaan. Markaa kadibna, su'aalaha afarta ah ee layliska koobaad ku hoos xusan si ay jawaabo ugu diyaariyaan shaqo fasal ahaan.

- Bare! Su'aalaha layliska 2aad ku hoos xusan iyaga oo labada dastuur is-barbardhigaya fikradaha asaasiga ah ee ay ka soo saaraan iyaga oo ku salaynaya fahan fikradaha ay ka heleen inta uu gaadhsiisan yahay si aad u xaqiijiso. Maadaama ay u adeegsanayaan shaqo guri ahaan marka ay uga soo shaqeeyaan kadib jawaabo Afka ah ha ka bixiyaan.

Dastuurada dawlada Federaalka iyo dawlad deegaanadu waxa ay isaga midka yihiin iyo waxa ay ku kaladuwanyihiin

- Labada dastuur ee dawlada Federaalka iyo dawlad deegaanadaba waxaa diyaariyey wakiilo bulshadu soo dooratay islamarkaana bulshadu soo wakiilatay.
- Dastuurka dawlada fadaraalku heer Dal ahaan ayaa loo dhaqan galiyaa laakiin dastuurka dawlada heer deegaan waa mid ku eg ama loogu talagalay in uu deegaanka ka shaqeeyo.
- Labaduba waa sharcio rabitaanka bulshooyinka dhammaantood lagu ansixiyey mid walbana heerkiisa waa sharciga ugu sareeya ee heer dal ahaan iyo heer deegaan ahaanba loo adeegsado.

Gunaanadka

- Ugu dambayn ujeedooyinka casharka in la gaadhay si loo xaqiijiyo su'aalo casharka lagu soo koobi karo islamarkaana lagu soo gaba-gabayn karo u soo jeedi kadibna, u soo gabagabee.

2.2. ANSHAXA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

2.2.1. Dal Ahaan Anshaxa Laga Sugayo in ay Ardeydu Yeelato

Su'aasha hordhaca ah

- Farsamooyinkani haddii shaqaaluhu ay bartaan faa'iido noocee ah inay ka helayaan ayaad u malaynaysiin?
- ❖ Bare! Su'aashan hordhaca ah ardeyda fasalka inta aan loo gudbinin ka hor xafiisyada dawlada iyo xarumaha u qaabilsan Hawl-galga barnaamijyada horumarinta si ay uga dhaqan galaan laba iyo tobanka qodob ee anshaxa loo soo saaray jaantus inta aad ku soo diyaariso ha fiirsadaan. Sharaxaad koobana u soo bandhig.
- Markaa kadibna su'aasha hordhaca ah u soo bandhig. Iyaga oo laba-labo ah ha ka doodaan. Dhawr ardey ahna sii fursad ay jawaabahooda ardeyda fasalka ugu soo bandhigaan.

Dal ahaan Anshaxa Ardeyda laga sugayo in ay yeeshaan

Anshax waxaa lagu macneeyaa fikrad, hadal iyo ficil fiican ama xun, wanaagsan ama dhib ama khatar muujiyaa. Waxaa kale oo lagu cabiraa dabeecad ama dhaqan wanaagsan iyo mid xunba. Ficil in uu wanaagsanyahay ama xun yahay, in uu sax yahay ama khalad yahay, in uu qiimo u leeyahay iyo in ayna lahayn, caddaalad yahay si loo hubiyo waxaa loo adeegsadaa in lagu cabiro. Anshaxu waa fikrad iyo dhacdo sax ah oo loo adeegsado in khaladka ama fikrada iyo dhacdada khaladka lagaaga sooco loo adeegsado oo dabeecada dadka ka turjunta ama tilmaam ka bixisa weeyaan. Anshaxa saxda ah waxaa kale oo loo adeegsadaa in dadku falalka jaahilnimada in ay sameeyaan isaga ilaaliyaan. Dadku in ayna u dhaqmin sida xayawaanka oo kale laakiin ay ilaaliyaan sharafta aadamuhu leeyahay rabitaankooda ruuxiga ahna in wakhtiga iyo goobta munaasabka ah in ay

buuxsadaan nolol u horseedaysa oo sida Jiheeyaha oo kale ah weeyaan.

Haddaba, shaqaaluhu qodobadan anshaxa in ay bartaan ama la baro faa'iidooyin tiro-badan ayey u leedahay. Shaqaaluhu in ay anshax wanaagsan yeeshaan falalka xun-xuna ay ka fogaadaan islamarkaana ay shaqooyinkooda si wanaagsan u gutaan, yoolka, hadafka iyo himilada xafiiska ay u shaqaynayaan sidii loo hanan lahaa ayey gacan ka gaysanayaan. Intaa waxaa dheeri ku ah shaqaalaha anshaxooda iyaga oo loo eegayo arrimo ayna xog-ogaal u ahayn marka ay la soo gudboonaadaan, cidhiidhi marka ay galaan waddooyin ay dhibaatooyinka ku xaliyaan in ay helaan maadaama uu u fudaydinayo islamarkaana waxyaabaha sababa ama keena in ay qeexaan ka caawinaya in la baro faa'iido ayey u leedahay.

Dugsiga marka ay yimaadiin bulshadu ardeyda waxay ka sugaysaa in ay anshax wanaagsan in ay la yimaadaan. Kuwan soo socda ayaa ka mid ah kuwan soo socda;

- Saraynta sharciga oo la taageero.
- Xuquuqda dadka kale oo la dhawro.
- In la barto sida loo xaliyo is-fahan la'aanta.
- Arrimaha heer Dal iyo kuwa heer deegaan Zama degmo oo si fir-fircoon looga qayb qaaato.
- Dareenka wadaniyada oo la muujiyo.
- Daacad in la noqdo ama dhaqan xaq soornimo la yeesho.
- Shaqo jacayl iyo sharafta shaqada iwm ayaa ka mid ah waxyaabaha la sheegi karo.

Hawlgal

- Bare! Sheekada qoran iyaga oo ku salaynaya su'aalaha layliska afraad hoostiisa ku xusan ardeydu in ay xasuusteen fahanka fikrada ay ka heleen inta uu le'eg yahay in ay gartaan maadaama uu u fudaydinayo fasalka dhaxdiisa kali-kali ha ugaga shaqeeyaan sixitaanku waa in uu noqdo su'aal iyo jawaab afka ah kadibna u soo gunaanad.

Gunaanadka

- Ugu dambayna nuxurka casharka u soo bandhig adiga oo u soo koobaya.

2.3. XADAYNTA AWOODA MAAMUL

Kaabayaasha Barista

- Heer dugsi ahaan awood xileedka uu leeyahay oo faah-faahsan islamarkaana jaantus ku diyaarsan.
- Dastuurka dawlada Federaalka Dimuqraadiga Itoobiya.

2.3.1. Dhibaatooyinka Ka Dhalan Kara Awood-Xileed La'aanta

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Awood-xileedka qofka ama Madaxa Xafiiska uu leeyahay haddii uu si khalada u adeegsado dhibaatooyin nooc ah ayaa ka dhalan karas?
- Ardeydu si ay su'aashan uga jawaabto islamarkaana casharka xiisada ay u bilaabaan dhawr ka mid ah ardeyda sii fursad ay kaga jawaabaan kadibna sharaxaad kooban ka sii ardeyda islamarkaana hawsha xigta u gudub.
- Hal qof oo mas'uul ah awood-xileedka la siiyey haddii si bilaa xad ah uu u adeegsado ama uu helo fursad uu si aan xad lahayn ugu adeegsado awooda la siiyey dadka kale ayuu culays saarayaa si uu dantiisa gaarka ah u fushado. Shaqaaluhu shaqada ay hayaan dammaanad qaad uma helayaan, saraynta sharciga maadaama uuna ku shaqaynaynin sharci daro, nidaam xumo ayuu la imanayaa. Sidaa darteedna, Xafiisku wuxuu noqonayaa goob shakhsi leeyahay dhanka shaqaalaha waxaa ka lumaya dareenka lahaanshaha. Ugu dambayna shaqaaluhu in ay ka horyimaadaan ayaa dhacaysa islamarkaana guldaro ku timaado.

Hawlgal

- Bare! "Ceeb Weeyaan" sheekada yar ee cinwaankeedu yahay ardeydu kali-kali marka ay u akhriyaan kadib su'aasha sheekada ku salaysan ee la soo jeediyay koox-koox ha uga shaqeeyaan. Kadib koox waliba natijada ay ka soo saareen xubin ay wakiisheen marka uu fasalka u soo bandhigo kadib sharaxaad kooban u soo bandhig kadibna u soo gabagabee.
- Bare! Ardeydu layliska shannaad hoostiisa su'aalaha lagu soo bandhigay ugu horayn xasuusta ku saabsan xadka awood-xileedka ee la siiyey kali-kali ha u akhriyaan. Kadib layliska xasuustan iyaga oo ku salaynaya koox-koox ha ugu shaqeeyaan sixitaankuna su'aal iyo jawaab ugu soo bandhig kadibna u soo gabagabee

Xadayn La'aanta Awood-xileedka Dhibaatooyinka ka dhalan kara.

Macnaha xadka awood xileedku waxa weeyaan awood la siiyey qof mas'uul ah iyada oo la aaminsan yahay in ay awoodaasi ka caawin doonto gudashada mas'uuliyada la saaray, in uu shaqada si habboon ugu qaban karo kuna xadaysan kolba mas'uuliyada la saaray baaxad ahaan inta ay dhan tahay ama gaadhsiisan tahay. Haddaba, awood xadaysan islamarkaana waafaqsan mas'uuliyada uu hayo qofku haddii aan la siinin dadka awooda la siiyey waxay helayaan fursad ay danahooda gaar ahaaneed dadka kale ugu fushadaan kolba sida ay rabaana ugu faa'iidaystaan wax kasta oo ay rabaan waddooyin ay dadka ugu adeegtaan ayaa loo abuuray marka la leeyahayna macnaheedu waxa weeyaan muwaadiniinta oo dhib iyo waxyeelo loo horseeday ayey ka dhigan tahay. Wado aan habboonayn ama si aan habboonayn in ay waxyeelo u soo gaadho ayaa dhici karta. Xuquuqahoodana in lagu tunto ayaa dhici karta. Musuq-maasuqana in si fudud ama sahlan loo fuliyo ayaa dhici karta.

Gunaanadka

- Ugu dambayn si aad u hubisid in ujeeddooyinka casharka ay hanteen su'aalo u soo bandhig ardeyda kadibna u soo gabagabe.

2.4. SIRTAA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Waxyaabo kala duwan oo sirta qeexaya.

2.4.1. Taxadarka Illaalinta Sirta

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Waxyaabo qeexaya in ay lagama maar-maan tahay in sirta la ilaaliyo iyo in odhaahyada sirta la xidhiidha ee agagaarada laga yaqaano haddii ay jiraan loo sharaxo.
- Sirta si ay u ilaaliyaan digtoonaanta ama taxadarada looga baahan yahay in ay la yimaadaan maxay yihiin?
 - ❖ Bare! Odhaahyo sirta la xidhiidha oo taqaana haddii ay jiraan, su'aalo ku saabsan ilaalinta sirta u soo bandhig kadibna, dhawr mid ka mid ah ardeyda ku dhiirgali in ay fikradahooda ama talooyinkooda ka dhiibtaan kadibna u gudub casharka xiga.

Hawlgal

- Su'aalaha hordhaca ardey dhawr ah markay jawaabahooda ka bixiyaan kadib "kaliil" sheekada cinwaankeedu yahay ee la soo bandhigay ardeydu shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan su'aalaha layliska lixaad Sharaxaad.
- Gooba shaqo oo sir ah shaqaalaha loo dhiibay ee ka shaqeeya in ay digtoonaadaan ayaa laga sugayo. Ka taxadar la'aan awgeed naftooda iyo nafta dadka kaleba in ay waxyeelo u keenaan ayaa dhici karta. Ugu dambayn sirta si ay u ilaaliyaan digtoonaanta lagama maar-maanka ah

in ay muujiyaan sharaxaad kooban uga bixi kadibna sheekada inta ay akhriyaan layliska todobaad ha ka shaqeeyaan.

- Sirta si loo ilaaliyo Taxadarka loo baahan yahay in la muujiyo.
- Sirta si loo ilaaliyo digtoonaanta ugu horaysa ee loo baahan yahay in lala yimaado waxa ka mid ah arrimaha sirta ah waxa ay yihiin oo la garto ama la ogaado.
- Sirta si loo ilaaliyo waxa kale ee loo baahan yahay in lala yimaado waxa weeyaan dadka oo anshax wanaagsan loo huwiyo ama loo yeelo.
- Heerka saddexaad sirta si loo ilaaliyo digtoonaanta loo baahan yahay in la muujiyo waxa weeyaan wararka ku tidhi-ku teenta ah oo la iska ilaaliyo ama la dabar-gooyo iwm.

2.4.2. Sirta oo la Ilaalin Waayo Dhibaatooyinka ay Dalka u Horseedi Karto

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Sirta oo la ilaalin waayo maxay dhibamudane dalka u horseedi kartaa?

Bare! Dhawr ka mid ah ardeyda sii fursad ay su'aashan kaga jawaabaan. tijaabooyin la taaban karo haddii ay hayaan in ay soo jeediyaan ku dhiirgali.

Hawlgal

- Cinwaanka hoostiisa sheekada lagu soo bandhigay shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan layliska sideedaad fasalka dhaxdiisa kali-kali ha kaga shaqeeyaan kadibna jawaabahooda Afka ha ka soo bandhigaan. Ugu dambayn Hawl-gal-kooxeedka la soo bandhigay fasalka dibadiisa ha kaga soo shaqeeyaan hana keenaan. Si aad u soo gabagabayso sirta oo la ilaalin waayo dhibaatooyinka ay dalka u horseedi karto u faah-faahi.

Sirta oo la ilaalin waayo Dhibaatooyinka ay dalka u horseedi karto

Sirta Dalka oo La Ilaalin Waayo

- Dalku gacan cadaw in uu ku dhaco ayey u horseedaa.
- Hantida iyo alaabta ama qalabka dadka aan mas'uuliyad qaadi Karin in ay khasaariyaan, boobaan, bur-buriyaan ayaa dhici karta.
- Bulshadu ama muwaadiniinta in ay dawladda aamini waayaan ayay sabab u noqotaa. Aamin darada ama aminitaan la'aantu waxay bulshada u horseedaa in ay lumiyaan dareenkoodii wadaniyada.

Gunaanadka

- Ugu dambayn qodobada casharka ugu waa weyn adiga oo u soo bandhigaya u soo gabagabee casharka ay barten.

2.5. SIYAABAHA MUSUQ-MAASUQA LA ISKAGA ILAALIYO

Kaabayaasha Barista

- Jaantus iyo sawiro kala duwan oo musuq-maasuqa laga diyaariyey.

2.5.1. Muhiimada ay Leeyihiin Qaybaha U Qaabilsan la Dagaalanka Musuqmaasuqa

Hordhaca

- Maxaad u malaynaysiin in ay yihiin farsamooyinka musuq-maasuqa la isaga ilaaliyo?
- Sawirka khariidada dhaxdeeda lagu muujiyey tusaalaha ama matalayso marka aad qeexdaan kadib waxtarka uu u leeyahay ilaalinta musuq-maasuqa sharaxaad ha ka bixiyaan.

Bare! Cinwaanka hoostiisa sawirka ku xusan su'aalaha la xidhiidha ee la soo bandhigay ee labada ah iyaga oo laba labo ah jawaabo ha ka bixiyaan. Dhawr ardeyda ka mid ah marka aad fursad siisid kadib sharaxaad kooban ka sii ardeyda kadibna qodobka ku xiga u gudub.

Sharaxaad

- Waxaa jira labo siyaabood oo musuq-maasuqa lagula dagaalamo. Midka

hore waxaa weeyaan in la sameeyo farsamooyin ama habab musuq-maasuqa lagula dagaalamo. Ka labaadna waxaa weeye in la sameeyo xarumo u qaabilsan la dagaalanka musuq-maasuqa si ay u ballaadhaan ulana halgamaan farsama kasta oo banaynaysa daloolo ama fursad musuq-maasuq horseedi kara abuurka. Kana hortega islamarkaana baadhitaan ku samayn kara. Musuq-maasuqu maadaama uu yahay fal khatar galin kara jiritaanka iyo nololaha bulshada si dareen lahaansho ku dheehan yahay in loola dhaqmo. Tanina waxay lagama maar-maan ka dhigaysaa in xarun madax bannaan oo musuq-maasuqa la dagaalanta la sameeyo.

Hawlgal

- Bare! Faa-faahinta marka aad u soo bandhigto soona gabagabayso kadib. Cinwaanka leh ama sheekada cinwaankeedu yahay ardeydu iyaga oo kali kali ah ha akhriyaan. Sheekada ay akhriyeen iyaga oo ku salaynaya su'aasha layliska sagaalaad ku xusan iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan waxyaabaha ay isla gartaana koox walba fasalka ha u soo bandhigto ugu dambayna muhiimada ay leeyihiin xarumaha Dimuqraadiyada ah ee musuq-maasuqa in ay la dagaalamaan loogu talagalay sharaxaad la xidhiidha fikrado koo-kooban ka sii kadibna u soo gabagabee.

Muhiimada ay leeyihiin xarumaha Dimuqraadiga ah ee ka hortega musuq-maasuqa

Xarumaha Dimuqraadiyada ah ee loogu talagalay la dagaalanka musuq-maasuqa sababaha loogu baahday ama lagama-maar-maanka ka dhigay waxaa ka mid ah kuwan soo socda:

- Hantidii ku bur-buri jirtay arrimo musuq-maasuq iyo farsamo danaysi ah si loola dagaalamo islamarkaana hantida dalka iyo dadka loo bad-baadiyo nidaam waxtar lehna loogu adeegsan lahaa ayuu fudaydinayaa.

- Dhibamudane marka ay timaado kadib cida dhibta abuurtay iyo hantida lunta ama khasaartay si loo raadiyo loona helo islamarkaana loo garto hantida khasaartay ama luntay inta ay dhan tahay.
- Muwaadiniinta aragtida wanaagsan ee dalka faa'iidada u leh si looga ilaaliyo dhib in ay la kulmaan islamarkaana muwaadiniin akhlaaq xun ay noqdaan ayey xarumuhu suurta gal ka dhigayaan.

2.5.2. Waaxyaha Caddaaladu kaalinta ay ku leeyihiin la dagaalanka musuq-maasuqa

Hordhaca

- Sawir walba farriinta uu gudbinayo sharaxa.
- Idinka oo la xidhiidhinaya kaalinta waaxyaha caddaaladu ay ku leeyihiin la dagaalanka musuq-maasuqa tijaabooyinka sawirka ka muuqda sharaxaad ka bixiya.

Bare! cinwaanka hoostiisa sawirka ku yaala idinka oo ku salaynaya su'aalaha hordhaca ah ee korka ku xusan ha kaga shaqeeyaan. Ardeydu iyaga oo laba-labo ah sawirada ha fiiriyaan jawaabaha ay su'aalaha u heleen in ay soo gudbiyaan waydiii. Dhawr ka mid ah ardeyda jawaabahooda marka ay soo jeediyaan kadib, adigu bare ahaan sharax.

Sharaxaad

- Sawiradu waxay si guud u muujinayaan dhammaan faldambiyeedyada dambilayaashu sameeyeen tallaabada u dhiganta nidaamka ay u soconayso.
- Bisadu waaxyaha caddaalada ayey wakiil u tahay hal jirarkuna ay u taagan yihiin kuwa musuq-maasuqa lagu soo dacweeyey. Waxyaabaha kale ee sawirka ka muuqdana waxay u taagan yihiin farsamooyinka dambilayaasha loo dabagalayo islamarkaana gacanta loogu dhigayo. Ugu dambayna miisaanka la soo bandhigay ee la hagaajiyey dambilayaashu faldambiyeedyada ay sameeyeen ciqaabta

u dhiganta ee loo diyaariyey ayuu tilmaamayaa.

- Waaxyaha caddaaladu kaalinta ay ku leeyihiin la dagaalanka musuq-maasuqa waxaa ka mid ah saraynta sharciga sidii ay u sugi lahaayeen in ay u hawlgalaan. Qof kasta isaga oo naftiisa ka hoosaysiinaya sharciga haddii uu dhaq-dhaqaaq sameyn waayo ama uu kari waayo in uu sidaa yeelo sida la isku-dayey in sawiradaba lagu muujiyo in lagu qasbo in uu saraynta sharciga ixtiraam. Kuna dhaqmo ayna laga sugayo waaxyaha caddaalada.

Hawlgal

- Sharaxaadta marka aad siiso kadib sheekada xigta ardeydu shakhsi-shakhsi ha u akhrido hana ka shaqeeyaan layliska tobnaad islamarkaana jawaabo Afka ah ardeyda fasalka ha u soo jeediyaan kadibna casharka xiga u gudub.

2.5.3. Doorarka ay Bulshadu ku Leedahay la Dagaalanka Musuq-Maasuqa

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Bulshadu haddii ayna si buuxda uga qayb-qaadanin dagaalka ay waaxyaha caddaaladu kula jiraan musuq-maasuqu ma u malaynaysiin in uu midho dhal noqonayo.
- Dadaalada loogu jiro la dagaalanka musuq-maasuqa sidee bulshada looga qayb galin karayaa?

Su'aalaha hordhaca ah si xiisaha barasho ee ardeyda loo kicin karo marka aad ugu soo bandhigtid kadib labada sawir ee la soo bandhigay ee ku saabsan la dagaalanka musuq-maasuqa kaalinta bulshadu ku leedahay sida loogu tilmaamay sawirada hadasho. Sawir walba fariinta uu gudbinayo waxaa ay tahay waydiii in ay sheegaan. Dhawr ardeyda ka mid ah waxaa ay dareemeen marka ay sharaxaan kadib bare adigu sharaxaad kooban ka sii ardeyda kadibna qodobka xiga waad u gudbi kartaa.

Fariimaha ay Sawiradu gudbinayaan

Ugu horayn sawirka hore wuxuu tilmaamayaa musuq-maasuqa in uu yahay fal xun ceeb ah oo mudan in lala dagaalamo. Sidaa darteedna, in laga digtoonaado in laga qayb-qamudane, dadka ka qayb-qaatana in aan la taageerin ama gacan la siinin. Sawirka labaadna wuxuu tilmaamayo in bulshada looga baahan yahay in ay siyaabo kala duwan uga qayb-qaataan la dagaalanka musuq-maasuqa. Lambarka 988 waa lambar tilifoon oo bilaash ah qofkasta oo la kulma cid musuq-maasuq ku jirta ama Hawl-galaysa in ay si deg deg ah ula hadasho waaxyaha u qaabilsan la dagaalanka musuq-maasuqa iyo falalka la xidhiidha ayuu tilmaamayaa ama loogu talagalay.

Hawlgal

- Qodob hosaadka cinwaankiisku yahay “Kaalinta bulshadu ku leedahay la dagaalanka musuq-maasuqa” sheekada hoostiisa ku qoran ardeydu qof-qof ha u akhrismudane kadibna, layliska kow iyo tobnaad fasalka dhaxdiisa ha kaga shaqeeyaan jawaabtana afka ha ku soo bandhigaan ugu dambayna adigu bare-ahaan nuxurka casharka si kooban ugu sharax una soo gunaanad.

Kaalinta Bulshadu ku leedahay la dagaalanka musuq-maasuqa

Dhab-ahaan doorka ay bulshadu ku leedahay la dagaalanka musuq-maasuqa sidii loo baahnaa bulshadu ugama soo baxdo. Si kastaba ha ahaatee kaalinta bulshada laga sugayo in ay ka qaad mudane la dagaalanka musuq-maasuqa waxa ka mid ah kuwan soo socda:

- Bulshada waxaa looga baahan yahay in ay ka digtoonaadaan in ay qaataan aragtida ah musuq-maasuqa xafiisyada ka dhacaya aniga ima khuseeyo, maxaa iga galay.. Iwm.
- Bulshada waxaa looga baahan yahay iyada oo si sharciga loo dhigay waafaqsan in faa’iidooyinka ay u ilaaliso.
- Siyaabaha ama siyaabaha musuq-maasuqa loo samayn karo in ay barmudane ama taqaano.

- Inayna ku fikirin si sharci daro ah in ay faa’iido u helaan. Waliba waa in ay la dagaalamaan fal kasta oo musuq-maasuq la xidhiidha ama keeni kara.
- Fal kasta ama tallaabo kasta oo musuq-maasuq ah nooca ay doontaba ha ahaatee waa in ayna taageerin islamarkaana waa in la fashiliyo.
- Dadaalada lagaaga hortegayo la dagaalanka musuq-maasuqa oo ay bulshadu ka qayb-qaadato in natiijo wanaagsan laga gaadhi karo ayaa la aaminsan yahay kana mid ah waxtarka bulshadu leedahay. Bare ahaan adiga oo ardeyda fahansiinaya doorka bulshadu ku leedahay ee la xidhiidha la dagaalanka musuq-maasuqa in ay aad lagama maar-maan u tahay u soo gunaanad casharka.

Gunaanadka

- Ugu dambayna si aad u hubiso in ujeedooyinka casharka ardeydu fahantey su’aalo u soo bandhig kadibna adiga oo su’aalhooda saxaya u soo gunaanad casharka.

JAWAABAHA LAYLIKA GUUD EE CUTUBKA

I. “Run” ama “Been”.

1. Been	2. Been	3. Run
4. Been	5. Been.	

II. Isku Aadi

1. T	2. J	3. B	4. T	5. J.

III. Buuxi meelaha Bannaan

1. Dawlad deegaanka
2. Maxkamadaha
3. Koomishinka heer fadaraal ee u qaabilsan la dagaalanka musuq-maasuqa
4. Saraynta sharciga
5. Musuq-maasuqa.

IV. Ka Dooro

1. J	2. B	3. J	4. J.

CUTUBKA 3: SINAANTA

(10-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Gartaan xuquuqda qoomiyadaha iyo bulshooyinka ee dastuurka Jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya lagu qeexay.
- Gartaan waxyeelada ka dhalan karta xuquuqda qoomiyadaha iyo bulshooyinka ee sinnaanta iyo si siman uga faa'iidsiga haddii aan la ilaalinin.
- Gartaan xaalad kasta wiilasha iyo gabdhuhu in ay siman yihiin.
- Dareemaan in ay waajib tahay in xuquuqda dadka laxaadka aan lahayn.

Tiro	Casharka	Ujeedooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Dastuurka Jamhuuriyada Dimuqraadiga Federaalka Itoobiya xuquuqda si siman uga faa'iidsiga xoriyada iyo lagama maarmaan nimada ee lagu qeexay oo ku saabsan in si siman isku maamulaan, ka faa'iidaystaan mashruucyada maalgalinta... iwm.	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan faa'iidada qoomiyadaha iyo shucuubta xuquuqdooda la xidhiidha in ay agagaaradooda maamushaan; marka loo tixgaliyo ama loo daryeelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sawir muujinaya qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka Itoobiya, dhinac ama waax kasta xuquuqda si siman uga faa'iidsiga Kaabayaasha Barista, Sawiro iyo waliba Filimo muujinaya.
2.	Si siman uga faa'iidsigu haddii uuna jirin waxyeelada ka iman karta	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan dhibaataada ka dhalan karta haddii ayna jirin xuquuqda si siman uga faa'iidsigu. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dastuurka dawladaha Federaalka iyo dawlad deegaanada
3.	Sinnaanta qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka.	<ul style="list-style-type: none"> • Taxaan faa'iidada ay leedahay sinnaanta Jinsiga oo la daryeelo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Federal and Regional Constitutions.
4.	Gender Equality	<ul style="list-style-type: none"> • Describe the advantages of gender equality. 	<ul style="list-style-type: none"> • Federal and Regional Constitutions. • A picture displaying females working equally with men.
5.	Physical Disability	<ul style="list-style-type: none"> • Recognize the advantages of promoting the rights of physically disabled people. • Respect the rights of physically disabled people. 	<ul style="list-style-type: none"> • A picture featuring physically disabled people in action.
6.	Consequences of not Respecting Religious Equality	<ul style="list-style-type: none"> • Describe the consequences of not respecting religious equality. 	<ul style="list-style-type: none"> • A picture showing chaos and conflict.

3.1. QOOMIYADAH, SHUCUUBTA IYO BULSHOYINKA XAQA AY U LEEYIHIIN IN AY DEEGAANADOODA MAAMULAAN (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Filimo, Sawiro, Jaantusyo muujinaya ka faa'iidaydaha Sinaanshaha xuquuqda qoomiyadaha, quruumaha iyo shucuubta oo dhinac walba leh.

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Xuquuqda ay bulsho walba leedahay ee la xidhiidha in bulsha walba iskeed isku maamusho ee dalkeena laga dhaqan galiyey maxay faa'iifooyin siinaysaa?
- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-labo ah su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan inta ay ka doodaan haka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga sharaxaada su'aasha hordhaca ah ku xigta inta ay akhriyaan ha sharaxaan faa'iidadaha ay u leedahay qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka xuquuqda ay u yeesheen in ay deegaanadooda maamushaan.

Qoraalka 3.1 ardaydu sifiican ha u akhriyeen

3.1.1. Muhiimada ay u leedahay sinaanshaha ka faa'iidaydaha horumarka qoomiyadaha, quruumaha iyo bulshooyinka

Hordhaca

Sawirka 3.1. iyo su'aalaha hordhaca ah

- Sawiradu maxay ku saabsan yihiin?
- Xarumaha maalgalinta ee agagaardiina laga helo idinka oo liisgaraynaya Hawl-galaha ay qabtaan qeexa.
- Xarumahan maalgalinta u qaabilsan ee bulshada u adeega siday xaalada jirta uga faa'iidaydaha karaan?
- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-laba ah ha ka doodaan hana ka jawaabaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Taariikhda kooban ee cinwaankeedu yahay "iskaashiga bulshada horuamrka xaafada" ku hoos xusan iyaga oo koox-koox ah ha akhriyaan saddexda su'aalood ee layliska laad ka tirsan iyaga oo ka wada hadlaya ha ka shaqeeyaan koox walba jawaabaheeda fasalka ha u soo bandhigaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga 3.1.1. hoostiisa xuquuqda si siman uga faa'iidaydaha maalgalinta deegaanada qoomiyadaha shucuubta iyo bulshooyinka muhiimada ay leedahay ay sheekada ku saabsan ee la soo bandhigay adiga oo akhrinaya u sharax.

Hawlgal (shaqo guri-koox-koox)

- Saddexda su'aalood ee layliska 3aad dhaxdiisa ku xusan ha ka soo shaqeeyaan hana keenaan kooxdu rabitaanka ardeyda way ku salayn karaan. Wakhti ku filan oo ay si wanaagsan ugaga soo shaqeeyaan sii ardeyda. Marka ay soo gudbiyaan u sax kooxaha sida wanaagsan uga soo shaqeeyey ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

3.2. DHIBAATADA KA DHALANKARTA SINAANSHAH LA'AANTA

Kaabayaasha Barista

- Dastuurada dawlada Federaalka iyo dawlad deegaanada.

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Qeex xuquuqda si siman uga wada faa'iidaydaha haddii aan la sugin maxay tahay dhibaata ka dhalan karta?
- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-labo ah su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan ha ka doodaan hana ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga su'aasha hordhaca ah kadib sheekada sharaxaysa si siman uga wada

faa’iidaysigu haddii uuna jirin dhibaataada iman karta adiga oo u akhrinaya u sharax.

3.3. SINNAANTA QOOMIYADAH, QURUUMAHA IYO SHUCUUBTA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir muujinaya qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka Itoobiya. Filimo, Sawiro, Kaabayaasha Barista tilmaamaya xuquuqda si siman uga wada faa’iidaysiga oo dhinac walba leh.

3.3.1. Faa’iidada ay leedahay sinaanshaha luuqadaha iyo dhaqanada kaladuwan ee Qoomiyadaha, Quruumaha iyo bulshooyinka Itoobiya

Hordhaca

Sawirka 3.2 iyo su’aasha hordhaca

- Sawirka waxay ka fahmeen ardeydu ha u sharaxaan saaxiibadood.
- Ardeydu iyaga oo laba-labo ah sawirka 3.2 waxyaabaha ay ka fahmeen saaxiibadooda ay isku-fasalka yihiin ha u sheegaan.

Hawlgal (shaqo fasal – koox-koox)

- Labada su’aalood ee layliska 4
- aad iyaga oo koox-koox ah ardeydu ha ka wada hadasho hana ka shaqeeyaan. Marka ay wada hadalka soo gabagabeeyaan kooxuhu jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

3.4. SINNAANSHAHA JINSIGA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Dastuurka dawlada Federaalka iyo ka dawlad deegaanada.

3.4.1. Faa’iidada ay Leedahay Sinnaanshaha Jinsiga

Hordhaca

Su’aasha hordhaca

- Daryeelida sinnaanta Jinsiga faa’iidooyin noocee ah ayaa laga helaa?

- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-labo ah su’aasha hordhaca ah ee korka ku xusan ha ka doodaan hana ka jawaabaan.

Hawlgal (shaqo fasal – koox-koox)

- Qoraalka qdobka 3.4.1ku xusan ha akhriyaan layliska 5aad ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. Wada hadalku marka uu soo Gunaanadkaobo, kooxuhu jawaabahooda fasalka ha u soo jeediyaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga layliska 5aad kadib sheekada ku qoran ee sinnaanta Jinsiga ku saabsan macnaha iyo sinnaanta Jinsiga oo la daryeelo faa’iidada laga helo qoraalka Sharaxaadaya qodob-qodob adiga oo u soo qaadanaya u sharax ardeyda.

Hawlgal (shaqo fasal – koox-koox)

- Afarta (4) su’aalood ee ku xusan dhaxdiisa iyaga oo koox-koox ah ardeydu ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. ugu dambayna koox walba jawaabaheeda fasalka ha u soo bandhigto.

3.5. NAAFADA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir muujinaya dad laxaad la’ oo Hawlo kala duwan haya.

3.5.1. Faa’iidada ay leedahay daryeelida xuquuqda dadka laxaadka la’

Hordhaca

Sawirka 3.3 iyo su’aalaha hordhaca ah

- Sawirka waxa ay ka dareemeen saaxiibadooda fasalka dhexdooda ha uga waramaan.
- Dadka laxaadka la’ sida dadka laxaadkooda oo dhan qaba oo kale hawl kasta in ay qaban karayaan miyaad u malaynaysiin?
- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-labo ah su’aalaha hordhaca ah ee korka ku xusan ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan.

Hawlgal (wada hadal koox-koox ah)

- Sheekada cinwaankeedu yahay “ardey Axmed iyo Mudane ciqaal is-waraysigooda” hoostiisa waraysiga Afka ah ee ku xusan hal ardey oo wakiil u ah Axmed iyo hal ardey oo wakiil u ah Mudane Sakariye dhanka hore ee fasalka ha u soo baxaan ha is-waraystaan, labada lammaanaha ah marka ay is-waraysanayaan ardeyda intooda kale si wanaagsan ha u dhagaystaan hana la socdaan. Saddex lammaane oo kala duwan marka ay is-waraystaan kadib koox-koox yar-yar inta ay isku qaybiyaan islamarkaana wada hadlaya layliska 6aad ha ka shaqeeyaan. Wada hadalka kadibna, kooxuhu jawaabahooda ha soo bandhigaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga sheekada layliska 9aad ku xigta ku saabsan faa’iidada ay leedahay in xuquuqda dadka laxaadka la’ la daryeelo adiga oo u akhrinaya u sharax ardeyda.

Hawl-gal (Shaq kooxeed)

- Saddexda (3) su’aalood ee ku xusan layliska 1aad iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. Kooxuhu marka ay wada hadalka soo gabagabeeyaan kooxba mar jawaabaheeda ha u soo bandhigto fasalka

3.6. DHIBAATADA KA DHALANKARTA TIXGALIN LA’AANTA XUQUUQDA SINNAANSHAHA DIIMAHA (I-XIISAD)

Kaabayaasha Barista

- Jaantusyo, Sawiro muujinaya buuq iyo rabshad
- Sawir tilmaamaya guryo gubanaya.

Hordhaca**Su’aasha hordhaca ah**

- Dal xuquuqda sinnaanta diimuhu haddii ayna ka jirin ama aan laga tix-galinin

dhibaatooyinka ka dhalankara maxaad u malaynaysiin in ay yihiin?

- Ardeydu iyaga oo koox-koox ama laba-labo ah su’aashan korka ku xusan ee hordhaca ah ha ka doodaan hana ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga qoraalka Sharaxaada dhibaatooyinka ka dhalan kara xuquuqda sinnaanta ee diimaha haddii aan la daryeelin ee su’aasha hordhaca ah ku xigta si wanaagsan ugu faah-faahi.

Hawlgal (shaq fasal-koox-koox)

- Labbada su’aalood ee layliska 8aad ku xusan ardeydu iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. Wada hadalka kadib kooxuhu jawaabahooda ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

JAWAABAHA SU’AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. “Run” ama “Been”

1. Run
2. Been
3. Run
4. Been
5. Been

II. Isku Aadi

1. B
2. T
3. B

III. Buuxi Meelaha bannaan

1. 9
2. Xuquuq

IV. Ka Dooro

1. T
2. T
3. T
4. B
5. J

V. Su’aalaha soo socda si kooban uga jawaab

1. Dastuurka J.D.F Itoobiya gaar ahaan qodobka 39aad iyaga oo eegaya ha ka jawaabaan.
2. Dastuurka J.D.F Itoobiya qodobka 35aad iyaga oo ku salaynaya ha ka jawaabaan.
3. Iyada oo xuquuqahooda la daryeelayo dadka laxaadka aan lahayn taageerooyin ku habboon in la siiyo. Tix-galinta xuquuqahooda ka sokow sharciyo lagu ilaaliyo oo la soo saaro.

CUTUBKA 4: CADAALADA

(10-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Marka ay dhammeeyaan barashada cutubkan kadib ardeydu waxay awoodi doonaan in ay:

- Dareemaan in ay waajib ku tahay arrimaha ama falalka caddaalad-darrada ah in ay la dagaalamaan
- Gartaan caddaalad-darrada dhibaatooyinka ka dhasha.
- Fahmaan farsamooyinka ama nidaamka waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan.
- Dareemaan adeegyada bulsho dhammaantood muwaadiniinta oo dhan in si caddaalad ah uga wada faa'iidaystaan loo baahan yahay.
- Gartaan heer dal ahaan faa'iidada ay cashuurtu leedahay.

Tiro	Casharka	Ujeedooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Caddaalad daro	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan siyaabaha lagaaga hortegi karo falalka caddaalad-darada ah (qiimayn ku sameeyaan) 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaantusyoo, Sawiro qeexaya falalka caddaalad-darada ah ee xafiisyada iyo ururada kala duwan laga fuliyo.
2.	Caddaalad la'aan	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan caddaalad la'aan dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah iyo barnaamijyada horumarinta raad xumada ay ku reebayaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sawiro, Jaantusyoo, Filimo ama tusaalooyin tilmaamaya caddaalad.
3.	Waaxyaha caddaalada	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan xarumaha caddaaladu in ay cid kasta ka madax bannaan yihiin. • U halgamaan sidii ay xal caddaalad ah ugu heli lahaayeen marka xuquuqahooda lagu xad gudbo 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaantusyoo, Sawiro ku saabsan xarumaha u qaabilsan sugida caddaalada sida: booliska, xarumaha maxkamadaha iyo kuwa kale oo caddaalada la xidhiidha. • Sharaxaan muwaadin kasta in uu xaq u leeyahay in uu caddaalad helo. • Sharaxaan in loo baahan yahay in lagu dadaalo sidii garsoor caddaalad ah loo heli lahaa
4.	Adeegyada bulshada loo sameeyo.	<ul style="list-style-type: none"> • explain the significance of social service institution. 	<ul style="list-style-type: none"> • Pictures, photographs and films featuring social institutions.
5.	Tax	<ul style="list-style-type: none"> • describe significance of tax for fair development of regions. • explain the relationship between tax and investment. • list the types of income sources of the federal and regional government. • describe that paying tax loyally is citizens duty. 	<ul style="list-style-type: none"> • Federal and Regional Constitutions. • A picture displaying females working equally with men.

4.1. TAKOORID (FAQUUQID) (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Qoraalada, Jaantusyo iyo Sawiro kala duwan ee Xafiisyada iyo ururada kala duwani daabacaan.

Siyaabaha caddaalad-darada looga hortegi karo

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Falalka caddaalad-darada ah ee goobaha kala duwan laga fuliyo sidee looga hortegi karayaa?
- Bare! Ardeyda falalka caddaalad-darada ah ee agagaaradooda laga fuliyo ururada fuliya kuwa ay yihiin sabuurada korkeeda ha ku qoraan.
- Waxyaabaha ay qoreen falal caddaalad-daro ah in ay yihiin iyo in ayna ahayn fikradahooda ha ka bixiyaan.
- Sii fursad ay kaga waramaan sida la isaga ilaalin karayo falalka ay ku tilmaameen in ay yihiin kuwa caddaalad daro ah.
- Ugu dambayn fikradaha ay ku soo jeediyeen casharka muhiimka ee aad rabtid in aad bilawdid la xidhiidhi.

Hawlgal

- Sheekada korkuxusan ardeydu inta ay akhriyaan layliska 1aad ha ka shaqeeyaan. Jawaabaha laga bixiyey su'aalaha si aad u saxdo qodobadan soo socda adeegso.
- Falalka caddaalad darada ah si loola dagaalamo Mudane Jaamac, Cabdi, marwo Mako, Mudane Dharaar talooyinka ay soo jeediyeen kuwa saxda ah, kuwa aan saxda ahayn iyo waliba sababaha ay sax ku yihiin ama ayna ku ahayn adiga oo qeexaya waa in aad u saxdid. Adiga oo kuwan la xidhiidhinaya caddaalad-xumada si la isaga ilaaliyo faa'iidada uu u leeyahay nabadgalyada, barwaaqada iyo caddaalada fikradaha la xidhiidha adiga oo tusaale ahaan u soo qaadanaya tus ardeyda.

Sheekada nuxurka ugu muhiimsan ee ay xambaarsan tahay waxaa weeyaan muwaadiniintu naftooda haddii ay tahay iyo dadka kale haddii ay tahayba falalka caddaalad darada ah ee loo gaysanayo in ay is-hortaagaan, haddii ay awoodaan in ay dhibaataada wado nabadgalyo ah ku xaliyaan haddii ay awoodi waayaana sharciga in ay ku xaliyaan in looga baahan yahay in la ogaysiiyo weeyaan. Sidaa daraadeed, ardeydu in ay talooyin dadkani soo jeediyeen taageeraan in lagu dhiiri galiyo ayaa loo baahan yahay.

Hawlgal

- Ardeydu su'aalaha layliska 2 aad qoysaskooda iyaga oo kala soo sheekaysanaya ha ka soo shaqeeyaan. Jawaabaha ay soo jeediyaan sida soo socota baruhu ha ugu saxo.

Su'aasha 1 aad

Buuga ardeyga fikradaha ku xusan qodobada layliska ka soo horeeya iyo jawaabaha ay ardeydu soo jeedisay si foorjigan ha ugu fiirsadaan.

Tusaale ahaan anshax shaqo oo wanaagsan oo lagu dhaqmo, wakhtiga shaqada oo la ixtiraamo, shaqo natiijo wanaagsan leh oo la qabto, hantida iyo alaabada dawlada oo si habboon loogu adeegto iyo waxyaabaha la xidhiidha ayaa la soo qaadan karaa.

Su'aasha 2 aad

Jawaabaha ay ka bixiyeen marka loo eego caddaalad-darada in ay yihiin dhibamudane sax ah iyo in ayna ahayn sida ugu habboon in ay u kala saaraan la ogaysiiyo ayaa looga baahan yahay. Sababta oo ah iyada oo aan la dareensanayn ama aragti gaar ahaaneed awgeed fal aan caddaalad-daro ahayn dhici karta. Sidaa darteed, buuga ardeyga fikradaha lagu soo bandhigay su'aasha 1aad qodobada lagu xusay iyada oo lagu salaynayo iyada oo waliba haddii uu baruhu hayo in uu tijaabiyo arrimo kale oo caddaalad-daro ah ama aan ahayn si ay u kala saari karaan in loo sameeyo ayaa muhiim ah. Tusaale ahaan dadku si ay adeegyada ay u baahan yihiin u

helaan waa in ay aqoonsiga xaafada qaataan ama shuruudo ama arrimo looga baahan yahay in ay buuxiyaan haddii ay buuxin waayaan adeegyadii ay codsadeena la siin waayo xarunta adeegyada bixisa ama shaqaalaha xarunta caddaalad daro ayay sameeyeen ama nidaamka adeegyada loo bixinayo dhibamudane ka jirta inta la yidhaahdo in la qiimeeyo in ayna habboonayn in la tuso islamarkaana tusaalooyin kala duwan siyaabo kala duwan loo siiyo ayaa muhiim ah.

Siyaabaha Falalka Caddaalad darada ah loola dagaalamo

Casharka xiisada falalka caddaalad-darada ah ee heerarka kala duwan leh ee la fuliyo in muwaadiniinta looga baahan yahay in ay siyaabo kala duwan isaga ilaaliyaan si loo ogaysiiyo ayaa loo diyaariyey. Falalka caddaalad-darada ah si la isaga ilaaliyo in si nabadgalyo leh looga wada hadlo loogana sheekaysto ka sokow wado sharci ah ilaa iyo inta lagu hagaajinayo fursadaha gacanta lagu hayo in la isticmaalo ayaa muhiim ah.

Siyaabaha sharciga ah waxa ka baxsan xoog ama wado aan habboonayn mas'uuliyiinta dawlada ama Figradaha shaqaalaha ama faa'iidooyin kale in la siiyo si dhibaatada xal loogu helo in lagu fikiro in ay horseedayso waddooyin kale oo caddaalad daro ah in la furo ama ay furmaan in la fahmo ayaa loo baahan yahay ama lagama maarmaan ah. Sidaa darteed, jiilka cusub arrintan in ay si wanaagsan u fahmaan ayaa lagama maarmaan ah. Casharkan in hawshan loo diyaariyey in uu baruhu fahan dheer u yeesho ayaa loo baahan yahay.

Gunaanadka Casharka

Ardeydu qodobadan soo socda ee asaasiga ah in ay fahmeen xaqiiji adiga oo su'aalo kala duwan adeegsanaya.

- Siyaabaha falalka caddaalad-darada lagaaga hortego ama la iskaga ilaaliyo in ay fahmeen hubi.

4.2. CADDAALAD DARO (2-XIISADOOD)

- Caddaalad la'aantu Waxyeelada ay u gaysato dhismaha nidaamka.
- Dimuqraadiyada ah iyo barnaamijyada horumarinta.

Kaabayaasha Barista

- Dhibaatooyinka deegaanadas ka jira oo sabab u ah caddaalad la'aanta haddii ay jiraan tusaale ahaan in loo tuso ama loogu fahansiyo.

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Heer dal ahaan caddaalad-daradu dhibaatooyinka aad isleedihiin way keeni kartaa liisgareeya.
 - ❖ Ardeydu dhibaatooyinka ay is-leeyihiin caddaalad darada ay sabab u noqon karta buugtooda ha ku qoraan.
 - ❖ Fikradaha la liisgareeyey dhawr ka mid ah ardeydu fasalka ha u soo bandhigaan.
 - ❖ Baruhu fikradaha ardeydu soo jeedisay sida ay u kala heer sareeyaan inta uu u kala saaro kuwa dhibamudane noqon kara iyo kuwa aan noqon Karin inta uu kala saaro caddaalad la'aantu dhibaatooyinka kala duwan ee ka iman karta tusaale ahaan inta aad u tustid casharka ugu muhiimsan u gudub.

Hawlgal

- Su'aalaha layliska 4aad si casharka muhiimka ah loogu xoojiyo maadaama loo diyaariyey in ay fahmaan ardeydu lalyiliska iyaga oo qoysaskooda kala soo sheekaysanaya in guryahooda kaga soo shaqeeyaan fursad u sii.
- *Su'aasha 1aad* layliska in ka badan buuga ardeyga waxyaabaha ku xusan iyo kuwa kale oo la isku-aadin karo oo ah qodobo xidhiidhka fikrada ugu muhiimsani la leedahay qodobada adiga oo isku-dayaya

in aad fahantid sixitaan muhiim ah sii ardeyda.

- *Su'aasha 2aad* xaafadaha, maxkamadaha, xarumaha booliska dugsiyada..iwm dhibaatooyinka caddaalada kuwa lagu qeexay ama fikradaha lagu qeexay layliska 2aad su'aasha 2aad fikrada laga bixiyey iyada oo lagu salaynayo in ay yihiin iyo in ayna ahayn talooyin si sax ah ay ugu gartaan kuna miisaamaan ka sii ardeyda. Arrintani waxay gacan ka gaysanaysaa kartida miisaamida, dareenka, Iwm in kor loo qaado.

Caddaalad la'aantu raad xumada ay ku reebto dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada iyo barnaamijyada horumarineed.

Hal deegaan; bulshada rayadka ah ama dalka dhaxdiisa caddaalad la'aan haddii ay ka dhacdo dhibaatooyin ka dhalan aadbay u burburi kartaa. Xeer anshaxeedka oo la qadarin waayo, qaraabada iyo ehelka oo si caddaalad-daro ah loogu xagliyo, faa'iidada iyo xuquuqda dadka kale oo lagu xadgudbo ama laga hor joogsado, saraynta sharciga la ixtiraami waayo. Falal sharci daro ah oo la fuliyo iyada oo la deegsanayo lacag qaraabo, diin ayaa sharciga dhaawac u gaysan kara.

Dhab ahaan sababahan aan soo sheegnay dhibaatooyinka ay keenaan iyada oo loo eegayo kolba caddaalad-la'aantu baaxada ay leedahay, ballaadhka in ay ku kala duwanaadaan in kasta oo ay dhici karto kuwan iyo sababa kale saraynta sharciga in la jabiyo ayey keeni karaan. Muwaadiniintu waxay ka aamin baxayaan dawladda iyo bulshadu in ay dhabarka isku jeediyaan ayaa dhacaysa. Guud ahaan faa'iidada iyo muhiimada ay caddaaladu u leedahay jilka cusub ee soo kacaya oo ay fahmaan oo kali ah ma'aha waxaa kale oo ay u horseedaysaa xili kasta iyo goob walba dhibaatooyinka caddaalad-darada ah ee ay la kulmaan in ay is-hortaagaan

islamarkaana noqdaan muwaadiniin mar walba in ay icaddaalada sugaan u taagan oo karti leh. Waxaa kale oo u fududaanaysa in ay dabeecad wanaagsan yeeshaan.

Gunaanadka

Ardeyda darajo ahaan casharkan ama waxbarashadan qaadanaysa waxyaabaha ugu muhiimsan ee la rabo in ay fahmaan iyo fikradaha ay ka kooban yihiin tijaabooyin fasalka dhaxdiisa ah adiga oo siinaya casharkii xiisada waxyaabaha ay ka fahmeen in aad xaqiijisid ayaa loo baahan yahay. Iyada oo arrintan lagu salaynayo ardeydu in ay si wanaagsan:

- U fahmeen caddaalad la'aantu saamaynta xun ee ay dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada iyo barnaamijyada horumarinta in la xaqiijiyo ayaa lagama maar-maan ah.

4.3. WAAXYAHA CADDAAALADA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Maxkamadaha, xarumaha booliska Sawiro, Jaantusyoo muujinaya.
- Xarumaha caddaalada ee deegaanka laga helo, hawlaha ama wax-qabadyada xaalado si dhab ah loogu muujiyo haddii ay jiraan in ay fiirsadaan.

Waaxyaha Caddaaladu nidaamka ay u shaqeeyaan.

Su'aasha hordhaca ah

- Nidaamka waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan (qay-nuunada laga rabo in ay ku socdaan) maxay ama waa maxay waxa ay tahay in ay noqoto ayaad leedihiin?
- ❖ Ardeydu nidaamka marka loo eego nidaamyada waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan, nidaamka waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan waxaa loo baahan yahay in uu noqdo Afka ha ka qeexaan.

- ❖ Jawaabaha Afka ah ee la soo jeediyey si uu baruhu ugu saxo buuga ardeyga qodobkan hoostiisa qeexitaanka ku xusan isaga oo eegaya qodobada casharka muhiimka ah in lala xidhiidhiyo gacan ka gaysanaya ee asaasiga ah iyada oo la soo qaadanayo casharka rasmiga ah in loo gudbo ayaa la karayaa.

Hawlgal

- Layliska 5aad nidaamka labada maxkamadood ay u shaqeeyaan iyaga oo kooxo yar-yar ah ha qiimeeyaan. Jawaabaha ay ku soo saaraan wada hadalka baruhu marka uu u saxayo maxkamada “B” saraynta sharciga ee nidaamyada caddaalada ah ay ka dhiman yihiin; maxkamada “T” laakiin ka hor mid lidi ku ah in uu yahay iyada oo la fahansiinayo nidaamka maxkamadu in uu yahay astaan lagu garto nidaamka Dimuqraadiyada ah iyo faa’iidada uu horumarka dalka u leeyahay in la ogaysiiyo ayaa laga sugayaa. Sidaa daraadeed, ardeydu mar walba maxkamada “T” nidaamkeeda oo kale in ay taageeraan in looga baahan yahay inta la fahansiyo ayaa waxaa ay tahay natiijada la rabo in ay ka soo baxdo casharka.

Nidaamka Waaxyaha Caddaaladu u shaqeeyaan

Macnaha Waaxyaha Caddaalada marka aynu fiirino waaxyaha ama qaybaha kale (5–7) inta u dhaxaysa iyo cinwaankan hoostiisa fikradaha ku xusan si loo xoojiyo in loo fiirsado waa la karayaa. Waaxyaha caddaalada ee dalkeena ka jira waxaa ka mid ah maxkamadaha xarumaha booliska iyo xarumaha laga maamulo xaafadaha ayey ka kooban yihiin. Waaxyaha caddaaladu hawsha ugu muhiimsan ee ay qabtaan waxaa weeyaan la dagaalanka iyo ka hortagida falalka caddaalad-darada ah. Xarumahani sharciyada

iyo qaynuunada bulshada adeegyo caddaalad ah oo ku habboon lagu siin karo oo kali ah ayey ku socdaan waxayna ka madax bannaan yihiin waaxyaha kale ee dawlada oo dhan in ay wax faragalin ah ku sameeyaan arrimaheeda. Waxaa intaa sii dheer aqoon yahano shaqada ku habboon oo leh khibradaha iyo takhasus shaqada ay hayaan waafaqsan marka loo magacaabo go’aanada ay soo saaraan caddaaladnimadooda iyo miisaanaantooda qayb weyn ayey ku leeyihiin. Guud ahaan waax kasta oo ka mid ah waaxyaha caddaalada oo heer kasta leh ama laga helo qodobadan soo socda ee asaasiga ah ee ay ku shaqeeyaan waxaa ay kala yihiin go’aano miisaaman, ka hufan dhinac u xaglin, deg-deg ah islamarkaana wakhtiga ay ku habboonyihiin la soo saaro.

Xuquuqda la xidhiidha Caddaalada

Su’aasha hordhaca ah

- Nidaamka waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan si looga dhiso kuwo caddaalad ah kaalin ama door nooc ee ah in ay ka ciyaaraanba laga sugayo baad leedihiin?
 - ❖ Sii ardeyda fursad ay ku sharaxaan fikrado kala duwan oo la xidhiidha su’aasha hordhaca ah.
 - ❖ Baruhu fikradaha ama qodobada loo soo jeediyey casharka rasmiga ah ee xiisada in uu la xidhiidhiyo ha ku dadaalo.

Hawlgal

- Layliska 6aad su’aalaha ku xusan ardeydu iyaga oo waalidiintooda kala soo sheekaysanaya si ay uga soo jawaabaan haddii shaqo guri ahaan loogu diro iyada oo looga jeedo in waalidiinta la dareensiyo faa’iido heer sare ah ayey u leedahay. Si loogu saxo jawaabaha ay ardeydu soo jeedisay qodobadan soo socda waa la adeegsan karayaa.

Su’aasha 1aad waxyaabaha layliska ka baxsan ee la soo bandhigay (siyaabaha sharciga loo ilaaliyo)

had iyo jeer dhibaatooyinka ay caddaalada kala kulmaan siyaabaha lagu hagaajiyo ama lagu saxo in ay yihiin oo la ogaysiiyo. Xoog, lacag, qaraabo, ehel ama saaxiibtinimo...iwm in la adeegsado islamarkaana la qadariyo arrant sharci daro ah in ay tahay in la fahansiiyo (Qodobka casharka ee 4.1 talooyinka laga bixiyey laguna soo gabagabeeyey ayaa ka caawin kara sixitaanka jawaabaha layliskan).

Su'aasha 2aad Maxkamaduhu in ay ka madax bannaan yihiin faragalin kaga timaada waax kasta oo ka mid ah dhammaan waaxyaha kale ee dawladu ka kooban tahay; in ayna mid ku shaqaysa qabyaalad ama reer kali ah ay leeyihiin. Waxay ka mid yihiin qodobada ugu waaweyn ee caddaalada lagu sugo. Madaxbannaanida garsoorka marka la leeyahayna qaadiyaashu sharciga iyo qaynuunka loo dhigay wax aan ahayn go'aanada ay soo saaraan mas'uul kasta oo awood-xileed, hantile ama maal-qabeen.. iwm faragalin in uu ku sameeyo waa mamnuuc. Sidaa daraadeed, maxkamadaha ama qaadiyadu muwaadiniin iyaga ooh anti, awood.. iwm in ay ku kala qaybiyaan ama iyaga oo aan ku kala qaybinin waddada ugu saxsan in ay go'aanada ku soo saaraan kuna socdaan ayaa looga baahan yahay.

Xaqa Muwaadinku u leeyahay in uu helo Caddaalad

Muwaadiniinta arrimaha caddaalad-darada ah iyo dhacdooyinka ay la kulmaan islamarkaana ay arkayaan wado ku habboon oo lagu hagaajiyo xuquuqahoodana si sharciga waafaqsan loogu sugi karo in ay jirto ayaa lagama-maarmaan ah. Arrintana si natiijo wanaagsan looga gaadho awooda xarumaha caddaalada iyo nidaamka ay u shaqeeyaanba in ay gartaan ayaa waajib ku ah ama looga baahan yahay. Hasayeeshe, jiilka cusub xiliga ay caddaalad-daro la kulmaan oo dhanxaqa ay u leeyihiin in ay caddaalad helaan iyaga oo adeegsanaya si ay u helaan nidaam caddaalad ah korna u qaadaan khibradahooda arragtiyadooda iyo fahankooda in ay kor u qaadaan ama kobciyaan ayaa laga sugayaa.

Gunnaanadka

Aqoontii loogu talagalay in Casharka bartaan in ay heleen ama ayna helin adiga oo su'aalaha ardeyda ku dhax tuuraya ama dhax dhigaya ujeedooyinka casharka in ay hanteen in aad xaqiijisid ayaa loo baahan yahay. Sidaa daraadeed, qodobadan muhiimka ah ee soo socda talooyin ku filan ha ka siiyaan fahan ku filan in ay ka heleena in aad hubiso ayaa habboon.

- Nidaamyada waaxyaha caddaaladu u shaqeeyaan arrimaha kuwa kale in ayna faragalin ku samayn kana madax bannaanaadaan dhinac u xaglinta ama kala jeclaysiga in looga baahan yahay in ay garteen.
- Xaqa qof kasta uu u leeyahay in uu caddaalad helo (garsoor sax ah in uu helo iyo garsooraha saxda ah marka la jabiyo) sida loo baahan yahay in loo xaqiijiyo in ay fahmeen.

4.4. ADEEGYADA BULSHADA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyo, iwm muujinaya xarumaha kala duwan ee u adeega bulshada.
- Dugsiga ay bartaan, Xafiisyada beeraha, Caafimaadka

Muhiimada ay leedahay Adeegyada bulshadu

Su'aasha hordhaca

- Xarumaha bulshada u Adeega, adeegyo noocee ah ayey bulshada siiyaan?
 - ❖ Ardeydu waxyaabihii ay fasaladii hore ku soo barten sida xarumaha bulshada waxaa ay yihiin iyo xarumahani waxtarkooda ama muhiimada ay leeyihiin wixii ay fikrado ka haystaan ha qeexaan.
 - ❖ Baruhu jawaabaha loo soo jeediyey si uu u hagaajiyo islamarkaana gacana

uga helo in uu fahmo sidii uu casharka muhiimka ah u bilaabi lahaa layliska 7aad ee soo socda sharaxaada laga bixiyey waad fiirsan kartaa.

Hawlgal

- Ardeydu qoraalka ku saabsan iyo sharaxaada layliska ku xigta iyaga oo ku salaynaya layliska 7aad fasalka dhaxdiisa ha kaga shaqeeyaan. Su'aalaha layliska jawaabta ay ardeydu ka bixiso isaga oo ku salaynaya baruhu sidan soo socota ha ugu saxo ardeyda.

Arrimaha horumarka dalka faa'iidada u leh mid ka mid ah waxaa weeyaan xarumaha bulshada ee jira oo noqda kuwa ku filan bixinta adeegyada bulshada ay siiyaan. Ballaadhinta xarumaha bulshada waxyaabaha carqalada ku ah waxaa ka mid ah dagaalka, falalka ama nidaamyada caddaalad-darada ah, ka qayb-galka bulshada oo yar, Hawl-galaha dhammaantood dawladu waa in ay qabmudane in la yidhaahdo laguna fikiro, fikradaha ama aragtiyada dib u dhacnimo..iwm ee asaasiga ah weeyaan.

Adeegyada Bulshada iyo Muhiimadooda

- Buuga ardeyga iyo sharaxaadaha korka ku xusan ee laylisyada laga bixiyey maadaama si ku filan lagu faah-faahiyeed sharaxaad dheeri ah in loo baahdo muhiim ma'aha. Hase yeeshee, haddii ay lagama-maar-maan noqoto fikradaha cinwaankan hoostiisa ku xusan ee qaybaha kale lagu soo bandhigay waa la fiirsan karaa.

Adeegyada bulshada oo si caddaalad ah loo bixiyo faa'iidada laga helo

Su'aasha hordhaca ah

- Adeegyada bulsho ee agagaaradooda ka jira bulshada adeegyada ay siiyaan caddaalad-daro ma ka hufan yihiin?
 - ❖ Ardeydu qodobka ugu muhiimsan ee ay ka wada hadli doonaan inta ayna

gaadhin ka hor xarumaha bulshada ee agagaaradooda ka jira adeegyada ay bixiyaan qaabka loo maamulo iyo darajo ahaan heerka ay gaadhsiisan yihiin fikradaha ay ka qabaan ha soo bandhigaan.

- ❖ Fikradaha ay soo jeediyaan maadaama ay noqon karaan kuwa caddaalad-daro ah ama caddaalad ah sababaha ay caddaalad ama caddaalad-daro ku noqdeen ha tilmaamaan. Sixitaanka ku habboon marka aad siisid kadib casharka rasmiga ah waad ugudbi kartaa.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah layliska 8 aad fasalka dhaxdiisa ha kaga shaqeeyaan. Baruhu si uu jawaabaha su'aalaha ugu saxo fikradaha soo socda wuu adeegsan karaa.

Su'aasha 1aad tusaalooyin habboon oo jawaab noqon karaya oo layliska ka soo horeeya waad diyaarin kartaa.

Su'aasha 2aad iyo 3aad buuga ardeyga ee fasalada 6aad iyo 7aad cinwaankan hoostiisa fikradaha lagu soo bandhigay ha fiirsadaan. Su'aaluhu maadaama ay xidhiidh leeyihiin si wada jir ah ha u fiiriyaan. Xarumaha bulshada ama xarumaha caddaalada oo nidaam caddaalad-daro ka hufan ku socda faa'iidada ay leeyihiin haddii aynu tusaale ahaan u soo qaadano xuquuqda sinnaanta ee muwaadiniinta ayuu xaqiijinayaa ama sugayaa, dareenka wannaagsan ee muwaadiniinta ayuu kobcinayaa, nabadgalyada iyo degenaanshaha maadaama uu xoojinayo horumar waara ayaa imanaya nidaamka dimuqraadiyadeed ayuu xoojinayaa iyo fikradaha kale ee la midka ah ayaa la tilmaami karaa.

Adeegyada Bulshada oo si Caddaalad daro ka hufan loo bixiyo faa'iidada ay leeyihiin.

Ardeydu casharkan si ay u fahmaan xarumaha bulshadu adeegyada laga rabo in ay bixiyaan iyo adeegyada ay bixiyaan laftigooduba in loo baahan yahay in ay caddaalad-daro ka hufnaadaan in la fahansiiyo weeyaan. Nidaamka noocan oo kale ah muwaadiniinta faa'iidooyin kala duwan in ay u leeyihiin in la ogaysiiyo ayaa loo baahan yahay. Xaqa muwaadiniintu u leeyihiin in ay xarumaha dalkooda iyo hantidooda si siman uga faa'iidaystaan ayaa loo daryeelayaa. Guud ahaan dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ah ayuu qayb laxaad leh ka qaadanayaa.

Gunaanadka

Qodobada ugu waaweyn fikradaha casharka xiisadan si fudud ugu soo jeedinaya fahan ku filan iyo aqoon wanaagsan ama ku filan ay ka heleen in la xaqiijiyo waa muhiim. Fikradaha ugu waa-weyn ee soo socda fahanka ay ka haystaan heerkii loogu talagalay haddii uuna gaadhsiinayn qodobka cusub ee casharka xiga inta aadan u gudbin ka hor si kooban ugu nakhtiin.

- Muhiimada adeegyada bulshadu ay leeyihiin in ay fahmeen.
- In ay liisgarayn karayaan adeegyada bulsho dhammaantood marka si caddaalad ah loo bixiyo faa'iidada laga helo.
- Dawladda iyo bulshadu adeegyada bulsho marka ay si wada jir ah u dhisaan kaalin heer sare ah in ay ku yeelanayaan in ay fahmeen in la hubiyo ayaa loo baahan yahay.

4.5. CANSHHRTA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Jaantusyo muujinaya xafiisyada u qaabilsan ururinta cashuurta.
- Buuga ay daabaceen xafiisyada u qaabilsan ururinta cashuurta.

Su'aasha hordhaca ah

- Canshuurtu saamaynta ay ku leedahay kobaca dhaqaalaha dalka waa maxay?

- ❖ Ardeydu fasaladii heerarka kala duwan lahaa ee ay soo mareen waxyaabihii ay cashuurta ka soo barten fursad ay ku xasuustaan in la siiyo.
- ❖ Cashuurtu heer dal ahaan, kobaca dhaqaale dar-dargalintiisku faa'iidada uu leeyahay iyo yaraanshaha fikradaha loo baahan yahay in mudnaanta ugu saraysa la siiyo ha qeexaan kadibna casharka rasmiga u gudub.

Shaqo kooxeed

Cutubkan qaybtiisa ugu dambaysa afar kooxood oo mid walba 4–5 xubnood ka kooban yahay inta la sameeyo amarka ama tilmaamaha la siiyey iyaga oo ku salaynaya warbixino ha soo diyaariyaan. Warbixinadu qodobada asaasiga ah waa in ay qiimayn muhiim ah iyo fikrad ay ku xoojinayaan ka soo diyaariyaan.

Canshuur

Cashuurtu waa dakhliga ugu muhiimsan ee dawlada soo gala. Dawladu adeegyada ay bulshada Hawl-galaha kala duwan ugu Hawl-galayso iyo siyaabaha kala duwan ee ay samaynayso Figradaha ay ku bixinayso in ay tahay cashuurta laga ururiyo bulshada in la ogaysiiyo ayaa loo baahan yahay. Cashuurtu kolaba dalka dhaqaalaha lagu fuliyo isha ugu muhiimsan ee laga helo in ay tahay islamarkaana faa'iido aad u heer saraysa in ay leedahay waa in la ogaysiiyo. Sidaa daraadeed, Figradaha cashuurta laga ururiyo iyada oo deegaanada aan wax kala duwanaansho ah ama caddaalad-daro ah lagu samaynin si caddaalad ah islamarkaana miisaaman in loo qaybiyo in loo baahan yahay in la ogaado ayaa muhiim ah. Sidoo kale qoysaskooda casharka laga sugayo in ay bixiyaan iyo in iyaga laftigoodu mustaqbalka dakhliga ay helaan cashuurta in si rabitaan iyo is-xilqaan ku dheehan yahay dhaqan ay ku bixiyaan in ay yeeshaan islamarkaana sii xoojiyaan in laga sugayo in la fahansiiyo ayaa loo baahan yahay. Cashuurta oo si rabitaan iyo is-xilqaan ku dheehan

yahay in loo bixiyo in ay ka mid tahay dhaqanada muwaadinka wanaagsan lagaaga sooci karo kuwa kale in la fahansiiyo ayaa loo baahan yahay.

Gunaanadka

Ardeyda casharkan baranaysa nuxurada ugu waa-weyn ee loogu talagalay in ay fahmaan in la xaqiijiyo ayaa loo baahan yahay. Qodobada ugu muhiimsan ee casharkani mudnaanta koobaad siinayo waxaa ka mid ah:

- Caddaalada iyo isku dheelitirka qaybinta cashuurta, beeraha iyo horumarintu xidhiidhka ay leeyihiin noocyada dakhliga ee dawlada Federaalka iyo dawlad-deegaanada soo gala, xashuurta oo si aaminimo ku dheehan tahay loo bixiyo in ay tahay waajib muwaadiniinta saran, cashuurtu doorka ay ku leedahay dawlad-deegaanadu in ay horumar caddaalad ah gaadhaan in ay fahmi karaan in la fahmo ayaa muhiim ah.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. "Run" ama "Been"

1. Run	2. Been	3. Been
4. Been	5. Run.	

II. Isku Aadi

1. T	2. J	3. B
4. B	5. S.	

III. Buuxi meelaha bannaan

1. Dawlad deegaanada iyo dawlada Federaalka iyo
2. Caddaaladnimada iyo miisaanaanta, xaqsoornimo (daacadnimo) dhinac u xaqilin ka hufan.
3. Rafcaan qaadasho.

IV. Ka Dooro

1. T 2. J 3. B 4. J 5. B.

CUTUBKA 5: WADANNIYADA

(9-Xiisadood)

Ujeeddooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Dareemaan faa’iidada ay leedahay in la ogaado taariikhda qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka.
- Gartaan hantida danta guud dadka kawada dhaxaysa ee lagu adeegto sababta loogu baahday in si taxadar leh loo ilaaliyo ama dhawro.
- Fahmaan in ay muhiim tahay in saboolnimada iyo dib u dhacnimada lala dagaalamo.
- Xuquuqda muwaadiniinta la daryeelo dareenka wadaniyada in ay kobciso.
- Fahmaan calanka qaranka iyo heesta qaranku kaalinta ay ka qaataan wadaniyada in uu kobco ama weynaado.

Tiro	Casharka	Ujeeddooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Faa’iidada ay u leedahay qaramada shucuubta iyo bulshooyinka taariikhdooda iyo dhaqankooda dhabta ah iyo taariikhda dalkaba dhismaha dareenka wadaniyada ee cusub.	<ul style="list-style-type: none">• Sharaxaan faa’iidada ay u leedahay dalka qaramada, shucuubta iyo bulshooyinka taariikhdooda iyo dhaqankooda dhabta ah o la ogaado dhismaha dareenka wadaniyada.	<ul style="list-style-type: none">• Posters, films and photographs displaying patriotic sentiments.
2.	Xuquuqda sinnaanta ee qoomiyadaha shucuubta iyo bulshooyinka oo la daryeelo ama la ilaaliyo dhismaha dareenka wadaniyada saamaynta ay ku leedahay.	<ul style="list-style-type: none">• Sharaxaan xuquuqda sinnaanta ee qaramada, shucuubta iyo bulshooyinka oo la daryeelo sida ay qayb muhiim ah uga qaadmudane dhismaha dareenka wadaniyada. D a r y e e l a a n xuquuqda qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka ee dugsiyadooda iyo agagaaradooda.	<ul style="list-style-type: none">• Sawiro, Filimo, Jaantusyoo qeexaya midnimada qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka.
3.	Alaabada ama qalabka bulshada ama mushtamac meel ku wada nool u dhexeeya islamarkaana ay ku wada faa’idaystaan oo si taxadar leh loo ilaalin ama dhawri waayo waxyeelada dalka soo gaadhaysa.	<ul style="list-style-type: none">• Taxaan dhibaatooyinka ka dhalan kara alaabada mushtamaca wada degan ka dhaxaysa haddii si taxadar leh aan loo daryeelin.• U hayaan si taxadar leh alaabada mushtamaca u dhaxaysa ee la adeegsado.	<ul style="list-style-type: none">• Sawiro Sawiro tilmaamaya Hawl-galaha is-xilqaanka lagu fuliyo.

4.	Falalka ama arrimaha xun-xun ee nabadgalyada iyo deganaanshaha guud khatar u horseedi kara.	<ul style="list-style-type: none"> • Taxaan falalka ama dhacdooyinka xun-xun ee nabadgalyada iyo daganaanshaha guud ee bulshada khatar u horseeda. • La dagaalamaan falalka ama dhacdooyinka xun-xun ee nabadgalyada iyo deganaanshaha guud ee bulshada halis galiya. 	<ul style="list-style-type: none"> • Straatiijiyado, qoraalo, buug kala duwan oo ku saabsan horumarinta. • Waxqabadyada horumarinta ee agagaarada laga arko (horumarinta asaasiga ah) wadooyinka, tilifoonka, shinida wax soo saarka ... IWM horumarinta waxbarashada, shaqooyinka lagu ballaadhiyo caafimaadka
5.	Saboolnimada iyo dib u dhacnimada oo lala dagaalamo.	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan muhiimada ay leedahay adeegyada si is-xilqaan ku dheehan yahay loo fuliyo • Sharaxaan muhiimada ay leedahay in lala dagaalamo saboolnimada iyo dib u dhacnimada. • Qeexaan siyaasadaha, istaraatiijiyadaha loo qorsheeyey in lagula dagaalamo ama la tir-tiro saboolnimada iyo dib u dhacnimada iyo qorsheyaasha horumarinta. • Sharaxaan dawlada iyo muwaadiniinta waajibaadka laga sugayo in ay ka soo baxaan si siyaasadaha, istaraatiijiyadaha iyo qorsheyaasha horumarinta midho dhal looga dhigo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sawiroograafyo, Jaantusyoo..IWM qeexaya saboolnimada iyo dib u dhacnimada..
6.	Muwaadinimo	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan xuquuqda muwaadiniinta oo la daryeelo waxtarka ay u leedahay kor u qaadida dareenka wadaniyada. • Sharaxaan muwaadinimadooda xuquuqda ay ku yeesheen. 	<ul style="list-style-type: none"> • Dastuurka jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya.
7.	Calanka iyo heesta qaranka	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan macnaha calanka qaranka iyo heesta qaranimadu waxa ay tahay. • Qeexaan macnaha heesta qaranimada iyo muhiimadeeda 	<ul style="list-style-type: none"> • Calanada dawlada Federaalka iyo deegaanada astaamahooda. Heesta qaranimu.

5.1. BARSHADA TAARIKHDA IYO DHAQANADA DALKU,FAA'IIDADA AY U LEEDAHAY DHISMAMA WADANIYADA CUSUB (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro iyo Jaantusyo kala duwan oo muujinaya qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka.
- Labiska guud ahaan loo wada adeegsado ee qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka.

Hawlgal

- Sheekada “dhalinyarada xaafadayada” ku saabsan ardeydu iyaga oo akhrinaya kuna salaynaya layliska 1aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan iyaga oo shakhsi-shakhsi ah.
 - ❖ Ardaydu iyaga oo adeegsanaya fahankii ay ka soo heleen casharadii fasaladii hore ay ku soo barten su'aasha hordhaca ah ee korka ku xusan fikradaha ay ka qabaan sii fursad ay ku qeexaan.
 - ❖ Bare! Dhaqanada qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka oo la garto faa'iidada ay leedahay inta aad waydiiiso fikradaha ay ku siiyaan wadaniyada, muwaadinimada dhismahooda adiga oo la xidhiidhinaya casharka aad bilaabaysid una qeexo ayaa loo baahan yahay.

Hawlgal

- Ardeydu layliska 2aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan iyaga oo qoysaskooda kala soo sheekaysanaya.

Hawlgal

- Buuga ardeyga qoraalka ku xusan ee cinwaankiisku yahay “muhiimada uu leeyahay xidhiidhka bulsho-bulsho kale

la leedahay” iyaga oo ku salaynaya kooxo yar-yar ha isku qaybiyaan fasalka dhaxdiisana ha kaga doodaan hana ka shaqeeyaan layliska 3aad. Baruhu si uu ugu saxo su'aalaha fikradaha soo socda ha adeegsado.

Su'aasha 1aad; qodobada sheekaday u egyihiin la yidhi ee la qeexay inta la kala saaro islamarkaana lagu salaynayo jawaabaha lagu siiyey ugu hagaaji.

Su'aasha 2aad; muwaadiniinta oo isku-soo dhawaada isla-markaana wada hadal yeesha faa'iido aad u saraysa in ay leedahay mid fahansiinaysa in ay tahay wada hadalku in uu muwaadiniinta isku-soo dhaweeyo, midba midka kale waxaa uu yahay iyo fikradihiiisa in uu fahmo islamarkaana barto in uu ka caawinayo in la fahansiiyo ayaa loo baahan yahay. Waxaa waliba intaa dheer fasalada 6aad iyo 7aad qodobada ku saabsan dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ee lagu soo tilmaamay waad eegi kartaa. Su'aashu isku-soo dhawaanshaha bulshooyinka in uu sii xoojiyo xarumaha bulshada in la ballaadhiyo warfaafinta in la xoojiyo dhismaha maalgalinta asaasiga ah bulshadu in ay hesho fursad midba midka kale u barmudane, dareenka wadaniyada in la sii xoojiyo arrimaha la xidhiidha faa'iido aad u heer saraysa in uu u leeyahay in la fahansiiyo ayuu gacan ka gaysanayaa.

Barashada Taariikhda iyo Dhaqanada Qowmiyadaha, Qaramada iyo Shucuubta Dalku, Faa'iidada ay u Leedahay Dhismaha Wadaniyada Cusub

Dhaqanka bulshooyinka, taariikhda...IWM oo la garto in aan ka yarayn qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka inta looga baahan yahay in ay gartaan islamarkaana fahmaan dareenka wadaniyada ee muwaadinimada ayuu kobciyaa. Bulshooyinku waxay helayaan fursado ay

iskugu soo dhawaadaan, is-ixtiraam iyo dareen sinnaansho ayaa bulshooyinka dhaxdooda ka abuurmaya ...IWM ayaa la sharaxi karaa.

Gunaanadka casharka xiisada

Fikradaha soo socda ee asaasiga ah in ay fahmeen aqoontii loogu talagalay adiga oo su'aalo kala duwan adeegsanaya in aad xaqiijisid ayaa loo baahan yahay.

- Taariikhda dalka, qoomiyada, shucuubta iyo bulshooyinka iyo waliba dhaqanadooda in la garto faa'iidada ay u leedahay dhismaha dareenka wadaniyada ee cusub in ay fahmeen in la xaqiijiyo weeyaan.

5.2. DHAWRISTA XUQUUQDA SINNAANSHAHA QOWMIYADAH, QARAMADA IYO SHUCUUBTA SAAMAYNTA AY KU LEEDAHAY DHISMAMA WADANIYADA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyo iyo qoraalo xafiisyo iyo ururo kala duwan ay daabaceen.

Su'aasha hordhaca

- Sawiroograafka maxaad ka dareenteen?
 - ❖ Ardaydu sawirka 5.1 waxaa ay ka fahmeen midba mar ha qeexaan.
- Baruhu talooyinka loo soo jeediyo casharka uu bilaabayo ha la xidhiidhiyo.

Marka ay qeexaan kadib sawirka la soo bandhigay in uu tilmaamayo deegaanka koonfurta shucuubta iyo bulshooyinka ku nool gaar ahaan qoomiyada Human labiskeeda dhaqan ahaaneed iyo nidaamka ay u heesaan ama heeso dhaqameedkeeda in ay tahay islamarkaana qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka deegaanka ku dhaqani waxay tiro-ahaan ku dhawyihiin 50 fikradaha la soo bandhigay ugu

soo gabagabee ama in aad ugu soo gabagabayso u isticmaal.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo shakhsi – shakhsi ah ama koox-koox ah ha ka doodaan. Jawaabaha su'aalaha laga bixiyey waddadan soo socota waad ugu hagaajin karaysaa:

Su'aasha 1aad xuquuqda oo bulshada loo tixgaliyo loona xaqiijiyo jacaylka dalka ee asaasiga aalad lagu dhiso weeyaan. Xuquuqda bulshada iyada oo aan la ilaalinin si kastaba wadaniyada haddii looga sheekeeyo, la qoro islamarkaana laga hadlo in la isku-ekaysiiyo mooyee dareenka wadaniyada ah ee dhabta ah lama abuuri karo. Muwaadin kasta dareenka wadaniyada wuxuu yeelan karaa oo kali ah marka xuquuqihiisa sinnaanta loo sugo ama loo daryeelo.

Su'aasha 2aad: Fasalkan hadda ay joogaan iyo fasalada kale buugtooda ardeyda cutubka saddexaad hoostiisa fikradaha ku qoran in aad ku xoojiso waad u adeegsan kartaa.

Qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka oo xuquuqahooda si sinnaanta si siman loo daryeelo saamaynta ay ku leedahay dhismaha dareenka wadaniyada. xuquuqda sinnaanta ee qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka oo si siman loo tixgaliyo faa'iidooyin kala duwan ayey leedahay, dhawr ka mid ah faa'iidooyinka haddii aynu tilmaamno saamayn heer sare ah ayey ku leedahay dhismaha dareenka wadaniyada xuquuqda sinnaanta ee bulshooyinka ayaa la xaqiijinayaa dareenka wadaniyada ayaa weynaanaya, is-fahmid la'aanta, cabashooyinka iyo isku-dhaca, arragtiyada dib u dhacnimo maadaama la tir-tiri karo nabadgalyada iyo amniga dalka, horumarka iyo dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada ayaa asaasi noqonaya.

Gunaanadka Casharka xiisada

Ardeyda fasalkan fikradaha ugu muhiimsan ee loo baahan yahay in ay casharkan ka fahmaan

iyo aqoonta ay ka heleen in aad xaqiijisid ayaa loo baahan yahay. Qodobada ugu waaweyn ee casharku mudnaanta siiyey waxaa ka mid ah:-

- Xuquuqda sinnaanta ee qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka oo la daryeelo dareenka wadaniyada dhismihiisa sida ay gacan uga gaysmudane in ay sharaxi karayaan oo la xaqiijiyo.
- Qoomiyadaha, shucuubta iyo bulshooyinka dugsiyadooda iyo deegaanadooda farsamada loo xoojiyo daryeelida xuquuqahooda oo la dhiso.

5.3. DHIBAATOYINKA AY DALKA U HORSEEDI KARTO DARYEEL LA'AANTA HANTIDA DANTA GUUD EE BULSHADA KA DHEXAYSA (I-XIISAD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyoo iyo qoraalo xafiisyada iyo ururada kala duwan ay daabaceen

Su'aalaha hordhaca

- Sawirka maxaad ka fahmaysaan?
- Dhibaatada aad sawirka ka dareenteen xalkeedu muxuu noqonayaa ayaad leedihiin?
- Ardeydu sawirka waxaa ay ka fahmeen ha qeexaan.
- Fikradaha lagu soo jeediyey adiga oo casharka cusub la xidhiidhinaya sida ugu habboon ugu hagaaji.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo kooxo yar-yar ah sheekada cinwaankeedu yahay “Dab iyo Biyo” inta ay akhriyaan su'aalaha layliska 5aad fasalka ha kaga shaqeeyaan. Jawaabaha ay ardeydu ka bixisay arrinta ugu muhiimsan inta ay alaabada si guud loogu wada adeegto ee deegaanadooda jira muwaadiniintu in ay sida ugu habboon

uguna taxadar badan dhaqanka adeegsiga u kobciyaan in looga baahan yahay kuwo ku saabsan in ay yihiin. Iyaga oo waliba ka wada hadlaya is fahan midaysan in ay abuuraan ayaa lagama maar-maan ah talada leh ama ah in ay isku-afgartaan kuna soo gabagabeeyaan ayaa loo baahan yahay. Hantida Danta Guud ee Bulshada ka dhexaysa iyo tan gaar ahaaneedba midkuu doonaba ha ahaadee haddii xataa ay dhibaato ka soo gaadho in aynu wada hadal iyo dhaqan aynu kawada xaajoono haddii aynu yeelano dambiilaha in aynu garano tallaabo noocce ah ayaa ku habboon in aynu qaadano.

Hawlgal

- Ardeydu su'aalaha layliska 6aad ha ka soo shaqeeyaan iyaga oo waalidiintooda kala soo sheekaysanaya. Jawaabaha ay soo jeediyeen si aad u hagaajiso qodobadan soo socda adeegsan kara.
- Buuga ardeyga layliska ka hor sharaxaada lagu xusay in aad fiirsatid ayaa loo baahan yahay. Hantida guud ee bulsho meel ku wada nooli in ay si wada jir ah ugu wada adeegtaan loo diyaariyey in loo tix-galiyo in ay yihiin hanti bulshadu leedahay. Hasa yeeshee, waaxyaha kala duwan ee bulshada waxyeelada ay alaabada u gaysanayaan in laga ilaaliyo ayaa loo baahan yahay laakiin looma baahna in la yidhaahdo maxaa iga galay ama waa arrin dawlada khusaysa inta la yidhaahdo in ayna ahayn wax habboon si loo ogaysiiyo in waxbarashada la isticmaalo ayaa ah fikrad asaasi ah. Sidaa darteed, deegaanadooda bulshada laga helo hantidooda guud ee ka dhaxaysa sida ugu habboon ee loo baahan yahay in loo daryeelo ha taxaan kadibna fikradaha aysoo jeediyaan adiga oo xoojinaya waad u hagaajin kartaa.

Dhibaatooyinka ay Dalka u Horseedi karto Daryeel la'aanta Hantida Danta Guud ee Bulshada ka dhexaysa

Hantida guud ee bulshada ka dhaxaysa ee si guud loogu wada adeegto si taxadar leh haddii aan loo dhawrin dhibaatooyin badan oo dalka dhan saamayn kara ayaa ka yimaada. Qaar ka mid ah haddii aynu tilmaamno culayska dhaqaale ee dalka soo food-saaraya waa kuwo aad u daran ama halis u ah. Kuwa kale oo dheeri ah iyo Hawl-galaha muhiimka ah hantida, xooga iyo aqoonta lagu hawl-galayo dareen mas'uuliyad xumo iyo maxaa iga galay Hantida guud ah ee ku khasaaraysa xarumihii ay ka bur-bureen waxay u baahnaayeen in dib ama mar kale alaabadii loogu sameeyo islamarkaana hanti ama lacag dheeri ah lagu bixiyo ayaa lagama maarmaan noqonaysa. Sawirka u horeeya fasalka idinka oo ka muuqda dhaxdiisa alaabada loogu talagalay in Hawl-galaha baris-barashada lagu fuliyo oo si taxadar leh aan loo daryeelin waxyeelada soo gaadhaysa. Iyada oo arrinta loo eegayo ardey kasta oo ka mid ah ardeyda ugu horayn hantida dugsiga ee bulshada ka dhaxaysa iyo waliba alaabada mushtamaca dugsiga dibadiisa ku nool ay ku wada adeegtaan iyo xarumaha bulshada u adeega in u dhibaatooyinka iyo waxyeelada mas'uuliyada ka saaran guto dhaqanka loo dhawrana yeesho ayaa loo baahan yahay. Hawshan oo la fuliyana waa mid ka mid ah dhaqanada wanaagsan ee muwaadinka dhabta ah lagu garto ee loo baahan yahay in ardeyda la fahansiiyo.

Gunaanadka

Adiga oo su'aalo kala duwan adeegsanaya aqoontii loogu talagalay in ay ardeydu ka barmudane casharka in ay hanteen iyo in ayna hanan in aad xaqiijisidba lagaaga baahan yahay. Adiga oo qodobada soo socda mudnaanta siinaya fahan buuxa in ay heleen in aad hubisid ayaa lagama-maarmaan ah.

- Hantida guud ee bulshadu loogu wada adeegto haddii si taxadar leh loo ilaalin waayo waxyeelooyinka ka iman karaya in ay fahmeen oo la hubiyo.

- Hantida guud haddii si taxadar leh loo daryeelo faa'iidada ay leedahay in ay fahmeen in la xaqiijiyo ayaa muhiim ah.

Hawlgal

- Ardeydu su'aalaha layliskan sheekada cinwaankeedu yahay "in la is-hortaago falalka xun-xun ee deganaanshaha guud dhibaataada keeni kara" iyaga oo u akhrinaya layliska 7aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Jawaabaha ay soo jeediyaana qodobo aad ku saxdid qoraalka ka soo diyaari. Su'aalaha layliska arrinta ugu weyn ee ay ku saabsan yihiin waxaa weeyaan muwaadiniintu faa'iidooyinkooda, rabitaankooda iyo fikradahooda gaar ahaaneed si ay u meel marsadaan wadada ay u marayaan in ayna noqon bulshada ama mushtamaca danihiisa guud mid waxyeelo u gaysanaysa islamarkaana lidi ku ah in la fahansiiyo weeyaan. Wado nabadgalyo iyo mid sharci wax ka baxsan oo dalka iyo dadka waxyeelo dheeri ah u gaysanaya in aan loo baahnayn in la fuliyo in ay gartaan ayaa lagama-maarmaan ah. Falalka noocyadan oo kale ah oo la fuliyo in ay sababayaan in sharciga la is-horkeeno islamarkaana la isku ciqaabay waa in ay fahmaan. Arrimahan si looga hor tegana muwaadin kasta oo la kulma ama arka nooc kasta oo ka mid ah falalka xun-xun in uu la dagaalamo ayey mas'uuliyadii ka saran tahay waxaana loo baahan yahay in ardeyda sida loo fahansiiyo.

5.4. FICILADA XUN-XUN EE WAXYEELAYN KARA AMNIGA SHACABKA (2-XIISADOOD)

5.4.1. Falalka xun-xun ee nabadgalyada iyo deganaanshaha bulshada halis galinkara dadaalada loo baahan yahay in lagula dagaalamo

Kaabayaasha Barista

- Qoraalada, Jaantusyada iyo Sawiro xafiisyada iyo ururada kala duwani ay daabaceen.

Su'aasha hordhaca

- Falalka xun-xun si la isaga ilaaliyo idinka maxaa la idinka sugayaa?
- ❖ Iyada oo loo eegayo heerkooda qoyska, dugsiga, agagaaradooda falalka wanaagsan ee ay tahay in ay fuliyaan iyo falalka xun-xun ee habboonayn in ay sameeyaan si looga hortego waxyaabaha laga sugayo in ay sameeyaan si ay u taxaan waa in fursad la siiyo.
- ❖ Falalka xun-xun dadka kale ee ku hawlan si la iskaga ilaaliyo loona fashiliyo doorka ay ku leeyihiin waxaa uu yahay ha qeexaan marka aad u saxdidna casharka rasmiga ah waad u gudbi kartaa.

Hawlgal

- Layliska 8aad su'aalihiisa iyaga oo waalidiintooda kala soo jawaabaan. Jawaabaha ay ardaydu ka bixiso falalka xun-xun ee dalka iyo dadkaba waxyeelo u gaysan kara oo dhan in kasta oo aan la liisgarayn karaynin iyada oo loo eegayo horumarka dalka iyo nabadgalyada dhismaha nidaamka Dimuqraadiyada tusaale lagu xoojiyo oo la tuso. Sidoo kale layliska 5, 6 iyo 7aad ee ku saabsan la dagaalanka falalka xun-xun qof kasta oo muwaadin ah mas'uuliyadiisku waxaa ay noqonayso fikradaha la soo qaado in lagu faah-faahiyo. Si falalka xun-xun la isaga ilaaliyo mas'uuliyada iyo waajibaadka ardeydu waxaa uu yahay waa in la ogaysiiyo. Dambiyada la gaystay aniga ima khuseeyaan, aniga waxyeelo igama soo gaadhin anigana waxba igama galin aragtida leh iyada oo lagu dhaqmo in si sahlan la isaga dhafo in laga waantoobo islamarkaana xogta lagama maar-maanka ah in la siiyo lana fashiliyo arrintanina in ayna dambiile ahayn in si wanaagsan loo fahansiiyo. Danaha ama rabitaanka, faa'iidada shakhsiga ka sokow had iyo jeer in faa'iidada dalka, bulshada iyo danta

guud in mudnaanta koobaad la siiyo waa astaan ka mid ah astaamaha dhaqan wanaaga ee muwaadinka dhabta ah lagu garto.

Dadaalada lagula Dagaalamo Nabadgalyada iyo Deganaanshaha Guud ee Bulshada falalka xun-xun ee halista galiya.

Falalka xun-xun ee nabadgalyada bulshada iyo deganaanshaha guud halista galiya si loola halgamo Hawl-galo kala duwan in la fuliyo ayaa loo baahan yahay. Laakiin arrinta wax kastaba ka horaysa waxaa weeyaan falalka xun-xun ee nabadgalyada iyo deganaanshaha guud waxyeelo u gaysta waxyaabaha sababta u ah in la garto ayaa lagama maar-maan ah. Arrintani waxay la mid tahay "Xanuunka ama cudurka haddaan la garan daawo lama heli karayo". Falalka xun-xun oo la garto waxay sahlayaa in la helo siyaabaha lagaaga hortegayo. Nabadgalyada iyo deganaanshaha guud ee bulshada falalka xun-xun ee waxyeelada u gaysanaya, si la isaga ilaaliyo qaar ka mid ah xalka asaasiga ah waxaa weeyaan kuwan soo socda.

- Figradaha iyo aragtida bulshada oo waxbarasho iyo tababar lagu kobciyo.
- Bulshada oo laga tir-tiro aragtiyada dib u dhacnimo iyo fikradaha khaldan laga tir-tiro.
- Dhibaatooyinka jira wada hadalo iyo fursado ay isku af-gartaan loo diyaariyo.
- Falalka sharci darada ah ee la fuliyo tallaabooyin ciqaab ah oo waafaqsan islamarkaana sharciga ku salaysan laga qaado.

Gabogabada

Fahamka iyo aqoonta lagu talagalay in ay casharkan fahmeen in la xaqiijiyo iyada oo su'aalo kala duwan la adeegsanayo. Marka uu baruhu rabo in uu hubiyo in ay fahmeen fikradaha ugu waaweyn ee casharka waa in uu mudnaanta siiyo fikradahan hoos ku xusan:

- Falalka xun-xun ee waxyeelada u horseeda nabadgalyada iyo deganaanshaha guud ee

bulshada si buuxda in ay u fahmeen oo la ogaado.

- Falalka xun-xun ee nabadgalyada bulshada iyo deganaanshaha khatarta u horseedaya inta ayna dhicin oo laga hortego in ay haboon tahay in ay fahmeen oo la hubiyo.

5.5. LA DAGAALANKA SABOOLNIMADA IYO DIB U DHACA (2-XIISADOOD)

5.5.1. Saboolnimada iyo dib u dhaca si loola dagaalamo, Siyaasada Horumarka iyo Istaratijiyada loo qorsheeyey si loo dhaqan galiyo, dawlada iyo muwaadiniinta waajibaadka laga sugayo in ay ka soo baxaan

Kaabayaasha Barista

- Siyaasadaha iyo istaratijiyadaha horumarinta miyiga
- Siyaasada waxbarashada
- Dastuurka

Su'aasha hordhaca ah

- Si loo horumariyo dalkeena siyaasadaha iyo istaratijiyadaha ay dawladu dajisay kuwa ugu waaweyn liisgareeya.
 - ❖ Ardeydu fikradan baraarujinta in ay fahmaan in ay ku adkamudane maadaama laga yaabo baruhu marka hore nuxurka siyaasadaha iyo istaratijiyadaha in uu fahansiiyo ayaa looga baahan yahay.
 - ❖ Dalkeena siyaasado badan oo la qeexay in ay jiraan (waxbarashada, caafimaadka, beeraha iyo arrimaha dibada, dhaqanka IWM) iyo waliba siyaasadahan si loo dhaqan galiyo farsamooyinka loo qeexay istaratijiyado in ay jiraan oo la qeexo; siyaasadaha iyo istaratijiyadaha baruhi heli karo isaga oo u bandhigaya ardeyda wada hadalka muhiimka ah in uu u gudbo wuu karayaa.
- Siyaasad: Dal, xarun, nooca hawsha uu hawlgali karo oo si kooban loo tilmaamo weeyaan.

- Istaratiji: Hawlkasta siyaasada ama nidaamka looga midho-dhalinayo oo la faah-faahiyo ayey tilmaamaysaa.

Fulim

- Ardeydu “istaratijiyadaha horumarinta in si sax ah loo dhaqan galiyey marka ay hubiyaan” qoraalka cinwaankiisku yahay iyaga oo ku salaynaya layliska 9aad fasalka ama guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Jawaabaha la siiyey si uu baruhu u hagaajiyo taariikh nololeedkii uu soo maray isbadaladii uu ku soo arkay wuu u tilmaami karaa. Laakiin isbadal ma jiro jawaab leh haddii ay jirto, noloshii uu soo maray oo dhan mar kali ah in aan la badali Karin, dhibamudane mudo dheer soo jirtay, dib u dhacnimada waax kali ah in ayna fudaydin Karin, laakiin siyaasadaha iyo istaratijiyadaha beeraha waxa ka mid ah nidaamka beeraha oo isbadal horumarineed oo loo dajiyey ku socda (Jawaanada casriga ah in la tilmaamo. Wax soosaar suuqa loogu talagalay in la doorto; talada iyo dabagalka aqoonyahanada ku takhasusay cilmiga beeraha oo shinida la beerayo soo xula. Farsamooyinku bushqada balaadhinta ee beeruhu mid lagu garto in uu yahay iyaga oo qoraalka ku salaynaya u soo gabagabee. Waaxyahan qoysaska ka faa'iidaysta ardey ka soo jeeda haddii ay jiraan xog dhab ah oo qeexaya in ay ka dhigtaan in lagu dhiirgaliyo una soo bandhigaan wada hadalku wuxuu noqonayaa mid dhab ah lana xiiseeyo.

Hawlgal

- Layliska 1aad ha ka soo shaqeeyaan iyaga oo waalidiintooda kala soo sheekaysanaya. Su'aalaha si loo soo gabagabeeyo talooyinka soo socda ee kooban ayaa faa'iido u leh.

Saboolnimada iyo dib u dhacnimada dalkeena ka jirta waa wadarta dhibaatooyin mudo dheer soo jiray natiijadooda. Dhibaatooyinkan waxaa

ka mid ah dagaalo, kala qaybsanaan gudaha ka jirtay, maamulo qabyaaladeed iyo mid ciidan o dalka ka soo talin jiray, macaluul, waxbarashada oo aan la ballaadhinin, nidaamyo dhaqan iyo kuwo dib u dhacnimo, bulwado ama waxyaabo la caadaystay..IWM ayaa la tilmaami karaa. Hadda beeraha, horumarinta asaasiga ah, xarumaha bulshada u adeega ballaadhintooda tusaalooyin dhab ah iyada oo la adeegsanayo in la siiyo ayaa habboon. Sidoo kale ka qaybgalka bulshada oo la xoojiyo, dhibaatooyinka maamul oo la yareeyo, dareenka bulshada iyo aqoontooda oo la kobciyo, qaybinta hantida iyo alaabada oo si caddaalad ah loo fuliyo, shaqooyinka nidaamka Dimuqraadiyada ah lagu xoojinayo oo la sii wado si dhibaatooyinka loo fudaydiyo xalka asaasiga ah in ay yihiin in la ogaysiiyo ardeyda ayaa loo baahan yahay.

Hasayeeshe, arrimahan mudo yar wax lagu Hawlgal karo natiijo wanaagsana laga gaadhi karo in ayna ahayn in la fahansiiyo ayaa loo bahan yahay. Sidaa darteed, dhibaatooyinka si loo fudaydiyo siyaasadaha iyo istaratijiyadaha loo dajiyey horumarinta dhaqan galintooda muwaadiniintu iyaga oo dawlada isgarab taagaya in ay dareemaan ayaa muhiim ah. Sidaa daraadeed, dawladu rabitaanka iyo faa'iidada bulshada iyada oo asaas uga dhigaya, waa in ay dajiso siyaasad iyo istaratijiyada ay bulshadu ka qayb qaadmudane, in ay bulshada ogaysiiso islamarkaana ka qaybgaliso. Bulshaduna dhinaceeda arrimaha horumarinta ee ay codsanayaan si fir-fircoon in ay uga qayb-qaadmudane, shaqooyinka la fuliyey oo ay daryeesho..IWM mas'uuliyada ka saran si ay uga soo baxdo in ay u dhaq-dhaqaaqdo ayaa laga sugayaa.

Saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loo tir-tiro siyaasadaha iyo istaratijiyadaha horumarinta loo dajiyey si loo dhaqan galiyo dawlada iyo muwaadiniinta waajibka saran.

Layliska korka ku xusan ee 10aad sharaxaada laga bixiyey iyada oo lagu salaynayo saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loo tir-tiro siyaasadaha iyo istaratijiyadaha maalgalinta loo qorsheeyey

dhaqan galintooda dawlada iyo muwaadiniinta mas'uuliyadaha iyo waajibaadka laga sugayo marka ay ardeydu liisgarayso fahankooda waa la kobcin karayaa.

5.5.2. Saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loola dagaalamo adeegyada deegaanada laga fulinayo oo iskaa wax u qabso looga qayb-qaato muhiimada ay leedahay

Su'aasha hordhaca ah

- Sawirka maxaad ka dareemaysiin?
 - ❖ Ardeydu sawirka 5.3 su'aasha koprkiiisa ku xusan siyaasada iyo istaatijiyada horumarinta beeraha loo dajiyey iyada oo loo eegayo ha fiirsadaan.
 - ❖ Jawaabaha ardeydu ku soo jeedisay la xidhiidhi casharka cusub ee aad bilaabaysid.

Sawirka Hawl-galaha horumarinta isbadalada ka muuqda natiijooyinka laga gaadhay horumarinta in uu tilmaamayo inta aad tustid talooyinka aad siinaysid in ay sedan oo kale u fahmaan u sheeg.

Hawlgal

- Filimoka xiliga waxyeelada miskiinka" qoraalka ku saabsan iyaga oo ku salaynaya layliska 11aad guryahooda ha ka soo shaqeeyaan. Hagaajinta su'aalaha fikradaha soo socda eeg.

Su'aasha 1aad iyo 2aad

Ka qaybgalka muwaadiniinta ee u badan is-xilqaanka Hawl-galaha iskaa wax u qabso carruurnimada in laga soo bilaabi karo marka ay gartaan dhaqanka ama dabecada noocan ah in ay yeeshaan kadibna siyaasadaha istaratijiyadaha horumarinta dalku faa'iidada ay leedahay, dareenka wadaniyada ama muwaadinimada inta la xoojiyo Hawl-galaha kale ee dawladu awood ahaan ay Hawlgal kari wayday in ay buuxiyaan dalkana si deg-deg ah u horumariyaan faa'iidada ay leedahay sharaxaada buuga ardeyga ku dhigay in loogu siyaadiyo waa la karayaa.

Su'aasha 3aad

Ardeyda iyada oo da'dooda loo eegayo Hawl-galaha ay si is-xilqaanimo ah u Hawl-gal karayaan iyo mustaqbalka noocyada Hawl-galaha ay si iskaa wax u qabso ah u Hawl-gal lahaayeen dhaqan ama dabeecad u horseeda in ay sii bartaan ama loogu sii tababaro weeyaan ujeeddadu shaqo-kooxeed.

Su'aalaha layliska inta la kala qaybiyo in kooxo kala duwan la kala siiyo. Fikradaha ay ka wada hadleen oo koox walba warbixin ka soo diyaariyaan soona bandhigaan. Warbixinada si aad ugu saxdid fikradaha buugan tilmaame bare lagu soo bandhigay iyo cutubka 10aad ka qayb-galka bulshada rayadka sharaxaada ku saabsan inta lala xidhiidhiyo loo fiirsado ayaa lagama maar-maan ah.

Saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loola dagaalamo adeegyada iskaa wax u qabso ee sida is-xilqaanku ku dheehan yahay loo fuliyo ka qayb-qaadashadeedu muhiimada ay leedahay.

Nidaamka dimuqraadigu muwaadiniintu arrimaha dalkooda in ay wadooyin kala duwan uga qayb-qaataan ayuu ka sugayaa. Midka mid ah siyaabaha ka qayb-galka muwaadiniinta loo qeexo waxaa weeyaan adeegyada iskaa wax u qabsada ah oo si rabitaanka iyo ka go'naansho ku dheehan yahay adeeg loogu siiyo ama bixiyo. Adeegyada is-xilqaanku ku dheehan yahay ee qofka muwaadinka ah bixiyo waxay noqon karaan lacag, aqoon, xoog...IWM. Hawl-galaha noocan oo kale ah oo la fuliyo waxay kaalin muhiim ah ka qaadanaysaa tir-tirida saboolnimada iyo dib u dhacnimada iyo horumarka dhismaha dalka laga hirgalinayo. Hawshani Hawl-galaha ay dawlada Hawl-gal kari wayday oo la qabto, oo kali ah kuma eka ama kuma dhana bulshadu adeegyada ay doonayso in si is-xilqaan iyo rabitaan ku dheehan yahay deg-deg loo buuxiyo ayey ku dar-dar galinaysaa. Dalalka horumaray hadda arrimaha bulshadu fulisay ee adeeg buuxa mushtamaca siiya qaarkood waxaa ka mid ah ama adeegyada asaasiga ah ee si is-xilqaan ku dheehan yahay bulshadu u qabatay in ay yihiin ayaa la aaminsan yahay. Wax-qabadka noocan

ahna waxaa la aaminsan yahay in uu yahay kartida muwaadiniintu u leedahay in ay sida ugu habboon mas'uuliyadooda uga soo baxaan mid caddaynaysa weeyaan.

Gunaanadka

Fikradaha ugu waaweyn ee loogu talagalay in ay ardeydu fahanto si ay aqoon uga bartaan casharka in ay heleen iyo in kale in la xaqiijiyo ayaa muhiim ah. Fikradahan soo socda fahanka ay ka haystaan hubi adiga oo siyaabo kala duwan u waydiiinaya ardeyda.

- Saboolnimada iyo dib u dhacnimada oo lala dagaalamo muhiimada ay leedahay in ay fahmeen.
- Saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loo tir-tiro ama looga baxo siyaasadaha iyo istaratijiyadaha loo qorsheeyey horumarinta dhaqan-galintoodu waajibadka dawlada iyo muwaadiniinta laga sugayo in ay ka soo baxaan in ay fahmeen.
- Saboolnimada iyo dib u dhacnimada si loola dagaalamo in si is-xilqaan ku dheehan yahay looga qayb-qamudane muhiimada ay leedahay in ay fahmeen oo la hubiyo.

5.6. MUWAADINIMO (I-XIISAD)**5.6.1. Xuquuqda Muwaadiniinta oo la daryeelo faa'iidada ay u leedahay kobaca dareenka wadaniyada*****Kaabayaasha Barista***

- Qoraalo, Jaantusyada iyo Sawiro xafiisyada iyo ururada kala duwan ay daabaceen.

Su'aasha hordhaca ah

- Xuquuqda oo la daryeelo kobaca dareenka wadaniyada faa'iido nooc ee ah ayay u leedahay?
 - ❖ Ardeydu daryeelka xuquuqda (hada ka hor sinaanta, cadaaladnimada...IWM) fahanka ay ka heleen inta ay xasuustaan fikradahooda ha taxaan.

- ❖ Fikradaha ay ardeydu soo jeedisay adiga oo si kooban ugu hagaajinaya casharka muhiimka ah u gudub.

Hawlgal

- Dooraka muwaadinimo oo laga soo baxo qoraalka ku saabsan iyada oo lagu salaynayo si ay layliska uga soo shaqeeyaan shaqo guri ahaan ugu dir ardeyda.

Jawaabaha la soo jeediyo fikradan soo socota ugu hagaaji.

Su'aasha 1aad Jawaabta ay bixiyeen iyaga oo qoraalka Dimuqraadiyada ah iyo sinnaanta fikradaha ku xusan in ay waafaqsan yihiin cutubyadan ka eeg. Daryeelka xuquuqda iyo dareenka dal jacaylku; isku-xidhnaanshaha (xidhiidhka) iyo muwaadinimadooda kuwa ku faana arrimaha dalkaygu way i khuseeyaan iyo dareen lahaansho in ay yeeshaan wax u fudaydinaya maadaama ay yihiin in la sii xoojiyo. Sidaa daraadeed, bulshada xuquuqdeeda loo daryeelay arrimaha dalkooda si fir-fircoon bay uga qayb-qaadanayaan. Hantida iyo alaabada dalkooda way ilaalinayaan. Faa'iidada iyo xuquuqda dadka kale in ay ku xad-gudbaan way ka digtoonayaan. Dalkiisa, dadkiisa horumarkiisa iyo nabadgalyada si ay u xaqiijiyaan bay u Hawl-galayaan. Sharciga iyo nidaamka dalkiisa wuu ixtiraamayaa dadka kalena in ay ixtiraamaan ayuu ku dhiirigalinayaa IWM.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo koox-koox ah layliska 14aad su'aalaha la socda fasalka dhaxdiisa way kaga wada hadli karayaan. Baruhuna fikradaha la soo jeediyey si uu u soo koobo ugana caawiyo ardeyda muwaadinka xuquuqdiisa loo daryeeli waayo layliska 13aad ee korka ku xusan Hawl-galaha lagu liisgareeyey kuwa lidi ku ah in uu sameeyo sida dareen dal jacayl ah mid aan lahayn, qof aan sharciga ixtiraain in uu noqon karo in la ogaysiiyo ayaa habboon. Waxaa kale oo waliba ka suurtaawda in uu dawlada mucaarad ku noqdo, xuquuqdiisa

si loogu daryeelo talaabooyin kala duwan in uu qaadi karo tusaale adiga oo ku xoojinaya fahansii. Dhinac kale marka aynu ka fiirino muwaadinka xuquuqdiisa loo daryeelana layliska 13aad waxyaabaha lagu faah-faahiyey buuga ardeyga ee is-xilqaanka iyo anshax wanaaga lagu fuliyo mid saameeya ayuu noqonayaa. Sidaa darteed, ardeydu xaalado u horseeda in ay dabeecadaha wanaagsan ee muwaadinka dhabta ah uu leeyahay kuwan in uu noqdo in la fahansiiyo loona tilmaamo ayaa loo baahan yahay.

Xuquuqda Muwaadinka oo la daryeelo faa'iidada ay u leedahay kobaca dareenka wadaniyada.

Xuquuqda muwaadiniinta oo la dhawro ama la dhawri waayo dareenka wadaniyada iyo muwaadinimada saamaynta uu ku leeyahay in ay aad u sarayso si faah-faahsan waa loo fahansiin karaa. Sharaxaada layliska 13aad lagu dhigay waxaa siyaado ku ah fikradaha lagama maarmaanka ah ee dhammaan waaxyaha cutubka 1-3 hoostiisa ku xusan daryeelka xuquuqda ku saabsan waa la fiirsan karaa.

Gabogabada

Fikradaha ugu waaweyn ee la rabo in ay ardeydu fahanto in ay heleen in aad xaqiijiso ayaa loo baahan yahay. Casharkani qodobada uu mudnaanta siinayo waxaa ka mid ah;

- Xuquuqda muwaadiniinta oo la daryeelo faa'iidada ay u leedahay kobaca dareenka wadaniyada. Si wanaagsan in ay u fahmeen oo la xaqiijiyo.

5.6.2. Ujeedada Calanka qaranka iyo Heesta Calanka wadaniyada saamaynta ay ku leedahay

Kaabayaasha Barista

- Qoraalo, Jaantusyo iyo Sawiro xafiisyada iyo ururada kala duwan lagu daabacay.

Su'aasha hordhaca ah

- Sawirka korka ku xusan maxaad ka fahmaysiin?
 - ❖ Ardeydu sawirka 5.4 dushiisa tusaalaha ka muuqda iyaga oo eegaya talooyin ha ka bixiyaan
 - ❖ Talooyinka ay soo jeediyeen macnaha calanka qaranka iyo muhiimada uu leeyahay casharka si aad ugu bilawdid u habee.

Hawlgal

- Ardeydu gabayga cinwaankiisku yahay "Heesta qaranimu ee bulshada Itoobiya" iyaga oo ku salaynaya layliska 15aad koox-koox fasalka dhaxdiisa ha uga shaqeeyaan. Jawaabaha ay soo jeediyaana u hagaaji adiga oo qodobadan hoos ku xusan adeegsanaya.

Su'aasha 1aad jawaabaha ardeydu soo jeedisay way kala duwanaan karaan noocyada gabayada marka dhawaaqa ama codadka la isku-akhriyo iyo awooda la arki karo in la fahansiiyo waa la karayaa.

Su'aasha 2aad cutubkan layliskiisa 1aad sharaxaada u xigta su'aashan waa lagu hagaajin karaa.

Hawlgal

- Layliska 16aad fikradaha cinwaanka casharka waxay gacan ka gaysanayaan soo Gunaanadkata ardeydu waalidiintooda iyaga oo kala soo sheekaysanaya guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Jawaabaha la soo jeediyo si aad ugu hagaajiso fikradaha buuga ardeyga ku xusan waad adeegsan kartaa.

Calanka iyo Heesta qaranku kaalinta ay ku leeyihiin kobcinta Dareenka Wadaniyada:

Calanku muwaadinimada, cida ama waxaa aad tahay iyo xaalad kasta oo jirta sida farxada astaan lagu muujiyo in uu yahay islamarkaana xiliyada la xusayo xafladaha sida guusha, xaflad-dhaqameedyada, farxada, tacsiyaha IWM iyada oo la lulayo in la xasuusto ayaa la karaa. Ardeydu xaalado iyo xiliyo kala duwan waxyaabaha ay arkeen, waxyaabaha ay maqleen tusaale ahaan iyaga oo u soo bandhigaya calanka dalkooda iyo heestooda qaranimu fahan wanaagsan marka ay helaan jacaylka wadanka aad u weyn iyo ixtiraam sidii ay u yeelan lahaayeen in loo Hawl-galo ayaa muhiim ah.

Gabagabada

Ardeydu fikradaha ugu muhiimsan ee hoos ku xusan si wanaagsan in ay u fahmeen waa in la xaqiijiyo iyada oo su'aalo kala duwan la waydiiinayo. Qodobada muhiimka ah ee casharka.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. "Run" ama "Been"

1. Run	2. Been	3. Run
4. Been	5. Run.	

II. Isku Aadi

1. Kh	2. T	3. D
4. T	5. J	6. X
7. J		

III. Buuxi meelaha bannaan

1. Hantida guud ee bulshada ka dhexaysa
2. Iskaa wax u qabso

IV. Ka Dooro

1. J	2. X	3. X	4. J	5. X

CUTUBKA 6: MASUULIYADDA

(10-Xiisadood)

Ujeeddooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Dareemaan ballan-qaadku in uu muhiim yahay.
- Aaminaan doorka mas'uuliyadeed oo si karti leh in looga soo baxo in looga baahan yahay.
- Fahmaan in ay lagama maar-maan tahay ilaalinta goobaha taariikhiga ah.
- Gartaan faa'iidada ay leedahay ilaalinta hantida guud ee bulshada.
- Fahmaan dhibaatooyinka dhaqaale iyo kuwa bulsho ee cudurk dilaaga ah HIV/Aidsku u horseeday dalka.

Tiro	Qodobka Casharka	Ujeeddooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Doorka mas'uuliyadeed oo si karti leh looga soo baxo faa'iidada ay leedahay	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan doorka mas'uuliyadeed oo si karti leh loo guto faa'iidada shakhsiga iyo dalka ay u leedahay. • Qeexaan doorka mas'uuliyadeed oo laga soo bixi kari waayo dambiyada ka dhasha sharaftaada shakhsi ahaaneed iyo ta qoyska raad xumada ay ku reebayso. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sawiro muujinaya muwaadiniin Hawl-galo kala duwan Hawl-galaya.
2.	Ballan qaadka oo la fuliyo	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan urur kasta, dawlad, shakhsiyaad IWM ballan qaadkii uu sameeyey in uu qadariyo islamarkaana ficil ah aan u dhaqan galiyo in ay waajib ku tahay. • Sharaxaan in urur kasta dawlad ama shakhsiyaad kasta in waajib ka saaran yahay in mas'uuliyada Hawl-galaha ay hayaan ay gutaan iyo waliba muhiimada ay leedahay. 	<ul style="list-style-type: none"> • Hawl-galaha ama shaqooyinka si mas'uuliyadi ku dheehan tahay in loo fuliyey sawiro muujinaya ama dhaq-dhaqaaqyo tilmaamaya.
3.	Khayraadka dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga ah	<ul style="list-style-type: none"> • Taxaan khayraadka dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga ah oo la ilaalin waayo awaxyeelooyinka ka dhalanaya. • Daryeelaan khayraadka dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga ah ee deegaanooda laga helo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Qoraalada, buugta, Jaantusyooda uu daabaco xafiiska u qaabilsan ilalinta waxyaabaha taariikhiga ah. • Goobaha taariikhiga ah ee lagu kaydiyo farshaxameedyada taariikhiga ah
4.	Cudurka dilaaga ah ee Aydhiska	<ul style="list-style-type: none"> • Taxaan dhibaatooyinka bulsho iyo kuwa dhaqaale ee cudurka HIV/Aids-ku sababta u yahay. • Sharaxaan siyaabaha lagama-maarmaanka ah in looga taxadaro iyo dadaalada wada jirka ah ee cudurka la isaga ilaalinayo. • Iska ilaaliyaan xanuunka. 	<ul style="list-style-type: none"> • Posters, articles published on the issue of HIV/AIDS.

6.1. GUDASHADA XILKA MASUULIYADEED

Kaabayaasha Barista

- Nidaamka anshax ahaaneed ee dugsigu u dajiyey ardeyda.
- Anshaxa barayaasha dugsigu, nidaamka shaqo.

6.1.1. Faa'iidada Ay Leedahay Gudashada Xilka Masuuliyadeed

- Halista dabka si la isaga ilaaliyo sababta shaqaalaha dabdamisku si badheedha islamarkaana ka go'naansho ku dheehan yahay ay ugu halgamaan si ay dabka u bakhtiiyaan?
- Sawirka sida aad ka arki kartaan shaqaaluhu haddii ay awoodi waayaan in ay dabka damiyaan halista ka dhalan karta maxay noqon kartaa?
 - ❖ Ardeydu iyaga oo sawirka 6.1 eegaya su'aalaha baraarujinta loo soo bandhigay fahanka ay ka haystaan ha qeexaan.
 - ❖ Ardeydu fikradahooda marka ay qeexaan kadib baruha fikrada soo socota Hawl-galga ku xigta inta uuna ku bilaabin ka hor su'aasha hordhaca ah fikradaha la xidhiidha waa lagu soo Gunaanadka karayaa.

Bulshadu shaqaalaha u qaabilsan dabdamiska dabka iyo dadka aqoonta u leh shaqada uu halista dabka ku ilaalinayo wuu u hawlgalaa islamarkaana si wanaagsan bay mas'uuliyadooda u gudanayaan. Aqoonyahanadu si ay mas'uuliyadooda u gutaan xili kasta iyo xaalad kasta dabka kaca halistiisa si looga hortego waxyeelada nafta dadka iyo alaabada soo gaadhi karta ayey ka ilaaliyaan weeyaan macnuhu. Mas'uuliyadan waxqabadyada si karti leh loogaga soo baxayo arrin tusaale ahaan loo muujin karo weeyaan.

Hawlgal

- Ardeydu layliska 2aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Si loo saxana fikradaha la

soo jeediyey qodobada soo socda waa la adeegsan karaa.

Su'aasha 1aad. Ardeydu buuga ardeyga iyo qodobada baraarujinta loo soo bandhigay ha fiirsadaan.

Su'aasha 2aad buuga ardeyga waxyaabaha lagu soo bandhigay waxaa dheeri ku ah shakhsi ah aan qoys ahaan faa'iidada uu siinayo, in nolol wanaagsan lagu noolaado, dhanka dadkana in la is-jeclaado, sharaf iyo aaminitaan kobaca shaqo ee lagu helayo, heer dal-ahaana shaqo midho dhal ah in la qabto mid ku suurto galinaysa IWM oo faa'iidooyin ah in lagu helayo in la fahansiyo ayaa loo baahan yahay.

Faa'iidada Ay Leedahay Gudashada Xilka Masuuliyadeed

Qaybta aad mas'uuliyada ku leedahay oo aad si karti leh u gudmudane faa'iidada ay leedahay, qaybtan iyo waaxyaha kale cutubkan hoostiisa fikradaha lagu qeexay waxay gacan ka gaysanayaan sharaxaad ku habboon in laga soo jeediyo.

Sidaa daraadeed, sidan in aad u fiirisaan ama u fahantaan ayaa laga rabaa.

6.1.2. Dhibaata ka dhalan karta Xilka Mas'uuliyadeed oo Laga Soo bixi waayo

Su'aasha hordhaca ah

- Maxay Tahay dhibaata ka dhalan karta hadii aad ka soo bixi waydo masuuliyada ku saaran?
 - ❖ Ardeydu mas'uuliyada qaybta kaga aadan oo ay si karti leh looga soo bixi waayo dhanka noloshooda, xaalada waxbarasho marka loo eego waxyeelada ay ku keeni karto ha taxaan.
 - ❖ Fikradaha ay soo jeediyeen tusaalooyin dhab ah oo la xidhiidha inta la soo bandhigo casharka muhiimka ah waa loo gudbi karaa. Waalidiintu carruurtooda haddii ayna si habboon u xannaanaynin, wax u barin isla markaana mas'uuliyada ka saran in ay anshax wannaagsan

ku barbaarinin jiil ama muwaadin wannaagsan in la dhiso dhibamudane in lagala kulmayo awaa la garanayaa. Dhinac kale marka laga eego ardeydu sida ugu habboon si ay ugula socdaan wax barashadooda mas'uuliyadana sida ugu wannaagsan haddii ay u gutaan waxbarashada mustaqbalkooda wax dhibamudane ah kalama kulmayaan laakiin haddii mas'uuliyada waxbarashadooda si habboon u gudan waayaan noloshooda waxbarasho ee mustaqbalka dhibamudane in ay la kulmi doonaan waa wax la garanayo. Waxaa kale oo intaa dheer waaxyaha kale ee qaybaha bulshada baruhu, dhakhtarku, beeralaydu, askarigu... IWM mid walba ama dhammaantood mas'uuliyadahooda sida ugu habboon haddii ay uga soo bixi waayaan dhibaataada dhici karta in la fahansiyo ayaa loo baahan yahay.

Hawlgal

- Su'aalaha layliska 3aad iyaga oo waalidiintooda kala soo wada hadlaya ha ka soo jawaabaan. Baruhuna si uu ugu saxo jawaabaha su'aalaha fikrada hoos ku xusan si guud ha dulmaro si uu nuxurka uga qamudane.
- Dulsaarnimo, isku-kalsoonidaro, aaminitaanka bulshada, qofka aad is-jeceshihiin ama jacaylkaaga oo aad ixtiraam ka weydo, sabool, naftaada oo aad ku filnaan weydo (isku-filnaansho la'aan) IWM oo nolol rafaad ah islamarkaana aan awax macna ah lahayn oo xun adiga oo tusaale u soo qaadanaya ayaad tilmaami kartaa.

Dhibaataada ka dhalan karta Xilka Mas'uuliyadeed oo laga soo bixi waayo

Ardeyda fasalkan wax ka barata waxaa la rabaa in ay fahmaan laga soo bilaabo da'da hadda ay yihiin kolba heerka ay marayaan mas'uuliyadaha

ay ku leeyihiin si wannaagsan in ay u fahmaan noqdaana muwaadiniin si habboon uga soo baxa in la fahansiyo ayaa loo baahan yahay. Mas'uuliyada oo si habboon looga soo baxo haddii ay tahay mid gaar ah iyo mid dal-ahaaneedba faa'iido aad u saraysa in ay leedahay in ay dareemaan ayaa loo baahan yahay. Waxaa waliba intaa dheer waxqabadyo leh muwaadinimo dadka kale ay u bogaan dabeecada lagu fuliyo sidii ay u yeelan lahaayeen una xoojin lahaayeen ayey gacan ka gaysataa.

Sidaa darteed, baruhu si uu casharka u soo gabagabeeyo buuga ardeyga fikradaha lagu soo bandhigay fikradaha su'aalaha iyo baraarujinta sharaxaadaha laga bixiyey iyaga oo tijaabooyin u gaar ah adeegsanaya ama waafajinaya mas'uuliyada oo si karti leh looga soo bixiwaayo dhibaatooyinka ka iman kara in si faah-faahsan loo soo bandhigo ayaa loo baahan yahay.

Gunaanadka Casharka

Aqoontii iyo khibradihii ugu waaweynaa ee loogu talagalay in ay ardeydu ka fahanto casharkan in ay fahmeen in la xaqiijiyo ayaa loo baahan yahay. Qodobada ugu waaweyn ee mudnaanta la siiyey waxaa ka mid ah:

- Dooraka mas'uuliyadeed oo si karti leh looga soo baxo ama loo guto faa'iidada uu leeyahay in la hubiyo.
- Dooraka mas'uuliyadeed oo si karti leh looga soo bixi waayo dhibaatooyinka ka iman kara in ay dareemeen oo la xaqiijiyo.

6.2. AXDIGGA OO LA OOFIYO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Ballan qaadka guurka wuxuu yahay.
- Ballan qaadka qaadiyada
- Ballan qaadka (dhaarta) dastuurka ku xusan (boga 49) madax weynaha jamhuuriyada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya.

Su'aasha hordhaca ah

- Ballan qaadku waa maxay?
- Ballan qaadka oo la fuliyo muxuu faa'iido leeyahay?
 - ❖ Ardeydu labada fikradood ee hordhac ahaanta loo soo bandhigay si kooban inta ay u fiirsadaan fikirka ay ka helaan midba mar ha qeexo.
 - ❖ Baruhu buuga ardeyga sharaxaada iyo fahanka gaar ahaaneed iyaga oo adeegsanaya talooyinkooda marka uu hagaajiyo kadib wax-qabadka xiga ha gudbo. "Ballan qaadka" fikradaha ku saabsan ee la xidhiidha gudashada mas'uuliyada ee layliska 2aad hada ka hor lagu soo tilmaamay adiga oo ku xoojinaya waad fiirsan karta.

Hawlgal

- Buuga ardeyga layliska 3aad qoraalka ku xusan ee cinwaankiisku yahay "ballanta la duubay"iyaga oo ku salaynaya su'aalaha shakhsi shakhsi ha uga shaqeeyaan. Baruhu marka uu saxayo su'aalaha qodobadan soo socda ayuu adeegsan karaa:

Su'aasha 1aad sheekada (qoraalka) dhaxdiisa dhibaatooyinka isku-dhafan ama wada socda ee carruurta soo gaadha ee lagu soo bandhigay ha taxaan (waxbarashada oo ayna u helin taakulayn iyo gacan qabad, go'aanada ama tallaabooyinka dugsigu qamudane ee gaadhsiiya heer uu ka fikiro in laga caydhiyo, cabashooyin aan muhiim ahayn iyo is-fahan-daro; dareenka carruurta oo waxyeelo loo gaysto, ballan qaadka oo loo fulin waayo; aaminaadii ama kalsoonidii ay qabeen oo ka lunta.

Su'aasha 2aad rajada wanaagsan ee carruurta mustaqbalka ayaa marba marka xiga soo wanaagsanaya; muwaadin wanaagsan; faa'iido u leh dalka; darajo heer sare ah gaadhsiinaya IWM muwaadiniin karti u leh way noqon karayaan, dhaqan ama dabecad wannaagsan way yeelan karayaan, ururka ay ka tirsan yihiin ayna tusaale xun ama sumcad xun u abuurin, dhanka

bulshadana laga jecelyahay. Dad ixtiraam leh way noqon karayeen.

Hawlgal

- Ardeydu su'aalaha layliska 5aad iyaga oo qoysaskooda kala soo sheekaysanaya ha ka soo shaqeeyaan. Baruhu buuga ardeyga fikradaha ku xusan iyo fikrado isagu ku biiriyey ka sokow, fikradahan kale ee hoos ku xusan ayuu u isticmaali karaa sixitaanka su'aalaha.
- Ballan qaadka oo la fuliyo iyo mas'uuliyada oo la qamudane ama la aqbalo faa'iidooyin kala duwan ayey leeyihiin.sharaxaada laga bixiyey (layliska 2aad su'aasha 2aad) ayaa loo adeegsan karaa. (In la dul qamudane; dabecada istaageersiga ayey xoojisaa, waxay lumisaa niyad wanaaga ama dareenka fiican ee dadka;kuwa na caawiya marka dhibaatooyin noo gaar ah nala soo gudboonaadaan; dadka jecel in ayna taageeraan dhibaatooyinkeenana nala qaybtama, oo saaxiibkeen ah ayaa jiraya.

Ballan qaadka oo la fuliyo

Ujeeddada ugu muhiimsan ee casharkani waxa weeyaan in ardeyda laga caawiyo in ay fahmaan nuxurka ama macnaha rasmiga ah ee ballan qaadku xambaarsan yahay. Dadku muddooyinka noloshooda xaalado kala duwan iyo waaxyo kala duwan in ay ballan la galaan waa arrin jirta ama la wada ogyahay. Haddaba, ballan qaadku in uuna ahayn arrin la fudaydsan karo islamarkaana si sahlan loo eego in la fahansiiyo ayaa loo baahan yahay. Marka ugu horeeya ballanta la galayo islamarkaana laga fikiro in la galo waxaa lagama maar maan ah in laga fakir olagana baraandego ballan qaadka la galay in la buuxin karayo ama aan la buuxin karaynin waxaana awajib ah in dabagal iyo cilmi-baadhis lagu sameeyo. Ballan qaad la sameeyo maadaama uu yahay mas'uuliyad culus oo korka la saarto ballan qaadka la sameeyey ama la galay shakhsiyadka ardeyda ah gaar ahaantood iyo kuwa kaleba dhibaatooyinka

uu soo gaadhsiiyayo in laga digtoonaado ayaa lagama maar-maan ah.

Gunaanadka Casharka

Aqoontii loogu talagalay in ardeyda la dhaxalsiiyo in ay heleen iyo in kale in la xaqiijiyo ayaa muhiim ah iyada oo su'aalo kala duwan la waydiiinayo ardeyda. Qodobada ugu waaweyn ee casharku mudnaanta siinayey islamarkaana la rabo in la xaqiijiyo axaa ka mid ah:

- Muwaadin kasta, urur ama dawlad ballan qaadkii ay gashay iyo arrimaha ay Hawl-galayaan oo ay mas'uuliyadooda qaadaan muhiimada iyo faa'iidada ay leedahay in ay fahmeen oo la xaqiijiyo.
- Ballan qaadka oo la Hawl-gal waayo ama laga baxo waxyeelada uu dalka u horseedayo ama uu gaadhsiiyayo in ay liisgarayn karayaan oo la hubiyo.

6.3. KHAYRAADKA DABIICIGA AH IYO GOOBAHA TAARIKHIGA AH (3-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyo iyo Filimo kala duwan oo tilmaamaya khayraadka dabiiciga ah iyo hadhaaga taariikhiga ah.
- Khayraadyada dabiiciga ah iyo hadhaaga taariikhiga ah ee laga helo goobaha kala duwan ee la booqan karo.

6.3.1. Dhibaataada Ka Dhalankarta Khayraadka Dabiiciga ah iyo Hadhaaga Taariikhiga oo La Ilaalin waayo

Su'aasha hordhaca ah

- Sawirka maxaad ka dareemaysiin?
 - ❖ Ardeydu sawirka 6.2 ee buuga ardeyga ku yaala iyaga oo eegaya fikrada ay ka haystaan sawirka qofba mar ha qeexo.
 - ❖ Waxyaabaha dhirta ama kaynta laga sameeyo ama laga soo saaro noloshu bili aadamka iyo dareenkaba in ay asaas u yihiin ama maadaama ay u yihiin in ay waajib ku tahay in ay

daryeelaan si habboona u isticmaalaan in uu baruhu ardeyda ogaysiiyo ayaa loo baahan yahay. Intaa wixii ka baxsan si mas'uuliyad daro ah in kaymaha ama dhirta loo bur-buriyo in ayna habboonayn in ay fahmaan islamarkaana tallaabooyinka noocan oo kale ah la is-hortaago in xil ka saran yahay qof kasta oo muwaadin ah iyada oo ardeyda la ogaysiinayo talooyinka casharka rasmiga ah in la xidhiidhiyo ayaa la karayaa.

Hawlgal

- Ardeydu sheekada buugooda ku qoran ee cinwaankeedu yahay "Arrin cid kastaba khusaysa" sharaxaada lagu soo bandhigay iyo waxbarashada cilmiga bulshada iyo ilo kale aqoon laga helay iyada oo lagu salaynayo layliska 4aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Baruhu marka uu saxayo qodobadan soo socda wuu adeegsan karayaa.

Su'aasha 1aad

Daraasado farabadan oo la xidhiidha khayraadka dabiiciga ah ee dalkeenu leeyahay in ay wali socdaan oo la ogaysiiyo ardeyda. Iyada oo daraasadahan lagu salaynayo hantida kaynta ee dalkeenu marba marka ka dambeeya in ay sii yaraanayso in ardeyda laga wargaliyo ayaa muhiim ah. Hasa yeeshe, bur-burintan kaymaha ama dhirta lagu hayo si wax looga qabto Hawlgalo dhiirigalin ah oo rajo wanaagsan laga qabo ayaa socda sida dhirta oo meelo kala duwan lagu beero, iyo kuwa kale oo la mid ah in ay socdaan in ardeyda la ogaysiiyo ayaa muhiim ah.

Su'aasha 2aad

Gubashada ama bur-burinta kaymaha nabaad gurka, macaluul iyo abaar IWM in ay sababaan oo la fahansiiyo.

Su'aasha 3aad

Khayraadka dabiiciga ah iyo dalxiiska in ay isku-xidhan yihiin oo la ogaysiiyo. Khayraadka dabiiciga ah oo la ilaaliyo lana daryeelo ama la

xannaaneeyo dadka dalxiiska ahna goobaha ay booqanayaan meelo soo jiita islamarkaana raali galiya in laga dhigo in ay horseedayso wado dalxiiska lagu ballaadhiyo oo la ogaysiiyo.

Hawlgal

- Ardeydu sharaxaada buugooda ku xusan ee ku saabsan casharka xiisada iyaga oo ku salaynaya su'aalaha layliska 5aad si shakhsi-shakhsi ah guryahooda ha kaga shaqeeyaan. Sidoo kale su'aalaha 2aad iyo 3aad ee ku xusan buuga fasalka 6aad "Wadaniyada" cinwaanka ah hoostiisa fikradaha 6.1 iyo 6.2 in ay fiirsadaan ayaa faa'iido u leh.

Dhibaataada Ka Dhalankarta Khayraadka Dabiiciga ah iyo Hadhaaga Taariikhiga oo La Ilaalin Waayo

Khayraadka dabiiciga ah marka aynu leenahay waxaa aynu u leednaa buuraha, dixaha, wabiyada, kaymaha, macdanta IWM dhinaca kale hadhaaga taariikhiga ah waxyaabaha la yidhaahdo waxaa ka mid ah waxyaabaha dadku sameeyo iyo goobaha dabiiciga ah ee dadka soo jiita ee la yaabka leh iwm ayaa ka mid ah. Muwaadiniinta waxay mas'uuliyadii ka saaran tahay khayraadka dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga in ay ilaaliyaan islamarkaana xannaaneeyaan. Si ay mas'uuliyadan uga soo baxaana khayraadka dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga ah in ay si wanaagsan u fahmaan ayaa looga baahan yahay. Garashada macnaheeduna waxaa aweeyaan khayraadyada dabiiciga ah iyo goobaha taariikhiga ah ee aynu ku dhax noolnahay mudnaantana aynu siino in aad loo eego lana fahmo. Dabeecada noocan oo kale ah siyaabaha iyo faa'iidada iyo waliba dhibaatooyinka dhici kara ee waxyeelada gaadhsiin kara si wannaagsan mar loo fahmo weeyaan.

Baruhu waxyaabaha buuga ardeyga lagu tilmaamay, sharaxaada baraarujinta iyo su'aalaha laga bixiyey ka sokow, cilmiga bulshada iyo barayaasha maadooyinka taariikhda dhiga adiga oo marti qaadaya ama ku maccsuumaya ha u

qeexaan goobahaka taariikhiga ah iyo waxyaabaha dabiiciga ah; meelaha kale ee leh dabiiciga ah ee dalxiiska soo jiita ee carruurta dal-xiis ahaan loo gayn karo fahankooda si uu kordho khayraadka dabiiciga iyo goobahaka ay u bogaan iyo dabeecad ay ku xannaaniyaan in ay yeeshaan ayaa loo horseedi karayaa.

Gunaanadka Casharka

Fikradihii iyo aqoontii ugu muhiimsanayd ee la rabay in ay ardeydu fahantay iyo in kale xaqiiji adiga oo su'aalo kala duwan adeegsanaya. Qodobada casharku mudnaanta siinayey waxaa ka mid ah.

- Khayraadka dabiiciga iyo hadhaaga taariikhiga ah oo la ilaalin waayo dhibaatooyinka ay keeni karaan in ay fahmeen in la hubiyo weeyaan.

6.4. CUDURKA DILAAGA EE AYDHISKA (HIV/AIDS) (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Jaantusyada, Sawiro, buug xoojinaysa, warqado lagu diyaariyey Cudurka dilaaga ah ee Aydhiska ku saabsan.

Su'aalaha lagu dhaqaaqayo

- HIV/Aids-ku dadka ama muwaadiniinta uu maskaxdooda waxyeelada uu gaadhsiiyo qeexa.
- Sababaha uu xannuunku sida deg-dega badan ugu faafayo qeexa waxaa ay tahay.
 - ❖ HIV/Aids-ku dhibaatooyinka uu keeno iyo siyaabaha in cudurka la iskugu gudbiyo aad aamusan tihii liisgareeya.
 - ❖ Baruhu qodobada fikradaha lagu hagaajinayo isaga oo adeegsanaya casharka rasmiga ah in uu u gudbo ayaa laga sugaya.

Hawlgal

- Su'aalaha layliska 6aad casharka xiisada qodobada lagu soo bandhigay fahanka ay ka heleen maadaama ay xoojinayaan waxyaabaha ay ka fahmeen islamarkaana

ka dareemeen fasalka dhaxdiisa ha kaga doodaan.

- Su'aalaha jawaabaha ku habboon sharaxaada ka soo horaysa layliska fikrado ku filan maadaama ay ku jiraan qodoboo aad ku saxdo sharaxaadan waad ka soo diyaarsan kartaa.

6.4.1. Cudurka Cudurka dilaaga ah ee Aydhiska

Si ardeyda loo fahansiiyo cudurka dilaaga ah ee Aydhiska, waa in aad ka dhaadhicisaa in cudurka wali in aan daawo loo hellin isla markaana qoysaska iyo dalkaba dhibaatooyin u horseedayo; siyaabaha la isagu gudbiyo sida looga digtoonaanayo iyo waliba muwaadiniinta uu cudurka ku dhacay in la xannaaneeyo guud ahaan damiinkeena sida uu u mashquuliyaa oo haddii la karayo oo loo soo bandhigo; fahan aad u heer sareeya ayey ka helayaan, maadaama cudurka Aydhiska buuga ardeyga si wannaagsan loogu faah-faahiyey fikradaha layliska iyo baraarujinta loogu talagalay iyada oo la is-waafajinayo waa la adeegsan karaa.

Gunaanadka

Aqoontii loogu talagalay in ay ardeydu ka fahantey casharka iyo in kale in la hubiyo ayaa loo baahan yahay. Sidaa daraadeed, qodobada soo socda ee ugu muhiimsan fikrado iyo talooyin ku filan adiga oo ka siinaya ardeydu fahan ku filan in ay heleen in la xaqiijiyo ayaa habboon.

- Cudurka HIV/Aidsku dhibaatooyinka dhaqaale iyo kuwa bulsho ee uu dalka u horseedo.
- Si ururka la isaga ilaaliyo sida ugu habboon ee looga digtoonaanayo iyo dadaalada wada jirka ah ee loo baahan yahay in la sameeyo.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. Weedhahan soo socda tii run ahna ku qor "Run" tii been ahna ku qor "Been"

1. Been	2. Run	3. Run
4. Been	5. Been.	

II. Sida ay iskugu habboon yihiin iskugu aadi

1. J	2. T	3. S
4. B	5. S	6. B
7. R.		

III. Buuxi Meelaha bannaan

1. xiika masuuliyateet
2. Dhir-beerid
3. Isku-galmoodka iyo irbadaha la isku-mudo
4. goobaha ama waxyaabaha dadku sameeyo ee taariikhiga ah.

IV. Ka Dooro

1. X	2. KH	3. T
4. X	5. K	

CUTUBKA 7: HAWL-KARNIMADA SHAQO

(10-Xiisadood)

Ujeeddooyinka Guud ee Cutubka

Marka ay dhammeeyaan barashada cutubkan kadib ardeydu waxay awoodi doonaan in ay:

- Dareemaan sharafta shaqada iyo wakhtiga.
- Gartaan in ay habboon tahay in qorshe Hawl-galeed la diyaarsado laguna dhaqmo.
- Fahmaan ujeeddooyinka maalinta iyo dhaqaale ee dastuurka ku salaysan.
- Gartaan kartida aqoonta shaqo iyo ta anshax ahaaneed oo la yeesho in ay wax soo saarka iyo horumarka aasaas u tahay.

Tiro	Casharkas	Ujeeddooyinka oo faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Shaqo natiijo wannaagsan	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan macnaha shaqada natiijada wannaagsan leh waxaa ay tahay. • Sharaxaan shaqada tayada wannaagsan ee mudan in aabaalmarin laga bixiyo oo la fuliyo faa'iidada ay u leedahay horumarka dalka. • Noqdaan kuwo ku amaanan Hawl-galaha ay Hawl-galayaan. 	
2.	Qorshe Hawlgal inta la diyaarsado lagu shaqeeyo	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan faa'iidada ay leedahay iyo in ay tahay lagama maar-maan in qorshe la dajisto islamarkaana lagu shaqeeyo. • Diyaariyaan jadwal hawlaha ay fulinayaan xiliyada ay u qoondeeyeen in ay mid walba fuliyaan. 	
3.	Shaqada oo laga yareesto iyo iyada oo shaqo la'aan ama shaqo aan la qaban oo la noolaado.	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan in shaqooyinka dhammaantood siman yihiin islamarkaana ay mudan yihiin in la ixtiraamo. • Shaqeeyaan guryahooda iyo dugsiyadooda iyaga oo shaqada aan nicin. 	
4.	Ujeeddooyinka horumarineed iyo kuwa dhaqaale	<ul style="list-style-type: none"> • Taxaan ujeeddooyinka horumarineed iyo kuwa dhaqaale ee dastuurka dawlada Federaalka Dimuqraadiyada Itoobiya lagu qeexay. • Sharaxaan ujeeddooyinka horumarineed iyo kuwa dhaqaale ee ku xusan dastuurka dawlada Dimuqraadiyada Federaalka Itoobiya faa'iidada ay u leeyihiin horumarka dalka. 	
5.	Dhaqan Hawl-karnimo	<ul style="list-style-type: none"> • Qeexaan dhaqan Hawl-karnimo oo la yeesho kartida takhasuska shaqo iyo anshaxa cilmiga shaqo sida uu lagama maar-maan ugu yahay. 	

7.1. SHAQADA NATIJJADA WANNAAGSAN (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir muujinaya dad ka qayb-galay shaqada horumarinta.

7.1.1. In si Hawl-karnimo leh loo shaqeeyo iyada oo aan wakhtiga la iska Luminaynin

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- In si Hawl-karnimo leh loo shaqeeyo iyada oo aan wakhtiga la iska lumen faa'iidada ay u leedahay horumarinta dalku waa maxay?

Bare! Maadaama hordhac ahaan loogu soo bandhigay si ay ardeydu si fir-fircoon ugaga qayb-qaataan hawllaha baris-barasho ee fasalka dhaxdiisa buugtooda ha iska xidhaan/daboolaan kadibna in ay jawaabahooda iskood uga bixiyaan ha isku-tijaabiyaan ku dhiirigali ardeyda fasalku waxyaabihii hadda ka hor ay ku soo bardeen qodobkan aqoontii ay ka heleen iyaga oo soo qaadanaya si ay su'aasha uga jawaabaan dhawr ka mid ah ardeyda sii fursad ay kaga jawaabaan. Jawaabaha ay soo jeediyaana sabuurada korkeeda ku qor ama in ay buugtooda ku rogtaan u sheeg.

Hawlgal

- Sheekada shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan. Ardeydu marka ay jaraa'idka akhriyaan islamarkaana in ay dhammeeyeen aad xaqiijisid kadib bare adiguna ugu celi oo u akhri. Marka aad dhammaysid layliska laad fasalka dhaxdiisa shakhsi-shakhsi in ay uga shaqeeyaan u sheeg. Afarta su'aalood ee layliska ka tirsan marka ay ka shaqeeyaan jawaabta saxda ah si toos ah sheekada in ay uga soo saaraan u sheeg. Jawaabta saxda ah ee la rabo in ay sheegaan haddii ay kari waayaan bare adigu u sheeg.

Hawlgal

- Ardeydu Hawl-galgalka ugu horeeya marka ay ka shaqeeyaan soona bandhigaan

islamarkaana aad u saxdid kadib wakhtigooda iyaga oo aan iska luminin qodob hoosaadka cinwaanka isku yahay si Hawl-karnimo leh sheekada lagu qoray in ay akhriyaan islamarkaana layliska 2aad guryahooda kaga soo shaqeeyaan u sheeg saxitaankana su'aal iyo jawaab ahaan u soo bandhig.

Iyada oo wakhtiga aan la iska lumin oo si hawl-karnimo leh loo shaqeeyo:

Wakhtigu waa hanti sida hantida khayraadka dabiiciga ah oo kale in loo dhawro ayaa mudan. Wakhti walba ujeeda aynu ugu talagalnay in ay u isticmaali wayno maadaama inta uu joogsado uuna na sugaynin wakhti kale aynu u isticmaalno haddii aynu nidhaahno waa arrin aan noo suurta galaynin. Wakhtiga oo sida ugu waxtarka badan leh loo isticmaalo waxaa uu qayb muhiim ah ka qaata in horumar iyo barwaaqo la gaadho. Wakhtiga oo wax muhiim ah aan lagu hawl-galin, daqiiqad kasta haddii aan qiimo aan la siinin shaqo oo wakhti kooban si tayo leh aan loogu Hawl-galin waa wakhti la khasaariyey.

Haddaba, in si Hawl-karnimo leh loo shaqeeyo caajisnimadana la iska ilaaliyo islamarkaana wakhti walba hawsha la qabanayo waxaa ay tahay la garto ayaa wanaagsan. Dulsarnimada ayaa lagaga badbaadaa.

7.1.2. Shaqo wanaag islamarkaana mudan la abaal mariyo oo la qabto faa'iidada ay u leedahay Horumarinta dalka

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Shaqo wanaag marka la leeyahay maxaa laga wadaa?
- Shaqada mudan in la abaal mariyo dadka fuliyey sharafta ay siinayso qeexa.

Bare! Su'aalahani si ay u soo jiitaan diyaarna ugu noqdaan casharka loo soo bandhigayo dhawr ardey ah sii fursad ay kaga jawaabaan kadibna jawaabaha ay ka bixiyeen buugtooda ha ku rogtaan.

Hawlgal

- Sheekada cinwaankeedu yahay “Aras Qoyan” inta ay akhriyaan saddexda su’aalood ee layliska 2aad ku hoos qoran koox-koox ha uga doodaan. Ardeydu marka ay u akhrinayaan islamarkaana ay doodaan ha kala badashaan midba midka kalena shaqadiisa ha eego. Fahamka su’aalaha haddii ay dhibamudane kala kulmaan u sharax.
- ❖ Tusaale su’aasha koobaad faa’iidada ku gaarka ah ka sokow faa’iidada dalka ha la horaysiiyo marka la leeyahay faa’iidada ku gaarka ah, nolol habboon iyaga oo aan ka fikirin ujeeddo magaca dalka kor u qaadi karta oo muhiimada la siiyo in ay tahay u sharax.su’aalaha 2aad iyo 3aad si toos ah haddii ay sheekada u akhriyaan maadaama ay helayaan jawaabaha sharaxaada uma baahanayaan.
- ❖ Kooxuhu marka ay wada hadalkooda dhammeeyaan qof ama xubno matalaya kooxaha jawaabaha ay diyaariyeen ardeyda fasalka u soo bandhigaan.
- ❖ Su’aalaha ardeydu soo jeediso iyada oo lagu salaynayo wada hadal dheeri ah waa la qaban karayaa.

Hawlgal

- Sharaxaada cinwaanka ku hoos xusan iyaga oo u akhrinaya labada su’aalood ee layliska 4aad hoostiisa ku xusan guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan hana keenaan jawaabahana Afka ha ka sheegaan.

Bare qodobadan soo socda waad u sharaxi kartaa:

Su’aasha 1aad

Hal qof Hawl-gal dalkiisa ama deegaankiisa waxtar u leh wuxuu Hawl-gal karaa marka hore

waa in uu yahay qof wax wanaagsan samayn kara, naftiisa ku kalsoon marka uu tallaabo qaadi karo islamarkaana isaga oo rajo beeline dhaqdhadqaaq sameeyo weeyaan.

Su’aasha 2aad

Hal shaqo waxaa la odhan karaa waa mid geesinimo islamarkaana mudan in mahad celin laga bixiyo markaa adiga faa’iidada ku soo gaadhaysa ka sokow jiilka soo kacaya shaqo waxtarkeedu gaadhi karayo marka ay noqoto. Faa’iidada gaar ahaaneed ee shaqada laga helayo marka laga yimaado muwaadiniinta iyo dalka ayey faa’iido u leedahay.

Gunaanadka

- Ugu dambayn nuxurka casharka adiga oo isku-soo koobaya u soo gabagabee.

7.2. SHAQADA OO QORSHE LOO DAJIYO LAGUNA SHAQEYO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Dugsiga dhaxdiisa meelaha kala duwan ee fasalada dibadooda Hawlaha loogu talagalay in laga fuliyo qorshahooda oo jaantus ku sharaxan.

7.2.1. Faa’iidada ay leedahay shaqada oo la wakhtiga lagu qorsheesto

Hordhaca

Su’aalaha hordhaca ah

- Jadwal lagu isticmaalo wakhtiga la xidhiidha oo la diyaarsado muxuu faa’iido leeyahay?
- Jadwal lagu isticmaalo wakhtiga ku saabsan oo la diyaarsado ardeyda muxuu faa’iido u leeyahay?
- Shaqada oo qorshe lagu kala qaybiyo ama la qorsheeyo marka la leeyahay waa maxay macnaheedu?

Bare! Korke waxaa lagu soo bandhigay saddex su’aalood, su’aasha ugu horaysa sidan soo socota in aad u hagaajiso ayaa wanaagsan “Jadwalka wakhtigu waa maxay”, darajada labaad su’aasha

la soo bandhigay maadaama ay tahay faa'iidada jadwalka wakhtiga ku cel-celiska ayuu reebayaa ama ka saaraya. Intaa marka aad samayso kadib adiga oo su'aalaha ardeyda u bandhigaya rabitaanka waxbarashada ardeyda dar-dargalin: su'aal walba ardeyda soo jeedisa ha ka jawaabaan.

Hawlgal

- Bare! Ardeydu su'aalaha hordhaca ah fahan wanaagsan si ay uga helaan sheekada" shakhsi-shakhsi fasalka dhaxdiisa ha ugu akhriyaan. In ay akhriska dhammeeyeen marka aad xaqiijisid labada su'aalood ee layliska shanaad hoostiisa ku xusan fasalka dhaxdiisana hakaga shaqeeyaan. Ardeyda dhammaantood in ay dhammeeyeen markaad xaqiijisid su'aal iyo jawaab afka ah adiga oo adeegsanaya in ay isa-saxaan u sheeg ardeyda.

Faham isku-dhaw haddii ay jiraan fikrada aad ugu soo Gunaanadkaaysid ugu soo bandhig. Kadibna qodobada ku xiga waad u liisragayn karaysaa.

Hal shaqo haddii qorshe loo sameeyo laguna dhaqmo xooga dadka aynu haysano, qalabka iyo wakhtiga iyada oo la is-waafajinayo marka si habboon loo isticmaalo waxaa la awoodi karaa in la gaadho natiijada laga rabo in ay shaqada ka soo baxdo. Shaqo waxaa lagu fuliyaa xili ama wakhti loo cayimay gudihis. Shaqada la qabtayna waxaa natiijo wanaagsan laga gaadhi karaa waa marka qorshe lagu fuliyo.

Hawlgal

- Bare! Layliska shanaad marka aad u saxdo islamarkaana qodobada ugu muhiimsan casharka aad u soo bandhigtid kadib ardeydu sheekada la soo bandhigay inta ay akhristaan layliska lixaad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Maalinta xigta marka ay keenaana su'aal iyo jawaab afka ah adiga oo isticmaalaya marka aad u saxdid kadib qodobada ugu muhiimsan ee casharka u soo bandhig una soo gabagabe.

❖ Xiliga iyo dahabka sababta la iskugu matalayo waa maadaama labaduba ay qaali yihiin labaduba meel kasta oo la joogo iyo xili walba qiimaha ay leeyihiin maadaama uu aad u sareeyo weeyaan.

❖ Shaqo aan qorshe lahayn natiijadeedu in ay wanaagsanaan doonto su'aal baa ka taagan. Natiijo wanaagsan haddii xataa laga gaadhi karo mid waxtar weyn leh ma noqonayo.

❖ Shaqo si wanaagsan loo qorsheeyey xooga dadka, qalabka iyo xiliga iyada oo la isku jaangoynayo natiijada la rabo in laga gaadho xaalada lagu soo saarayo in ay wanaagsanaanayso su'aal la iskama waydiiinayo. Laakiin shaqada aan qorshe loo sameynin natiijadii looga baahnaa in laga gaadho ma suurta galayo.

Sharaxaad

- Cinwaanka hoostiisa sharaxaad ku filan maadaama laga bixiyey, qodobada sharaxaada iyada oo laga soo saarayo adiga oo soo koobaya in aad u soo bandhigto isku-day.

Gunaanadka

- Ugu dambayn ujeedooyinka loogu talagalay in casharka laga gaadho islamarkaana ardeydu in ay fahmeen aqoontii loogu talagalay in ay casharka ka bartaan iyo in kale marka aad hubisid adiga oo su'aalo adeegsanaya u soo gabagabe nuxurka casharka.

7.3. YAREESIGA SHAQADA IYO NOLOSHA MA SHAQEESTAHA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir, Jaantus tilmaamaya kala duwanaanshaha nololeed ee u dhexeeya dadka shaqeeya iyo dadka aan shaqaynin.
- Dastuurka dawlada Dimuqraadiyada Federaalka Iyo Itoobiya.

7.3.1. Shaqada oo la yareesto iyada oo aan la shaqaynina la noolaado horumarka shakhsi ahaaneed iyo ka dal ahaaneed saamaynta ay ku reebto

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Shaqada oo la yareesto ama la saluugo iyada oo aan la shaqaynina la noolaado waxyeeladeedu waa maxay?
- Shaqada oo la saluugo horumarka shakhsiga iyo dalka waxyeelada soo gaadhaysa maxay idinla tahay?

Bare! Adiga oo su'aashan ardeyda u bandhigaya deegaanadooda qofka iyaga oo shaqaysan karaya laakiin shaqa la'aanta fadhiya daqiiqado kooban in ay ka fikiraan u sheeg. Kadibna ardeyda ugu dambayn qofka noocan oo kale ah waa dadka dulsaarnimada lagu arko; iyaga oo caafimaad qaba islamarkaana shaqaysan karaya dad kale dulsaar ku ah oo sumcad xumo ku nool weeyaan adiga oo leh ama u sheegaya.

Hawlgal

- Sheekada" shakhsi-shakhsi fasalka dhaxdiisa inta ay ku akhriyaan labada su'aalood ee layliska todobaad lagu soo bandhigay shaqo fasal ahaan ha uga shaqeeyaan. Su'aasha labaadna in la dhaqan galiyo haddii ay adkamudane adigu bare ahaan doorka martida waad ciyaari kartaa. Si aad ugu saxdo ardeydu jawaabahooda marka ay soo jeediyaan kadib qodobadan soo socda waad siin kartaa. Qof kasta oo dhalin yara ah oo qaba arragtida iyaga oo aan shaqayn in ay wax cunaan waxaa sabab u noqon kara qoyska iyo adiga mas'uuliyada ku saran oo la kala saari waayo lana fahmi waayo islamarkaana dulsaarnimada aragtida ku salaysan oo laga tegi waayo. Waxyaabo kale oo sabab u noqon kara in la tilmaamo waa la karayaa.

Iyada oo aan la shaqaysan in la noolaado qodobada loo bahan yahay in la raaco ama la

qamudane ka ugu horeeya waxaa weeyaan in lagu dadaalo si aragtida la xidhiidha shaqada is-bedel wanaagsan laga sameeyo. Qodobka labaadna waa qofka dhalinta yar si uu u noqdo qof shaqa abuurri kara islamarkaana Hawl-gal kar ah xirfadaha u suurta galin kara in la siiyo ama la baro ayaa loo baahan yahay.

Iyaga oo shaqada aan saluugin shaqooyin waaxyo kala duwan leh ka qayb qaatay islamarkaana shaqadii ay qabteen natiijo wanaagsan dadka ka gaadhay, dadka shaqo ayna saluugin qabtay noloshoodana isbadel wanaagsan u horseeday waa loo dhawaan karaa.

Hawlgal

- Adiga oo halkaa ka sii wada cinwaanka hoostiisa sharaxaad erayga ee ku xusan ama sheekada ku xusan ardeydu shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan. Ardeyda dhammaantood marka ay akhriyaan islamarkaana ay dhammeeyaan arrimo sharaxaad u baahan haddii ay jiraan adiga oo u akhrinaya u sharax. Markaa kadibna saddexda su'aalood ee layliska 8aad ku xusan Hawlgal ahaan ardeydu koox-koox ha uga soo shaqeeyaan hana soo dhiibaan. jawaabta marka ay soo jeedinayaan qodobadan soo socda in ay tilmaamayaan xaqiiji
- Shaqada oo aan la saluugin in la shaqeeyo lana dhiso ama xoojiyo aragtida Hawl-gal karnimo bulshada shaqada dadka ka midka ah ee aragtidu ka xun tahay si isbadel wanaagsan loogu sameeyo barnaamij in loo qorsheeyo; dhalin leh karti Hawl-gal-karnimo oo ay shaqo ku abuurri karaan si loo abuurro barnaamijyo kala duwan oo xirfadahooda shaqo kor loogu qaado in loo diyaariyo ayaa waxay ka mid yihiin siyaabaha kala duwan ee kor loogu qaadi karo tayada shaqaalaha.
- Horumarka dalka oo lagu daray natiijada shaqooyinka shaqaalaha Hawl-gal-karnimada leh ay qabtaan weeyaan. Hasa yeeshe, dadka nool iyaga oo aan shaqaynin

barnaamijyada lagu horumarinayo dalka ayey carqalad ku noqonayaan.

- “Mashaqaystayaashu yaanay waxba cunin” ayu leeyahay sharcigii dahabiga ahaa: Qofka aan shaqaynin qof wax cuna haddii uu yahay wuxuu cunayaa wax uuna ku daalin; waa wax cid kale ku dhididay waxa uu ku nool yahay. Sidaa daraadeed, haddii uuna wixiisa ahayn sidii wax uu boobay oo kale ayaa loo arkayaa ama uu la mid yahay.

Sharaxaad

- Sharaxaada cinwaanka hoostiisa ku xusan maadaama ay ku filan tahay qodobada ka dhiman inta aad ugu danted in aad u soo bandhigto isku-day.

Gunaanadka

- Ugu dambayn adiga oo soo koobaya nuxurka casharka u soo bandhig una soo gabagabe.

7.4. UJEEDDOOYINKA HORUMARINEED IYO KUWA DHAQAAL (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Dastuurka dawlada Dimuqraadiyada Federaalka iyo Itoobiya.
- Siyaasadaha horumarineed ee miyiga iyo warshadaha.

7.4.1. Ujeeddooyinka horumarineed dhaqaale iyo kuwa dhaqan ee dastuurka ku qeexan faa’iidada ay u leeyihiin horumarka dalka

Hordhaca

Su’aalaha hordhaca ah

- Ujeeddooyinka horumarineed iyo kuwa dhaqaale maxay faa’iido u leeyihiin horumarka dalka?
- Ujeeddooyinka horumarineed iyo kuwa dhaqaale in dastuurka lagu qeexo maxay faa’iido leedahay?

Bare! Su’aalahan hordhaca ah looguna talagal in oo kali ah in niyada ardeyda ay soo jiitaan

islamarkaana ugu diyaargaroobaan casharka qaybihiisa kala duwan u soo bandhig kadibna Hawl-galaha ku xiga uga gudub ama waad uga gudbi kartaa.

Hawlgal

- Ujeeddooyinka horumarinta iyo dhaqaalaha cinwaanka leh hoostiisa sheekada ku qoran ardeydu shakhsi-shakhsi ha u wada akhriyaan. Kadibna adiga oo qodob qodob u u akhrinaya u sharax. Waxyaabaha aad akhriday waxyaabo ayna fahmin haddii ay ku jiraan sii fursad ay kugu su’aalaan.
- Kadibna su’aalaha layliska 5aad lagu soo bandhigay fasalka dhaxdiisa koox-koox ha ugaga doodaan kadibna fikradaha ay ka soo saaraan xubno ay wakiisheen fasalka ha u soo jeediyaan.
- Koox-walba marka ay soo jeedisoo kadib arrimaha la soo jeediyey in ay su’aalo ka waydiiyiyaan xubnaha kooxuhuna su’aalaha sharaxaad ka bixiyaan ha isku-dayaan.
- Sidani marka ay dhacdo kadib layliska 10aad barnaamij ahaan inta ay uga shaqeeyaan iyaga oo koox-koox ah mudo todobaad ah sii si ay uga soo shaqeeyaan.
- Barnaamij ay ka soo shaqeeyeen xubnaha kooxuhu iyaga oo istaageersanaya ha soo bandhigaan. Arrimaha mawduuca la soo bandhigayo ka baxsan adiga oo ka ilaalinaya in aad u toosiso isku-day.
- Ugu dambayn labada laylisba adiga oo bare ahaan u soo koobaya fikrada ugu muhiimsan u soo bandhig, kadibna u soo gabagabe. Marka aad u soo Gunaanadkaaysana qodobadan soo socda in aad u soo bandhigto waad kartaa:
 - ❖ Horumarka dalka waxaa suura galinaya in la helo muwaadin leh dhaqan Hawl-gal karnimo iyo waliba marka ay jirto ama ay jiraan ujeeddooyin horumarineed, dhaqaale iyo dhaqan iyo siyaasad bulshada jidka toosan u tilmaamaysa.

- ❖ Dalkeenu horumarkiisku dib u dhacsan yahay sababta loo yidhaahdo waxyaabaha lagama maar-maanka u ah horumarinta oo dhammaystiraan oo aan la helin ayaa sabab u ah.
- ❖ Ujeeddooyinka maalgalined ee dastuurka ku xusan sida kali ah ee lagu dhaqan galin karayo waa dawlada iyo bulshada oo gacmaha is-qabsada islamarkaana isku-ujeedo noqda.

Sharaxaad

- Sharaxaada cinwaanka hoostiisa lagu xusan way ku filan tahay. Adiga oo qodobada ugu muhiimsan isku-soo koobaya waxyaabo kalena adeegsanaya si ballaadhan ama faah-faahsan in aad casharka ugu soo bandhigto isku-day.

Gunaanadka

- Ugu dambayn adiga oo nuxurka casharka soo koobaya u soo gabagabe casharka.

7.5. DHADQAN HAWL-GAL KARNIMO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir, Jaantusyo muujinaya dad shaqooyin kala duwan Hawl-galaya oo aad u faraxsan.

7.5.1. Dhaqan Hawl-galkarnimo oo la yeesho sida ay lagama maar-maan ugu tahay in la yeesho kartida cilmiga shaqo iyo anshaxa cilmiga shaqo

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Kartida cilmiga shaqo iyo anshaxa cilmiga oo la yeesho saamaynta ama waxtarka ay u leedahay dhaqan Hawl-galkarnimo in la yeesho ha sharaxaan.

Bare! Su'aasha hordhaca ah marka aad u bandhigto fir-fircoonida ay waxbarashada u qabaan xaqiiji. Kadibna hawsha xigta u gudub.

Hawlgal

- Bare su'aasha hordhaca ah si ay ardeydu jawaab wanaagsan uga bixin karaan sheekada cinwaankeedu yahay "Dhaqanka

Hawl-karnimo ee kuuriyo" shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan. Kadibna layliska 11aad qof-qof ha uga shaqeeyaan iyaga oo sheekada ku salaynaya. Sixitaankana su'aal iyo jawaab Afka ah ugu soo bandhig kadibna ha saxdaan jawaabahooda. Adiga oo ka ilaalinaya arrimaha mawduuca ka baxsan una hagaajinaya ardeydu fahan isku-mid ah ama isku-dhaw dhaw in ay helaan ku dadaal.

Hawlgal

- Sharaxaada aad cinwaanka ugu bixisay iyaga oo u akhriinaya layliska 12aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Sixitaankana jawaab iyo su'aal ugu soo bandhig. Faham khaldan in ayna qaadanin ka ilaali.

Sharaxaad

- Anshaxa cilmiga shaqo macnahiisku waxaa weeyaan qofka shaqaalaha ah marka uu shaqada qabanayo dabeecada lagu sugayo in uu ku dhaqmo. Marka si kale aynu u dhigno macnaha anshaxa cilmiga shaqo waxaa weeyaan cilmiga shaqo nidaamka ama anshax (asluubta) laga sugayo iyada oo la dhawrayo in shaqada la fuliyo.
- Dhaqanka Hawl-gal-karnimo waxaa lagu dhisi karaa aragtiyada qaldan ee shaqada la xidhiidha marka is-badel lagu sameeyo.
- Anshaxa waxaan ka fiirin karnaa dhinaca xidhiidhka wanaagsan. Anshaxa wanaagsan sababta loogu baahday waxa weeyaan in xidhiidhka dadka u dhexeeya mid wanaagsan laga dhigo. Xidhiidhka wanaagsan waxaa ka mid ah is-afgarad, dadku haddii ay is-fahmaan way shaqayn karayaan islamarkaana maalgalinii way jirayaan, Horumarba jiraya, Natiijo wanaaguna waxay gacan ku gaysanayaan dhaqanka Hawl-galkarnimo ee jira.
- Anshaxa cilmiga shaqo oo la yeesho muwaadin walba shaqada uu ka qayb qaadanayo cilmigeedu anshaxa uu ka sugayo dabeecadiisa in uu huwado ayaa laga sugaya.

7.5.2. Dadka kale in wax laga barto oo diyaar loo noqdo iyo khibrada shaqo

Hordhaca

Bare! adiga oo ardeyda u sheegaya in ay fiirsadaan sawirka cinwaanka hoostiisa ku xusan farriinta uu sawirka gudbinayo waxaa ay u malaynayaan in ay tahay ha sheegaan. Kadibnasu'aasha aad u diyaarisay sedan oo kale ugu bandhig kartida gaarka ah ee ay leeyihiin dadka kale marka ay u bogaan. Waxaa ay dareemaan iyo faa'iidadaba iyaga oo dareenkooda barbar dhigaya ku dhiirigali in ay sheegaan.

Hawsha 1aad

- Sheekada cinwaankeedu yahay "Bare Maxamed iyo macalimada maryan ee loo soo bandhigay ha akhriyaan. Kadibna adiguna bare ahaan hal mar u akhri islamarkaana layliska 7aad shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan hana ka shaqeeyaan iyaga oo sheekada ku salaynaya ugu dambayna ha soo bandhigaan. Sixitaankuna su'aal iyo jawaab ahaan ugu soo bandhig.

Hawsha 2aad

- Sharaxaada cinwaanka laga bixiyey iyaga oo koox-koox ah kooxba mar ha akhrido kadibna layliska 14aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan.
- Qodobada ka soo saareen xubno ay soo wakiisheen fasalka ha u soo jeediyaan. Ardeyda kale haddii ay qabaan wax su'aalo ah ha waydiiyiyaan. Xubnaha kooxda su'aalaha la waydiiyeyna iyaga oo is-caawinaya in ay ka jawaabaan ku dhiiri gali.
- Ugu dambayn adiga fikradaha ugu waaweyn u soo jeedinaya casharka xiisada u soo gabagabe.

Sharaxaad

- Hal dal wuxuu shaqada ku gaadhi kara marka aqoonyahannada kala duwan cilmiyadooda horumarinta iyo barwaaqaynta dalkooda sida ugu habboon

ugu adeegsadaan ama ugu adeegsan karaan weeyaan.

Qof wax walba cilmigiisa ma yeelan karo. Hase ahaatee, aqoonta ama cilmi kale in uu barto ayey ku qasbaysaa. Aqoonta dadka kale maadaama uu adeegsanayana guud ahaan kobaca cilmiga mid adeegsanaya ayuu noqonayaa. Cilmiga qofka ka faa'iidayanaya ma aha oo kali ah qofka cilmiga leh. Dadka kaleba way ka faa'iidayanayaan. Sidaas daraadeed, cilmiga dadka leh dhaqanka loogu mahadnaqo in aynu lahaano ayaan u baahanahay inaga oo faa'iidadeena darteed sida u yeelayna.

Cilmiga shaqo iyo kartida dadka kale in loo bogo faa'iidadeedu way maqan tahay. Hal qof cilmiga shaqo iyo kartidiisa marka loo bogo firfircooni ayuu helaa. Natiiyo tii hore ka wanaagsan si uu u gaadhana dadaal heer sare ah ayuu u galaa. Taasina naftiisa iyo qaraabadiisa ayey faa'iido u tahay. Cilmiga dadka kale oo la bartana waxay suurta galisaa khibradaha dadka kale in la helo. Khaladaadka dadka kale ay sameeyeen in aynan markale samaynin ayey naga caawinaysa. Nuxurka ugu muhiimsan adiga oo sidan oo kale ugu soo koobaya u soo gabagabe.

Gunaanadka

- Ugu dambayn ujeedooyinka casharka in ay ardeydu fahantey hubi adiga oo su'aalo kala duwan waydiiinaya ardeyda.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. "Run" ama "Been"

1. Run	2. Run	3. Been
4. Been.		

II. Isku Aadi

1. J	2. S	3. R
4. B	5. B	

III. Buuxi Meelaha Bannaan

1. Anshax	2. Qorshe

IV. Ka Dooro

1. J	2. B	3. J
4. J	5. B.	

CUTUBKA 8: ISKU FILAANSHAHA

(6-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Dareemaan faa’iidada ay leedahay in naftaada laga illaaliyo nooc kasta oo dulsaarnimo ah islamarkaana naftaada sharaf ama ixtiraam la siiyo.
- Gartaan waxyeelada uu leeyahay ka ganacsiga kootarabaanku.
- Dareemaan muhiimada ay leedahay isku-kalsoonidu.

Tiro	Qodobka casharka	Ujeedooyinka faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Dulsaarnimada oo laga baxo	<ul style="list-style-type: none">• Liis gareeyaan hawlaha in la qabto ay tahay si dulsaarnimada looga baxo.• Sharaxaan faa’iidada ay leedahay in laga baxo dulsaarnimada.• Qeexaan waxyeelada uu leeyahay ka ganacsiga kootarabaanku.• Sharaxaan dadaalada la fulinayo si loola dagaalamo ka ganacsiga kootarabaanka.	
2.	Isku-kalsoonaan ama naftaada oo aad ku kalsoonamudane	<ul style="list-style-type: none">• Qeexaan muhiimada ay leedahay dareenka isku-kalsoonaanta• Nodqdaan kuwa naftooda ku kalsoon	

8.1. DULSAARNIMADA OO LAGA BAXO (3-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyo–iwm muujinaya dad shaqooyin kala duwan ka shaqaynaya si ay noloshooda ugu filnaadaan.

8.1.1. Dulsaarnimada oo laga baxo waxaad yeelanaysaa sharaf

Hordhaca

Bare: Dadka laxaadka wax ka qaba ee sawirka ka muuqda iyaga oo ka fikiraya ama u eegaya ha u kuur galaan dareenka uu ku abbuuray nooca uu yahay in aad qiyaasto isku-day kadibna su’aasha hordhac ahaanta loo diyaariyey u soo bandhig.

Su’aasha hordhaca ah

- Naftaada oo aad sharaf ama ixtiraam siisid maxaad dareentaa?

Bare: Ardaydu waxaa ay sawirka ka arkeen iyaga oo ku salaynaya macnaha naftaada oo aad ixtiraam siisid waxaa uu yahay si ay u sheegaan dhawr ka mid ah ardeyda si fursad. Naftaada oo aad ixtiraam siiso dareenka ugu sareeya waxaa uu kaga duwan yahay waxaa uu yahay in ay sheegaan maadaama ay ku adkaan karto adigu bare ahaan sharax aad uga bixi.

Sharaxaad

- Dadka naafada ee sawirka ka muuqda dadka kale in ay dul-saar ahaan ugu dul-noolaadaan in loo diidin ama laga hor istaagin waxaa ay kaga maarmi karaynin

waxaa uu yahay ha sheegaan iyaga oo qiyaasaya. Naftaada oo ixtiraam aad siisid macnaheedu waxaa weeyaan kartida aynu leenahay inaga oo u fiirinayna ama ku salaynayna mustaqbalka waxyaabaha in aynu hannano sidi ayu ugu guulaysan lahayn oo aynu go'aansano weeyaan.

Hawlgal

- Faham wannaagsan si ay u hellaan qofka laxaadka la' ee sawirka korkiisa ka muuqda qoraalka lagu soo bandhigay ardeydu shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan. Kadib iyaga oo koox-koox ah layliska koobbaad inta ay ka shaqeeyaan xubno ay soo wakiishaan fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal

- Bare! Qodob hoosaadka cinwaankiisku yahay ka bixitaanka dulsaarnimada hoostiisa sheekada ku qoran inta ay akhriyaan layliska labbaad fasalka dhaxdiisa shakhsi-shakhsi ha ugaga shaqeeyaan. Sixitaankana su'aal iyo jawaab ugu soo bandhig. Jawaabta saxda ah si ay sheekada dhaxdeeda uga soo hellaan ka caawi.

Sharaxaad

- Naftaada oo aad ixtiraam siisid marka la leeyahay waxaa aynu gacanta ku haysano inta aynu isticmaalno in aynu iska illaalino cid kale in aan dulsaar ku noqono oo aynu go'aansano weeyaan. Waxaa aynu haysano waa xaalada ugu horraysa ee noo horseedaya in aynu nafteeda ixtiraam siino. Dadka kale in aynu gacmaha hoos dhigano in aan iska illaalino in aan go'aansano islamarkaana aynu tallaabo qaadnao waxay la mid tahay nafteena oo aynu ixtiraam siinayno. Si kasatiba ha ahaate qofku naftiisa haddii uu meel sare ama kaalin sare ka eego (haddii uuna is-xaqirin ama hoos isku-dhigin) hogaaminta noloshiisana isaga in uu maamulo go'aansado ma jirto awood u diidi karta in uu dulsaarnimada ka baxo.

8.1.2. Dulsaarnimada oo laga baxo Islamarkaana la isku-filnaado

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Macnaha dulsaarnimada oo laga baxo waa maxay?
- Isku-filnaanshuhu ama naftaada oo aad ku filnamudane macnaheedu waa maxay?

Bare! Ardaydu labbada su'aalood ee hordhaca ah ee korka ku xusan waxaa ay ka yaqaanin in ay kaga jawabaan ku dhiiri gali. Qofka ama dadka laxaadka la' ee sawirka korkiisa ka muuqda in uu dulsaarnimada ka baxo islamarkaana naftiisa ku filnaado haddii uuna go'aansan nasiibkiisku waxaa uu noqon karo dareen ah inta ay qaataan in ay ka jawaabaan gacan ka sii.

Hawlgal

- Fahamka ay haystaan dhamman si ay u hellaan sheekada inta ay akhriyaan layliska saddexaad iyaga oo koox-koox ah ha ka shaqeeyaan kadibna fasalka ha u soo jeediyaan. Kadib Ciwnaanka hoostiisa sheekada lagu soo bandhigay inta akhriyaan layliska 2aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan hana keenaan.

Sharaxaad

- Qofku si uu dul-saarnimada uga baxo naftiisana ugu filnaado faa'iidada ay leedahay isaga oo isticmaalaya haddii uu karo islamarkaana fursadaha ay xaaladuhu abuuraana isticmaalo iskuna dayo in uu dhibaatooyinka si samir iyo dulqaad leh ugaga gudbo hadafka in uu gaadho uu ka fikiray in uu ku guulaysto ayaa hubaal ah.

Sida daraadeed in duls-aarnimada laga baxo la iskuna filnaado maadaama ay tahay xaalada ugu horaysa waa shayga ama dabecada muwaadinka wannaagsan laga sugayo in uu yeesho/yeelato.

8.1.3. Dul-saarnimada oo laga baxo horumarka arrimaha dhaqaale iyo kuwa bulsho iyo waliba dhismaha muwaadin wannaagsan taageerada uu ka gaysto

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Dulsaarnimada oo laga baxo kobaca dhaqaalaha iyo bulshada dalka muxuu taageero ka gaysta?

Bare! Su'aasha hordhaca ah ee la soo jeediyeey si ardeyda loogu baraarujiyo islamarkaana casharka xiga loogu diyaar gareeyo inta aad ugu soo dhigtid Hawl-galaha xiga waad ugudbi karta. Waxyaabo ay ardeydu soo jeedisay haddii ay jiraan laakiin fursadaha isticmaalaan.

Hawlgal

- Bare! Sheekada cinwaankeedu yahay "Dalka jarmalku halisti uu ku dhacay sidu uga bixi karay" marka hore iyaga oo shakhsi-shakhsi ah marka xigana koox-koox ah ha akhriyaan layliska 3aad iyaga oo koox-koox ah inta ay ka shaqeeyaan ha soo bandhigaan.

Su'aasha la waydiiyey si ay jawaab ugu hellaana sheekada ciwaanka hoostiisa lagu soo bandhigay ha akhriyaan. Gaar ahaan su'aasha hore jawaab toos ah si ay sheekada uga hellaan xaalada dhabta ah ee Itoobiya iyaga oo u fiirinaya in ay ka jawaabaan su'aasha labbaadna si aan toos ahayn jawaabteeda in ay sheekada uga heli karayaan u xaqiiji.

Sharaxaad

- Hal dal sida uu ku kori karo barwaaqana ku gaadhi karo khayraad dabeeci ah oo aad u badan oo ay leedahay oo kali ah ma'aha. Wakhti ay isbadasho ayaa jira. Tusaale ahaan dalka Jaban ma laha khayraad dabeeci ah oo ku filan. Hase yeeshee dalaalka caalamka dhawrka ka mid ah ee ugu barwaaqaysan waayaan.

Dalalka horrumaray ta ugu saraysa weeyaan. Sida daraadeed horrumarka iyo barwaaqada hal dal uu gaadho waxaa la odhan kara waa natiijo ka dhalatay ama ka soo baxday aragtida muwaadiniinta dalka ku nool iyo nidaamka ama qaabka ay u shaqeeyaan oo la isku-daray.

Dulsaarnimada si looga bixi karo waxaa weeyaan arragtida oo la badalo qoranimada dalka waxyaabaha halista galinaya oo la qeexo, naftaada oo aad ku kalsoonamudane, dulsaarnimada waxyaabo wannaagsan oo laga kaaftoomo ama muwaadiniin dulsaarnimada nacda ama la dagaalanta oo la abbuuro weeyaan.

8.1.4. Kootarabaanka iyo Dareenka Dulsaarimada

Hordhaca

Su'aasha hordhaca ah

- Ka ganacsiga kootarabaanku dhaqaalaha dalka iyo nololaha bulshada waxyeelada uu u gaysto waa maxay?

Bare! Su'aasha hordhaca in aad ardeyda ku baraarujisid iyo si aad ugu ogamudane fahanka ay cinwaanka ka haystaan u adeegso. Inti karaankooda ah si ay ugaga jawaabaan dhawr ardeyda ka mi dah si fursad. Jawaabahooda kadib si ay isku-barbardhigi karaan sabuurada korkeeda ku qor ama ha ku qoraan. Kadibna sawirka 8.2 dareenka ay ka helleen waxaa uu yahay si ay fahmaan waydii.

Hawlgal

- Koontrabaanlaha falanqeeya "sheekada cinwaankeedu yahay ee taariikhda ah, ardeyda shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan kadibna iyaga oo koox-koox ah layliska 4aad fasalka dhaxdiisa ha kaga shaqeeyaan. Sidoo kale cinwaanka hoostiisa sheekada ku qoran shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan kadibna layliska 7aad iyaga oo koox-koox ah guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan kadibna fasalka dhaxdiisa ha ka soo bandhigaan kana doodaan ku dhiri galin.

Koontrabaanka iyo Dareenka Dulsarnimo

Ugu dambayn qodobadan soo socda ugu soo gabagabe ama waad ugu soo Gunaanadka karta. Ka ganacsiga koontrabaanku dhaqaalaha dalka iyo nolosha bulshada culayska uu saarayo in uu yahay mid aad u weyn waad arki kartaa.

Culayska Dhaqaale

- Nidaamka dhaqaale ee sharciga ah mid waxyeelaynaya in uu yahay.
- Suuqa dalka guhihiisa nidaam deganaan in uu ka dhigo in uu awood u leeyahay.
- Nidaamka ganacsi ee sharciga ah hantiileyaasha ka shaqaysta in uu suuqa ka dilo ama ka saaro.
- In uu yahay nidaam ganacsi oo dakhliga dawlada soo gala naaqusi kara-iwm.

Ganacsiga dalka dibadiisa marka loo eego:

- Wuxuu dar-dar galiya isbadalka suuqa madaw. Ganacsadayaasha sharciga ah sarifka ama qiimaha allaabada ee dalalka dibadu in uu ku qaalayawdo ama in ay dhibaatooyin kala kulmaan maadaama uu u horseedo shaqada ganacsiga ayuu jaahwareer ku ridayo, dakhliga dawlada ka hesho ama ay tahay in ay ganacsiga dibada ka hesho maadaama uu carqalad galinayo arrimaha maalgalinta hantida loo qoondeeyo ayaa yaranaysa.

Culayska nolosha bulsho ahaanneed:

- Si sharci daro allaabada loo soo galiyo maadaama tayadoodu liidato caafimaadka bulshada ayey waxyeelo soo gaadhsiinaya.
- Muwaadiniinta ganacsiyada yar-yar iyo wax soo saarka ka shaqaysata maadaama in ay shaqo la'aani soo food saarto.

Gunaanadka

- Ugu dambayn ujeedooyinka casharka in ardeydu fahantey si aad u hubin karto su'aalo u soo jeedi kadibna u soo gabagabe.

8.2. ISKU-KALSOONI (NAFTAADA OO AAD KU KALSOONAATO) (3-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawiro, Jaantusyo-iwm muujinaya dad ka qayb qaata waaxyaha kala duwan shaqooyinka.

8.2.1. Muhiimada ay leedahay Isku-kalsoonidu

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Naftaada oo aad ku kalsoonaato maxay faa'iido leedahay?
- Dareenka isku-kalsoonida si aad u yeelmudane maxaa lagaaga baahan yahay in aad sammayso?

Bare! Dareenka isku kalsoonida si aad u yeelmudane sababta lagama maar-maan ka dhigtay ardeyda waydiii. Jawaabta ku habboon si ay ku siiyaan ama in ay ku siiyaan aad ugu dhiiri galiso dhawr ardey ah sii fursad ama jawaabtooda ka dhagayso. Jawaabahana ardeydu in ay buugtoda ku qortaan u sheeg.

Hawlgal

- “Qoraalka cinwaankiisku yahay il nugayl” ee gabayga ah shakhsi-shakhsi marka ay u akhriyaan kadib adigu bare codkaaga kor uqaad; iyaga oo codkooda hoos u dhigaya ardeyda fasalka dhammaantood ha akhriyaan. Kadib layliska siddeedaad shakhsi-shakhsi fasalka dhaxdiisain ay kaga shaqeeyaan ku amar. Marka ay dhammeeyaan kadib sixitaanka su'aal iyo jawaab afka ah u soo bandhig kadibna qodobadan soo socda marka aad siisid hawsha xigta uga gudub.
- ❖ Erayga ama weedha il-nugayl ee gabayga ka midka ah dabecadaha uu qaadan karo waxaa ka mid ah anfariir, cabsi, madaxa oo kor loo qaado oo la eegi waayo, isku-filnaansho la'aan,

qoorta oo la foorariyo, amusnaan, aamin la'aan ama naftaada oo aad amini weydo-iwm ayaa la liis garayn karaa.

- ❖ In la noqdo qof il-nugul wuxuu horseeda in aad naftaada amini weydo, dadka ayuu dib kaaga reebaya, dareenka ayuu daciif ka dhigaya, dareen dulsarnimo ayuu kugu abuuraya.

Hawlgal

- Ardeydu cinwaanka hoostiisa sheekada dheer ee ku qoran shakhsi-shakhsi inta ay u akhriyaan. Sixitaan kuna fasalka dhaxdiisa su'aal iyo jawaab afka ugu soo bandhig. Ugu dambayna qodobada sheekada adiga oo soo qaadanaya su'aalaha la soo bandhigay jawaabo ku habboon ha ka bixiyaan. Sheekada hoostiisa waxyaabaha ku liis garaysan in aad soo jeediso isku-day. Ugu dambayna shaqo kooxeedka wakhtiga loo qoondeeyey haddii uu ku filnaan waayo waa la iska dayn kara.

Dareenka isku-kalsoonanta oo la yeesho muhiimada uu leeyahay

Dareenka isku-kalsoonanta ama naftaada oo aad ku kalsoonanto faa'iidooyinka badan bu leeyahay. Dareenka isku-kalsooida oo la yeesho haddii xata ama uuna ahayn mid dhammaystiran wuxuu waxtar u leeyahay in waxyabo ama qodobo dhawr a tix-galin la siiyo. Dareen ka isku-kalsoonida oo la yeesho darajada ugu horraysa waxaa weeyaan in aad kartiddaada garatid waxaana loo baahan yahay in aad kor u sii qaadid; fikrada dadka kale in la ixtiraamo in wax laga bartana la isku-dayo maadaama khibrad laga hello waxtarbu leeyahay. Runta oo si qalbi furan ama rasmi ah loo aqbalol; in qorshe lagu dhaqmo islamarkaana la is-qiimeeyo ama naftaada qimayn lagu sammeeyo-iwm waxay gacan ka gaystaan in dareenka isku-kalsoonida la yeesho.

8.2.2. Faa'iidada ay u Leedahay Naftaada oo aad ku kalsoonato xaga horrumarka naftaada, Qoyskaaga iyo waliba Dalkaaga

Hordhaca

Su'aasha hordhaca

- Naftaada oo aad ku kalsoonamudane horrumarka naftaada, qoyskaaga iyo dalkaaga muxuu faa'iido siiya?

Bare! Ardeydu su'aasha hordhaca ah ee loo soo jeediyey waxaa ay ka garanayaan in ay sheegaan ku dhiiri gali. Jawaabaha dhawr ka mid ah ardeyda ka maqal jawaabaha ay soo jeediyaan buugtooda in ay ku qortaan u sheeg.

Hawlgal

- Ardeydu sheekada cinwaankeedu yahay "Marwo Samsam nasiibkeeda" shakhsi-shakhsi ha u akhriyaan. Haddii ay lagama maar-maan noqotana adigu bare ahaan mar labbaad u akhri. Marka kadib layliska 6aad iyaga oo shakhsi-shakhsi ah fasalka dhaxdiisa ha kaga shaqeeyaan. Sixitaankuna su'aal iyo jawaab ka dhig. Fikradahan soo socda waad soo bandhigi karta:

- ❖ Marwo Samsam dabeecadeeda isku-kalsoonida fikradaha tilmaamaya waxaa ka mid ah kuwan soo socda: Marwo Samsam fikrado waxtar leh ayey soo jeedisa in si wada jir ah loo go'aamiyana diyaarbay u tahay; shaqada iyo go'aanada si is-fahan leh ayey u fulisa, in ay waxbaratana raali bay ka tahay ama diyaarbay u tahay, aqoonta ay leedahay dadka kale ayey la qaybtanta, waxyaabo cusub in ay tijaabisana ay isku dayda, waxaa ayna aqoon u lahayn dadka ayey waydiiisa, khaladaadkeeda iyo kuwa dadka kaleba in la saxo diyaar bay u tahay, ugu dambayna waxyaabaha ama shaqada ay iyadu qabmudane natiijo ayaa ka muuqata ayaala odhan kara.

- ❖ Jawaabta su'aasha labbaadna sheekada dhaxdeeda maadaama laga helli karo sheekada isticmaal.

Hawlgal

- Sheekada cinwaanka hoostiisa ku xusan ardeydu inta ay akhriyaan guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Sixitaankana su'aal iyo jawaab ahaan ku soo bandhig.

Sharaxaad

- Sharaxaada cinwaanka hoostiisa lagu soo bandhigay maadaama uu ku filan yahay qodobada inta aad ka soo dhax ururiso in aad soo bandhigto isku-day.

Gunaanadka

- Ugu dambayn nuxurka casharka adiga oo soo koobaya u soo bandhig una soo gabagabe.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. "Run" ama "Been"

1. Run	2. Run	3. Run
4. Been	5. Run	

II. Isku Aadi

1. T	2. J	3. S
4. B		

III. Ka Dooro

1. J.	2. B.
3. B/J	4. J.
5. J.	

IV. Buuxi meelaha bannaan

1. Faa'iido leh
2. Dulsaarnimada
3. Isku-kalsoonaan

CUTUBKA 9: KAYDSASHADA

(4-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Dareemaan muhiimada uu leeyahay dhaqanka kaydsga oo la yeesho.
- Fahmaan in ay faa'iido leedahay in qorshe iyo kolba taagtoodu sida ay saamaxdo la isku maamulo ama loo noolaado.

Tiro	Qodobka casharka	Ujeedooyinka faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Kaydin/kaydsi	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan muhiimada ay leedahay in la yeesho dhaqanka kaydsga. • Qeexaan doorka kaydintu ku leedahay horrumarka dalka. • Kaydsadaan kolba awoodoodu inta ay u saamaxdo. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan muhiimada ay leedahay in la yeesho dhaqanka kaydsga. • Qeexaan doorka kaydintu ku leedahay horrumarka dalka. • Kaydsadaan kolba awoodoodu inta ay u saamaxdo.
2.	In qorshe iyo kolba taagtoodu sida ay tahay loo noolaado	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan faa'iidada ay horrumarka dalka u leedahay in qorshe iyo kolba taagtoodu sida ay tahay loo noolaado. • Ku maamulaan qorshe iyo kolba taagtoodu sida ay tahay Hawl-galaha ay Hawl-galayaan. 	<ul style="list-style-type: none"> • Jaantusyoo tilmaamaya qorshayaal kala duwan.

9.1. KAYDINTA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Filimo, Jaantusyoo iyo sawiro/taswiiri muujinaya xarumaha kaydinta iyo dad u adeegaya xarumaha kaydsga.

9.1.1. Muhiimada ay leedahay dhaqanka kaydsga oo la yeesho (1-xiisadood)

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Dhaqanka kaydsgu waa muhiim marka la leeyahay maxaadu malaynaysiin in ay tahay?

- Muwaadiniinta oo dhaqanka kaydsga yeesha naftooda ka sokow faa'iidada ay dalka u leedahay liisgareeyaa.

- ❖ Ardeydu iyaga oo koox-koox ah labbada su'aalood ee korka ku xusan ha ka doodaan jawaabahoodana fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Qoraalka 9.1.1 iyaga oo kooxhoodi hore ah inta ay akhriyaan labbada su'aalood ee layliska 1aad ku xusan marka ay doodaan kadib jawaabahooda inta ay diyaarsadaan fasalka ha u soo badhigaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga sharaxaada layliska 1aad ku xiga ee u saabsan muhiimada uu leeyahay in dhaqanka kaydsiga la yeesho adiga oo ku salaynaya Sharaxaad kooban u soo bandhig.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Layliska 2aad haddii uu wakhti ka soo hadho koox-koox inta ay uga doodaan ha ka jawaabaan. Wakhtigu haddii uu ku yaraado shakhsi-shakhsi in ay uga fikiraan inta aad u sheegto waad iska dhaafi karta.

9.1.2. Faa’iidada uu u leeyahay Dhaqanka kaydsiga horrumarka dalka (I-xiisadood)

Hordhaca

Su’aasha hordhaca ah

- Dhaqanka kaydsiga oo la yeesho faa’iidada uu horrumarka dalka u leeyahay qeexa.
 - ❖ Ardeydu iyaga oo koox-koox ah su’aasha hordhaca ah ee korka ku xusan inta ay ka doodaan jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal (shaqo fasal-shakhsi-shakhsi)

- Sheekada ee gaaban inta ay shakhsi-shakhsi u akhriyaan 2 su’aalo ku xusan ha ka shaqeeyaan. Iyaga oo isweydaarsanaya jawaabaha ay qoreen ha fiiriyaan. Buugtoodana u sax. Ardeyda sida ugu wannaagsan uga jawaabtay inta ay istaagaan ardeyda horteedana joogsadaan jawaabahooda ha u soo jeediyaan.

Sharaxaad

- Dhaqanka kaydsiga oo la yeesho saamaynta uu ku yeelanayo horrumarka dalka si kooban ugu sheeg.

Hawlgal (shaqo fasal-jawaab afka ah)

- Ardeydu labada su’aalood ee layliska 4aad ka tirsan afka ha kaga jawaabaan.

9.1.3. Caddooyinka khasaaraha badan iyo kuwa dib u dhacnimada

Hawlgal (shaqo fasal-jawaab afka ah)

- Hordhaca ahaan adiga oo u adeegsanaya caddooyinka khasaaraha badan iyo kuwa dib u dhacnimadu waxaa ay yihiin ardeydu jawaab afka ah ha kaga jawaabaan.

Sharaxaad

- Ardey kala duwan jawaabo marka ad ka urursid kadib macnaha caddooyinka khasaaraha badan leh iyo kuwa dib udhaca, buuga ardeyga waxyaabaha ku xusan iyaga oo ku salaynaya in loo baahan yahay in dhaqanadan ama caddooyinkan la tir-tiro u sharax una soo gabagaba.

Hawlgal (shaqo guri-koox-koox)

- Shaqo kooxeedka shaqada leh ardeydu kooxo ay rabbitaankooda ku sammaysteen. Inta ay kaga soo shaqeeyaan fasalkana u soo jeediyaan ha ka doodaan.

9.2. IN QORSHE IYO KOLBA TAAGTAADU SIDA AY TAHAY LAGU DHAQMO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Jaantuusyo qorsheyaal kala duwan lagu tilmaamay.

9.2.1. Faa’iidada horrumarka dalka ay u leedahay In qorshe lagu dhaqmo

Hordhaca

Su’aash hordhaca ah iyo gabayga iyo laxanka heesta

“Awoodaadu inta ay tahay oo la ogaado in la noolaado wey fiican tahay waa karti aad u weyn”

- Gabaygani fariinta uu gudbinayo waxaa ay tahay qeexa.
 - ❖ Ardeydu iyaga oo laba-laba ah ama kooxo yar-yar ah gabaygu fariinta

uu gudbinayo waxaa ay tahay ha ka doodaan hana qeexaan.

- ❖ Sido kale qorshuhu waxaa uu yahay ha sharaxaan iyaga oo erayo u gaar ah adeegsanaya.
- ❖ Qorshe iyo kolba taagtoodu sida ay tahay in lagu dhaqmo macno ahaan waxaa ay tahay sii fursad ay ardeydu ku sharaxdo.

Hawlgal (shaqo fasal)

- Taariikhda cinwaankeedu yahay”Amaah bixyaha ama amah qaataha dhimanaya” inta ay akhriyaan labada su’aalood ee layliska 5aad ku xusan jawaab afka ah kaga jawaabaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Ardeydu inta ay kooxo isku-qaybiyaan(B) Kolba taagtoodu sida ay tahay oo loo noolaado iyo (T) Qorshe in lagu dhaqmo cinwaanada kala ah hoostooda qoraalka ku xusan inta ay akhriyaan 2 su’aalood ee layliska 2aad ka tirsan wada hadal in ay kaga shaqeeyaan u sheeg. Wada hadalkana dabagal ku same jawaabahoodana u sax.

Hawlgal (shaqo guri)

- Shakhsi-shakhsi guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan hana keenaan. Sido kale labada su’aalood ee layliska 7aad ka tirsana haka soo shaqeeyaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Horrumarka shakhsigu horrumarka dalka sida uu faa’iido ugu leeyahay inta

ay ka doodaan jawaabtana ha ka soo diyaariyaan.

- ❖ Sheekada ah inta ay akhriyaan su’aalaha ka tirsan ha ka shaqeeyaan. Adiga oo dhax wareegaya dabagal ku same shaqadooda. Kadibna kooxaha sida wannaagsan uga shaqeeyey jawaabahooda fasalka ha u soo jeediyaan.

Hawlgal (shaqo guri)

- guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan kadibna ha keenaan. Ardaydu sida saxda ah uga soo shaqaysay inta aad xulatifid ardeyda fasalka ha u soo bandhigaan.

JAWAABAHA SU’AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. ‘Run’ ama ‘Been’

1. Run	2. Been	3. Been
4. Been	5. Been.	

II. Qaybta “B” iyo “T” hoos taala sida ay iskugu habboon yihiin iskugu aadi

1. B.	2. J.	3. S.
4. R.	5. T.	

III. Buuxi meelaha bannaan

1. Khasaare
2. Qorshe iyo kaydsi in lagu noolaado.

IV. Ka Dooro

1. J.	2. J.	3. B.	4. B.

Su’aashan ardeydu iyaga oo dhaqanka iyo caddooyinka deegaanadooda iyaga oo u kuu rgalaya inta ay kadoodaan ha ka jawaabaan.

CUTUBKA 10: KA QAYB-GALKA FIR-FIRCOON EE BULSHADA

(6-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Dareemaan faa’iidada ay leedahay in si fir-fircoon ay bulshadu uga qayb qaadmudane arrimaha agagaarada iyo kuwa bulshadaba.
- Gartaan faa’iido ama waxtar in ay leedahay in qaybaha kala duwan ee bulshada la isku-habbeeyo lanna adkeeyo.

Tiro	Qodobka casharka	Ujeedooyinka faah-faahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Ka qayb galka fir-fircoon ee bulshadu muhiimada ay leedahay.	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan nidaamka siyasadeed ee diimuqraadiga in uu jiro qodob ka qaybgalka fir-fircoon ee bulshada faa’iidada uu leedahay. • Uga qayb qaataan si fir-fircoon dadaalada lagu dhaqan galinayo barnaamijyada horumarinta ee dugsiyadooda iyo agagaaradooda. 	<ul style="list-style-type: none"> • Sawirograafyo, taswiiro, Filimo muujinaya ardey Hawl-galo kala duwan oo nadiifin iyo kuwa kale oo is-xilqaan ahaan loo Hawl-galayo
2.	Jimciyadaha bulshada (ururada yar-yar) oo ka qayb qaata faa’iidada ay leedahay	<ul style="list-style-type: none"> • Sharaxaan ururada rayadka iyo jimciyadaha bulshada (ururada yar-yar) oo ka qayb qaata faa’iidada ay leedahay 	<ul style="list-style-type: none"> • Filimo, Jaantusyoo, taswiiro-iwm oo tilmaamaya dhaqdhaqaaqyada ururada bulshadu sammaynayaan

10.1. DOORKA AY KU LEEDAHAY KA QAYBGALKA BULSHADU DHAQ-DHAQAAQYADA LAGA WADO DHINACYADA HORUMARKA NABADGALYADA IYO ADKAYNTA NIDAAMKA DIMUQRAADI (4-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Taswiiro, Filimo, Jaantusyoo, muujinaya hawlo bulshadu si fir-fircoon uga qayb qaadanayso.
- Sawiro muujinaya Hawl-galo horumarineed oo la xidhiidha kuwa bulshada agagaarku si fir-fircoon uga qayb qaadanayaan oo la Hawl-galayo.

10.1.1. Ka qayb galka fir-fircoon ee muwaadiniintu waxtarka uu u leeyahay dhismaha diimuqraadiyada, is-fahanka iyo nidaam maamul oo wannaagsan

Su’aalaha hordhaca ah

- Sawirku waxaa uu ka hadlayo qeexa waxaa uu yahay
- Fikrada ama fariinta uu sawirku xambaarsan yahay si sax ah haddii loo dhaqan galiyo dadka liinka ku jira waxyaabaha ay sammaynayaan muxuu noqon karaya?
 - ❖ Ardeydu buuga ardeyda sawirka ku yaala ee 10.1aad iyaga oo eegaya sawirka waxaa ay ka fahmeen ha qeexan.

- ❖ Baruhu jawaabta ardeyda eek u saabsan dhaqdhaqaaqa bulshada ee ka qayb galka iyada oo lala xidhiidhinayo intaad u hagaajiso fikrada asaasiga ah ama laga dhaqaaqayo waad sii xoojin karta.

Habsami u socodka dhaq-dhaqaaqyada ay bulshadu kaga qayb qaadanayso Hawl-galaha kala duwan oo tilmaamaya allaabada ama qalabyada kala duwan ee shaqada lagu fuliyo iyaga oo sida shaqooyinkana si wada jir ah u qabanaya ama Hawl-galo in ay fuliyaan isku-urursaday sawir muujinaya inta aad u soo bandhigto tusaaluhu in uu yahay mid muujinaya ka qayb galka bulshada ogaysi ardeyda.

Su'aasha 1aad Sheekada adiga oo ku salaynaya warbixinada Maxamuud iyo Xassan adiga oo isbar-bardhigaya midka wannaagsan ama roon, midka liitana la kala saarayo qodob dhab ah oo sixitaanka loo adeegsado waa in aad diyaarisid.

Su'aasha 2aad iyo *3aad* sheekada iyada oo lagu salaynayo waxyaabaha ay tilmaamaan dareenkooda shakhsi ahaaneed iyo sababahooda oo la hagajaiyo. Marxaladan arrinta ugu muhiimsan ee la rabo in ay ardeydu fahanto waxaa weyaan dabeecada ka qayb galka fir-fircoon. Sida daraadeed bulsho aan lahayn dhaqan ka qayb qaadasho oo fir-fircoon si ka qayb gal bulsho ahaaneed oo fir-fircoon looga dhax abbuuro mas'uuliyad lagu abaabulo in la qamudane islamarkaana dareen ka loogu abbuuro ayaa loo baahan yahay.

Hawlgal

- Ardeydu iyaga oo koox-koox ah su'aalaha layliska 2aad fasalka dhaxdiisa ha kaga doodaan ama kooxba mar fikradahooda in ay soo jeediyaan inta la amro si habboon loogu hagaajiyo. Su'alahan si loogu hagaajiyo qodobada ku xusan buugta ardeyda ee fasalada 5aad iyo 8aad in la fiirsado ayaa lagama maar-maan ah.

10.1.2. Ka qayb galka fir-fircoon ee muwaadiniintu saamaynta ay ku leedahay yaraynta saboolnimada iyo dar-dargalinta horumarinta sidii loo sugi lahaa

Su'aasha hordhaca ah

- Sawirka maxaad ka fahanteen?
 - ❖ Ardeydu sawirka waxa ay ka fahmeen sii fursad ay ku qeexaan.
 - ❖ Baruhu ka qayb galka fir-fircoon ee bulshadu horumarinta dalka, horrumarka iyo isku-filnaanshaha saamaynta ay ku leedahay in la fahansiiyo islamarkaana la tusayo, tallooyin ka ardeyda marka aad u hagaajiso qodobada xiga ugudub

Hawlgal

- Bare! Laypiska 1aad habboon ee beero falashada" iyaga oo ku salaynaya guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan. Jawaabaha ay soo jeediyaan fikradahan soo socda ayaa ugu sixi karta.

Su'aasha 1aad: Qof kasta oo muwaaidn ah naftiisa haddii uu ku filnaado; waxyaabo naftiisa u wannaagsan haddii uu dhaqdo; dharkiisa iyo allaabada uu u bahaan yahay haddii ay u dhammasytiran yihiin shakhsi ahaan saboolnimadi wuu ka baxay weeyaan macnuhu. Dhinaca kalena waxyaabaha bahaidiisa ka hadhay ama dheeri ku ah haddii uu dhaqdo suuqyada midhaha uu beertay u iib geeyo dadka macaamiisha u ahna midha aay rabbaan lacagtooda qiimo kala duwan una dhigma noocyada midhaha ay rabbaan isaga iyo dadka kalaba faa'iido ayaa ugu jirta; heer dal haddii ay xata noqoto dadaalad loogu jiro sidi loo yarayn lahaa saboolnimada faa'iidada uu ku yeesho aadbay u saraynaysa. Beera falatada qoomiyada loo yaqaano haddiia horumarinta ay sammeeyaan ayaa loo fiirsan kara islamarkaana tusaale loo soo qaadan kara.

Su'aasha 2aad iyo *3aad*: Dhaqaayada si horumarin deg-deg ah islamarkaana tayadeedu sarayso loogu badalo in ay lagama maarmaan tahay in la qabto shaqooyin badan oo lagu xoojinaya in la ogsaysiiyo ayaa loo baahan yahay. Tusaale qalabka casriga ah ee beeraha lagu fasho (cagaf, koombaynar) ee isticmaalkooda loo bilaabay in ay bulshadu si fir-fircoon uga qayb qaadmudane oo la sii xoojiyo, midhaha wax soosaar suuqa loogu talagalay in la soo saaro ama la beerto xannaanaynta agagaarada oo la xoojio; taagerada aqoon yahannada beeraha oo laga faa'iidaysto iyo in mid joogta ah ama waligeedba jirta laga dhigo-iwm.

Ka qayb galka fir-fircoon ee muwaadiniintu muhiimada uu u leeyahay dhismaha diimuqraadiga, yaraynta saboolnimada, maal gashi deg-deg ah is-afgarad iyo maamul wanaagsan.

Casharka labada xiisadood ee korka ku xusan wuxuu ku saabsan yahay ka qayb galka fir-fircoon ee muwaadiniinta uu lagama-maarmaan u yahay maal galinta agagaarada, nabadgalyada iyo dhismaha nidaamka diimuqraadiga ah sida daraadeedna in ay muhiim tahay in ay ardeydu si wannaagsan u fahmaan. Korka buuga ardeyga fikradaha lagu qeexay iyo jawaabhaa laylisyada laga bixiyey nuxurka casharka in lagu sharaxo ayaa la karaya. Waxaa waliba inta dheer hada ka hor dareenka wadaniyada ee adeega is-xilqaanka hoostiisa iyo sharaxaad aloo adeegsaday ayaa sharaxaad ahaan loo adeegsan kara lana fiirsan kara.

10.1.3. Cad-caddaanta iyo Dammaanadqaadka ka qayb galka fir-fircoon oo dhidibada loo taago

Su'aasha hordhaca ah

- Cad-caddaanshaha iyo dammaanad qaadnimada ka qayb galka muwaadiniinta oo dhidibada loo taago sidu waxtar u leeyahay?

- ❖ Ardeydu si wannaagsan si ay ugu fahmaan ugu horrayn macnaha cad-caddaanshaha iyo dammaanad qaadnimadu waxaa ay yihiin nuxurka macnahoodu waxaa uu yahay “dhismaha nidaamka diimuqraadiga” iyo “saraynta sharciga” ee cutubyadi hore ay ku soo barten iyaga oo la xasuusinayo tallooyin in ay ka bixiyaan ha lagu dhiiri galiyo.
- ❖ Nuxurada rasmiga ah dhaqanka ka qayb galka fir-fircoon ee bulshada oo la xoojiyo faa'iidada ay u leeyihiin sidan soo socota inta loo fahansiiyo baruhu fikrada baraarujinta marka uu la xidhiidhiyo hawsha xigta inaad ugudbto isku-day.

Cad-caddaanta iyo Dammaanad qaadka ka qayb galka fir-fircoon ee Muwaadiniinta oo dhibada loo taago faa'iidada ay leedahay.

Macnaha cad-caddaanshuhu waxaa weeyaan shaqo kasta iyo adeeg kasta oo la bixinayo marka uu noqdo mid waafaqsan sharciga, awaamiirta, nidaamka iyo geedi-socodka farsamada loo Hawl-galayo dadka ka faa'iidayanaya si cad ay u ogaadaan, siyaabaha iyo qaabka muwaadiniintu xogaha ama warbixinada ay u baahan yihiin u heli karaan la raaco ama lagu dhaqmo. Dammaanad qaadkuna qof kasta, oo muwaadin ah ama waax kasata oo mas'uuliyad la saaray shaqooyinka ay qabteen ha wannaagsanamudane ama ha xumaate in ay mas'uuliyadeeda si buuxda uqaadmudane diyaarna u noqdaan in lagala xisaabtamo; waa farsamo si sharciga waafaqsan loogala xisaabtamayo. Ka qayb galka fir-fircoon ee bulshada si loo xoojiyo shaqooyinka maalgalinta ee bulshadu ka shaqyanayso qorshayaasha iyo shaqooyinka siyaabaha looga qayb qaadanayo farsamooyinka ay ku garan karaan islamarkaana ay ku qanacsan yihiin nidaam si cad u qeexan in uu jiro ayaa loo baahan yahay. Farsamad shaqo oo si cad u qeexan loona garanayo, tilmaamo,

nidaam ama awaamiirta lagu maamulayo shaqada iyo maamulayaashaba iyo arrin kasta oo shaqadu u baahan tahay kuwo sicad loo garanayo in ay noqdaan iyo waliba waaxyabaha abaabula dambiyada ay sammeeyaan sharciga hortiiisa in lagula xisaabtamo loo dajiyey waxay gacan weyn ka gaysanaysa in dhidibada loo taago cad-caddaanta iyo dammaanad qaadku ka qayb galka fir-fircoon ee bulshada. Dhinaca kale marka cad-caddaanta iyo dammaanad qaadku lagu xad gudbana in la hor istaago saraynta sharcigana lagu hagaajiyo muwaadiniin si fir-fircoon ugu Hawl-galgahsa haddii ay jiraan ka qayb galka fir-fircoon bulshada oo cad-caddaanta iyo dammaanad qaadku dheehan tahay dhidibad aloo taago kaalin aad muhiim u ah ayey ka ciyaarayaan weeyaan macnuhu.

Gunaanadka

Fikradaha soo socda ee asaasiga ah in ay fahmeen in aad hubisidba loo bahaan yahay adiga oo su'aalo kala duwan adeegsanaya:

- Ka qayb galka bulshadu muhiimada ay u leedahay maal galinta agagaarada, nabadgalyada iyo dhismaha nidaamka diimuqraadiga, yaraynta saboolnimada iyo is-afgaradka dhaxdhasha dhinacyada is-haya ama ay wada shaqayntu ka dhaxayso-iwm muwaadiniintu maadaama ay ka qayb qaadanayso waxtar weynbay u leedahay.
- Ka qaybgalka fir-fircoon ee muwaadiniinta cad-caddaanshaha iyo dammaanad qaadnimada in dhidibada loo taago kaalinta ay ku leeyihiin in ay yihiin in la xaqiijiyo ayaa loo baahan yahay.

10.2. URURADA BULSHADA RAYADKA (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Qoraalada, Jaantusyada iyo taswiiraha xafiisyada iyo ururada kala duwani ay daabaceen.

- Filimo muujinaya muwaadiniin arrimo kala duwan ka qayb qaadanayasa.

Hawlgal

- Buuga ardeyga sheekad aku qoran iyaga oo ku salaynaya layliska 3aad guryahooda ha kaga soo shaqeeyaan.

Ka qaybgalka ururada bulshada rayidka ah horumarka dalka faa'iidada ay u leedahay.

Shaqooyinka hal dal-laga Hawl-galayo Figradaha iyo hantida, xarumaha dawlada oo kali ah in ay fuliyaan ma'aha. Siyaabo kala duwan muwaadiniintu.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. 'Run' ama 'Been'

1. Run
2. Been
3. Been
4. Been
5. Been.

II. Qaybta "B" iyo "T" hoos taala sida ay iskugu habboon yihiin iskugu aadi

1. B.
2. J
3. S
4. R.
5. T.

III. Ka Dooro

1. J.
2. J.
3. B
4. B.

IV. Buuxi meelaha bannaan

1. Khasaare
2. Qorshe iyo kaydsi in lagu noolaado

V. Su'aashan ardeydu iyaga oo dhaqanka iyo caddooyinka deegaanadooda iyaga oo u kuu rgalaya inta ay kadoodaan ha ka jawaabaan

CUTUBKA 11: AQOON RAADSI

(8-Xiisadood)

Ujeedooyinka Guud ee Cutubka

Ka dib dhammaadka cutubkan, ardaydu waxay awoodi doonaan inay:

- Gartaan waddooyin ay aqoon ku hellaan.
- Gartaan siyaabaha aqoonta loogaga faa'iidaysto.
- Fahmaan faa'iidada iyo muhiimada ay leedahay xogtu.
- Fahmaan fikradaha iyo arragtiyada dib u dhacnimo in ay lagama maar-maan tahay in lala dagaalamo.

Tiro	Cinwaanka cashirka	Ujeedooyinka oo faahfaahsan	Kaabayaasha Barista
1.	Aqoon in la yeesho	<ul style="list-style-type: none">• Liis gareeyaan siyaabaha aqoonta lagu hello.• Kobciyaan aqoontooda iyada oo adeegsanaya siyaabaha aqoonta lagu hello.	<ul style="list-style-type: none">• Filimo, Jaantusyoo, taswiiro muujinaya barayaal, arday, arday kale oo Hawl-galaya Hawlgal aqoon lagu helayo (tusaale, buug la akhrisanayo, shaybaadh)
2.	Siyaabaha aqoonta loo adeegsado.	<ul style="list-style-type: none">• Sharaxaan faa'iidada ay aqoontu u leedahay cilmi-baadhista, hal abuurka, nolohaada oo aad kor ugu qaado iyo horrumarinta dalka	<ul style="list-style-type: none">• Buugaag kala duwan; tilifishinka; koombiyutar-iwm sawiro muujinaya

11.1. SIYAABAHA AQOONTA LAGU KASBADO (2-XIISADOO)

Kaabayaasha Barista laga tix-raacayo

- Barayaal, arday, aqoonyahano kale oo cilmibaadhis sammaynaya oo Hawl-galaya shaqo aqoon lagu hello (qoraal ama buug la akhristo, shaybaadh-iwm) Filimo, Jaantusyo, sawiro ama taswiiro muujinaya.

Hordhaca

Sawirada 11.1 , 11.2 iyo su'aalaha hordhaca ah

- Idinku sawirada korka lagu soo bandhigay aqoonta la xidhiidha in aad yeelataan haddaad doontaan siyaabaha aad adeegsan kartaan waxaa ay yihiin sharaxa ama sheega.
- Aqoonta xogaha meelehe laga helo aya lagu kobcin karaya?
- Ardaydu iyaga oo kooxo yar-yar ah ama laba-labo ah su'aalaha korka ku xusan ee hordhaca inta ay ka doodaan ha ka jawaabaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Sharaxaad cinwaankeedu yahay “shaqo kooxeed” hoostiisa Sharaxaadta ku xusan iyaga oo koox-koox ah ama laba-labo ah si qooto dheer inta ay u akhriyaan; sawirka 11.4aad aad ha uga doodaan iyo in ugu dambaynta sawirada hoostooda labada su'aalood eek u qoran wada hadal ha kaga shaqeeyaan. Adiga oo wada hadalka la soconaya marka ay dhammeeyaan koox walba jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Iyaga oo koox-koox ah layliska laad wada hadal ha kaga shaqeeyaan. Wada hadalka la soco. Marka ay dhammeeyaan jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

11.2. SIYAABAHA AQOONTA LOO ADEEGSADO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Buugaag kala duwan, tilifishin, koombiyutar-iwm sawiro muujinaya.

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca

- Idinku mustaqbalka aqoon aad u badan haddii aad yeelataan adeegyo nooce ah ayaad u malaynaysiin in aad ku qabsan doontaan?
- Labo arday oo idinka mid ah midka hore haddii uu yidhaahdo “aqoontayda shaqooyin cilmi-baadhis ah ayaan u adeegsanaya” midka kalena “aqoontayda waxaan u adeegsanaya in aan noloshayda gaar ahaaneed kor ugu qaado” haddii uu yidhaahdo labadan arday midkeed odhanaysiin wuu saxsan yahay? sabab?
- Barihiinu haddii uu idiinku faah-faahiyo in aqoonta siyaabaha soo socda in loo adeegsado islamarkaana aad ka wada hadashaan, adeeg walba oo ka mid ah kuwan soo socda sideed u sharaxaysiin?

1. Cilmi-baadhis 2. Hal abuur ama in waxyaabo cusub la abuur 3. Kor u qaadida nolosha gaar ahaaneed 4. Horumarinta dalka.

- Su'aalaha korka ku xusan ee saddexda ah iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan hana ka jawaabaan. Su'aasha u horaysa marka ay ka shaqeeyaan xubin kasta oo ka mid ah kooxda midba mar kooxda uu ka tirsan yahay ha uga waramo mustaqbalka aqoon badan marka uu helo noocyada adeegyada uu aqoontiisa ku fushan doono evidences?
- Koox walba xubnaha ay ka kooban tahay waxyaabaha ay ka wada hadleen in ay fasalka u soo bandhigaan u sheeg.

- Buuga ardayga su'aalaha hordhaca ah kadib siyaabaha aqoonta loo adeegsado ee B-J la taxay sheekada ku saabsan eek u xusan adiga oo mid-mid u soo qaadanaya si faah-faahsan ugu sharax ama u fahansi.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Saddexda su'aalood ee layliska 2aad ku xusan iyaga oo koox-koox ah ha ka doodaan hana ka shaqeeyaan. Wada hadalku marka uu dhammaado koox-walba jawaabahooda fasalka ha u soo badhigaan.

11.3. DHIBAATOYINKA KA DHALAN KARA MARKA AAN XOG XAQIIQ KU SALAYSAN (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Sawir muujinaya dad wada hadal ku jira

Hordhaca

Hadalo odhaahyo ah iyo su'aasha hordhaca

- "Dagaal ooge hadal ama warbuu furay"
- "Haween waa dhalaan raad weyn"
- "Doofaar ficil la'aanba loo caddaaba"

Odhaahyada korka ku xusan ee ku saabsan arrimaha xog-caddayn ah aan loo haynin maxay faa'iido yeelan karaan?

- Ardaydu iyaga oo laba-labo ama kooxo yar-yar ah odhaahyada tusaale ahaaneed ee korka ku xusan inta ay ka doodaan su'aasha hordhaca ha ka jawaabaan.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Sheeko taariikheedka cinwaankeedu yahay "waash" koox-koox inta ay u akhriyaan saddexda su'aalood ee layliska 3aad ka tirsan inta ay ka doodaan ha ka shaqeeyaan. Wada hadalku marka uu

dhammaadana koox walba jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

- ❖ Buuga ardayga odhaahyada aan caddaymaha wadanin ee layliska 3aad ku xiga dhibaatooyinka ay keenaan sharaxaada qeexaysa iyada oo lagu salaynayo Sharaxaad ka sii.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Su'aalaha 3 ah ee layliska 4aadka tirsan koox-koox ha uga doodaan hana ka shaqeeyaan. Wada hadalka kadib koox-walba jawaabahooda fasalka ha u soo bandhigaan.

11.4. FIKRADAHA IYO ARRAGTIYADA DIB U DHACNIMO (2-XIISADOOD)

Kaabayaasha Barista

- Jaantusyo, warbixino-muujinaya waxyaabo kala duwan oo la caadaystay ee waxyeeladoodu badan tahay.

11.4.1. Siyaabaha loola dagaalamo fikradaha iyo Arragtiyada xun-xun

Hordhaca

Su'aalaha hordhaca ah

- Fikrada dib u dhacnimo maxaa sabab u noqon kara ama maxaa keeni kara?
- Deegaanadiina fikrado dib u dhacnimo oo nooce ah ayaa ka jira. Sidee fikrado wannaagsan oo lagu socon karo loogu badali kara?
- La dagaalanka iyo tir-tirida arragtiyada dib u dhacnimo idinku doorka aad ku leedihiin waa maxay in uu noqdo?
 - ❖ Ardaydu iyada oo laba-labo ah ama koox-koox ah su'aalaha korka ku xusan ee hordhaca ah inta ay ka doodaan ha ka jawaabaan.

Sharaxaad

- Buuga ardeyga su'aalaha hordhaca ah kadib siyaabaha lagula dagaalamo fikradaha iyo arragtiyada dib u dhacnimo ee lagu sheegay sheekada sharaxaysa iyada oo lagu salaynayo si fiican u fahansi adiga oo u sharaxaya.

Hawlgal (shaqo fasal-koox-koox)

- Saddex su'aalood ee layliska 5aad ka tirsan koox-koox inta ay uga doodaan hana ka jawaabaan. Kadibna koox walba jawaabahooda fasalka ha u soo jeediyaan.

JAWAABAHA SU'AALAHA GUNAANADKA CUTUBKA

I. "Run" ama "Been"

1. Been	2. Run	3. Been
4. Run.	5. Been	

II. Isku-Aadi

1. R.	2. B.
3. T.	4. S.
5. B.	

III. Goobo gali

1. B.	2. B.
3. J.	4. B.
5. B.	

IV. Buuxi meelaha bannaan

1. W
2. Noloshooda oo kor loogu qaado; horrumarinta dalka.
3. Aragtiyada dib u dhacnimo.